

Brüssel, 11. detsember 2025
(OR. en)

16772/25

Institutsioonidevaheline
dokument:
2025/0399 (COD)

ENER 677
TRANS 644
RELEX 1683
ECOFIN 1735
ENV 1384
CODEC 2126
IA 231

ETTEPANEK

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	11. detsember 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 1006 final
Teema:	Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS, milles käsitletakse üleeuroopalise energiataristu suuniseid ja millega muudetakse määrusi (EL) 2019/942, (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2022/869

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 1006 final.

Lisatud: COM(2025) 1006 final

Brüssel, 10.12.2025
COM(2025) 1006 final

2025/0399 (COD)

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,

milles käsitletakse üleeuroopalise energiataristu suuniseid ja millega muudetakse määrusi (EL) 2019/942, (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2022/869

{SEC(2025) 2000 final} - {SWD(2025) 2000 final} - {SWD(2025) 2001 final}

(EMPs kohaldatav tekst)

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

- **Ettepaneku põhjused ja eesmärgid**

Käesoleva ettepaneku eesmärk on panustada vastupidava energiataristu õigeaegsesse ja tõhusasse arendamisse ning koostalitluse kogu ELis. Energiavõrgu taristul on ülioluline roll ELi konkurentsivõime suurendamisel, meie liidu turvalisuse tagamisel ning energiasüsteemi ümberkujundamisel ja süsinikuheite vähendamisel. Samal ajal on energiavõrkude arendamine seotud uute ja märkimisväärsete väljakutsetega.

Elektrivõrgud peavad rahuldama üha suuremat nõudlust, mis on seotud lõppkasutuse elektrifitseerimise ja vesinikusüsteemi suurema kasutuselevõttuga. Puhta tööstuse kokkuleppes¹ on seatud eesmärgiks suurendada energia lõppkasutuse elektrifitseerimist liidus praeguselt ligikaudu 23 %-lt 2030. aastaks ligikaudu 32 %-le. Liikmesriigid peaksid üritama saavutada 2030. aastaks elektrivõrkude omavahelise ühendatuse 15 %² eesmärgi. Võrgud peavad kaasama 2,2–2,4 TW taastuvenergiavõimsust, et saavutada 2040. aasta ELi eesmärgid³. Võrke tuleb kohandada, et muuta ELi energiasüsteem detsentraliseeritumaks, digitaliseeritumaks ja paindlikumaks, paigaldades katustele miljoneid päikesepaneele ja võimaldades kohalikel energiakogukondadel jagada omavahel ressursse. 2040. aastaks vajavad elektri ülekande- ja jaotusvõrgud 1,2 triljoni euro väärtuses investeeringuid ja vesinikuvõrgud 240 miljardi euro väärtuses investeeringuid⁴. Juba meretaastuvenergia kasutamine üksinda peaks suurenema 2050. aastaks 360 GW,⁵ mis tuleb ühendada rannikuga, sh vajalike maismaavõrgutugevduste abil. **Vesinik on oluline selliste tööstus- ja transpordiprotsesside süsinikuheite vähendamisel, mille puhul elektrifitseerimine ei ole saavutatav lahendus.** Vesinikuvõrgud ühendavad selliseid tootmis- ja nõudluskeskusi Euroopas, mille puhul kohapealne vesinikutootmine ei ole teostatav.

Draghi aruandes⁶ kutsuti üles lihtsustama ning tõhustama loamenetlusi ja haldusprotsesse ning võtma kasutusele kooskõlastatud strateegilise lähenemisviisi ELi ja liikmesriikide piiriülese taristu arendamiseks. **Nõukogu** kutsus komisjoni üles esitama võrgu kavandamise tugevdatud raamistikku käsitleva ettepaneku, millega tagatakse kasutuselevõtu vastavus ELi eesmärkidele⁷. Nõukogu kutsus oma 16. juuni 2025. aasta järeldustes⁸ komisjoni üles esitama võrgupaketti käsitleva ettepaneku, mille meetmete hulka kuuluksid muu hulgas võrke käsitlevate ELi normide lihtsustamine, ELi, piirkondlike ja riiklike vajaduste lõimimine, projektide elluviimise tagamine ja piiriüleste ühist huvi pakkuvate projektide

¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Puhta tööstuse kokkulepe – konkurentsivõime ja süsinikuheite vähendamise ühtne tegevuskava“ (COM(2025) 85 final).

² Määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist.

³ Ettepanek: määrus, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik (COM(2025) 524 final).

⁴ Artelys, LBST, Trinomics, Finesso, A. jt, [„Investment needs of European energy infrastructure to enable a decarbonised economy“](#) (Euroopa energiataristu investeerimisvajadused vähese süsinikuheitega majanduse võimaldamiseks), 2025; ainuüksi jaotusvõrkude investeerimisvajadus moodustab 730 miljardit eurot.

⁵ https://energy.ec.europa.eu/news/member-states-agree-new-ambition-expanding-offshore-renewable-energy-2024-12-18_en.

⁶ https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/draghi-report_en#paragraph_47059.

⁷ Nõukogu (energeetika) 30. mai 2024. aasta järeldused säästva elektrivõrgutaristu edendamise kohta, 10459/24.

⁸ Euroopa Liidu Nõukogu, 10279/25.

jaoks tulemuslike kulude jagamise mehhanismide väljatöötamine, ning hindama vajadust täiendavate seadusandlike ettepanekute järele, et kiirendada energiataristule lubade andmist. **Euroopa Ülemkogu** kutsus oma järeldestes samuti üles kavandama kogu liitu hõlmavaid pikaajalisi investeeringuid eesmärgiga ELi energiaturg täielikult lõimida ja ühendada, mis aitab tagada liidu energiajulgeoleku ning taristu kaitse ja vastupidavuse⁹. **Euroopa Parlament** tõi esile võrkude ajakohastamise ja laiendamise ning samuti digitaliseerimisse investeerimise olulisuse, keskendudes lõimitud sektoriülesele ja mitut tasandit hõlmavale kavandamisele¹⁰. Parlament rõhutas samuti piiriülese taristu olulisust ühtse turu eduka süvendamise ja liidu vastupanuvõime suurendamise eeltingimusena¹¹.

2013. aastal vastu võetud üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus on aidanud saavutada liidu energiapoliitika põhieesmärke, kehtestades ühist huvi pakkuvate projektide kindlaksmääramise ja õigeaegse arendamise eeskirjad, millega tagatakse üleeuroopaliste energiavõrkude koostalitlus, energia siseturu toimimine, energiavarustuskindlus liidus ja taastuvate energiaallikate lõimimine. See on samuti panustanud ühist huvi pakkuvate projektide loamenetluste lihtsustamise ning sellega on nähtud ette regulatiivne abi, eeskirjad ja suunised kulude piiriüleseks jaotamiseks ja riskidega seotud stiimulid ning Euroopa ühendamise rahastust rahastamise saamise tingimused. Üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vaadati 2022. aastal läbi, et viia raamistik kooskõlla Euroopa roheleppes tuleneva 2050. aastaks kliimanetraalsuse saavutamise eesmärgiga.

Kuigi üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse eesmärgid on jäänud üldjoontes kehtima, on vaja kõrvaldada mitu puudust, et raamistik sobiks vähendatud süsinikuheitega, konkurentsivõimelise ja vastupidava energiasüsteemi toetamiseks 2050. aastani kooskõlas puhta tööstuse kokkuleppe eesmärkide ja Euroopa kliimamäärusega.

Esiteks ei ole olemasolevad ja kavandatud taristuprojektid piisavalt suunatud ELi energia- ja kliimaeesmärkide saavutamisele. Esineb märkimisväärne lünk piiriülese elektritaristu vajaduste ning taristu arendamise kiiruse ja taseme vahel nii ülekande- kui ka jaotusvõrgu tasandil¹². Elektri puhul jääb rahuldamata ligikaudu pool piiriülesest elektrivajadusest 2030. aastaks (41 GW 88 GWst) ja järgmise kümnendi jooksul kasvab see lõhe prognooside kohaselt veelgi. 2040. aastaks vajatakse 108 GW ulatuses piiriülest elektrivõimsust¹³. Võimetus taristu vajadusi arvesse võtta võib kahjustada süsteemi süsinikuheite vähendamist, õõnestada energiavarustuskindlust ning viia täiendava turu killustatuse ja kõrgemate energiahindadeni. Süsteemi tõhususe seisukohast ei võeta praeguse raamistiku puhul arvesse võrgu laiendamise alternatiive, nagu juhtmeta või digilahendused. Parem vesinikuvõrgu kavandamine ja lõimimine on hädavajalik, et tagada süsteemi optimeerimine ning tööstuse süsinikuheite vähendamine.

⁹ Euroopa Ülemkogu 2025. aasta märtsi järelused (EUCO 1/25).

¹⁰ Euroopa Parlamendi 19. juuni 2025. aasta resolutsioon elektrivõrkude kohta (2025/2006(INI)).

¹¹ Euroopa Parlamendi 7. mai 2025. aasta resolutsioon [liidu uuendatud pikaajalise eelarve kohta muutuvas maailmas](#) (2024/2051(INI)).

¹² Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (2024), „Electricity infrastructure development to support a competitive and sustainable energy system (2024 Monitoring Report“ (Elektritaristu arendamine konkurentsivõimelise ja kestliku energiasüsteemi toetamiseks (2024. aasta seirearuanne)).

¹³ Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik (2025), kümneaastane võrgu arengukava 2024, „Opportunities for a more efficient European power system by 2050. Infrastructure Gaps Report“ (Võimalused 2050. aastaks tõhusama Euroopa energiasüsteemi saavutamiseks. Taristu puuduste aruanne).

Teiseks on piiriüleste taristuprojektide rakendamine liiga aeglane, mis suurendab projekti üldkulusid ja takistab võrgu arengut. Elektri taristu projektide elluviimine võtab ülekandevõrkude puhul kuni kümme aastat. Viivitused põhjustavad sageli probleeme **kulude jagamisel**, kui projektid toovad kasu väljaspool nende asukohaliikmesriike. Kui piiriülene taristu muutub lõimitumaks, siis suureneb eeldatavasti väljaspool asukohaliikmesriike asuvate

kasutoovate projektide arv. Lisaks sellele on aeglasel **loamenetlused** jätkuvalt oluline kitsaskoht, kuna nendele kulub rohkem kui pool elektriülekanne taristuprojekti lõpuleviimiseks vajalikust ajast.

Kolmandaks taristu turvalisusega seotud mureküsimumused. Hiljutised füüsilise julgeoleku ja küberturvalisuse insidendid on toonud esile Euroopa Liidu energiataristu sihtmärgiks võtnud vaenulikest jõududest tuleneva riski, mis tekitab majanduslikku kulu ja avaldab mõju meie energiasüsteemi stabiilsusele. Samuti on kolmandate riikide osalejad üha enam huvitatud ELi energiataristusse investeerimisest, mis võib suurendada ELi riske energiajulgeoleku valdkonnas. Lisaks tahtliku sabotaaži juhtumitele mõjutavad tekkivad riskid, sh looduslikud ohud ja kliimamõju samuti ELi energiataristu vastupidavust.

Käesoleva, üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse läbivaatamist käsitleva ettepaneku eesmärk on võtta arvesse neid probleeme, mis tehti kindlaks mõjuhinnaangus ja rakendusaruandes, mis on lisatud käesolevale ettepanekule. Konkreetselt tehakse ettepanekuga muudatused, mille eesmärk on:

- tagada, et võrgu arengukavadesse kaasatud ja ühist/vastastikust huvi pakkuvatena valitud projektide puhul võetakse nõuetekohaselt arvesse taristu vajadusi ning need määratakse tulemuslikult kindlaks, võttes nõuetekohaselt arvesse juhtmeta lahendusi;
- edendada kulude jagamise vahendeid, eesmärgiga võtta kiiremini kasutusele piiriüleste taristuprojektid, mille tulemuseks on kulude jagamise vahendite ulatuslikum kasutamine ning projektide kasutuselevõtu aegade lühendamine;
- lihtsustada ja kiirendada piiriüleste energiataristu projektide (ühist/vastastikust huvi pakkuvad projektid) loamenetlusi, muutes kehtivatest tähtaegadest kinnipidamise võimalikuks;
- suurendada piiriülese energiataristu füüsilist julgeolekut, küberturvalisust ja vastupidavust.

Lisaks sellele hinnati selles algatuses meetmeid, millega lihtsustada ja tõhustada üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlevat määrust ning võimaluse korral vähendada nõuete järgimise ja regulatiivseid kulusid (vt allpool), ning määrati need meetmed kindlaks.

- **Kooskõla poliitikavaldkonnas praegu kehtivate õigusnormidega**

Käesoleva ettepanekuga vastatakse kohustusele, mille komisjon on võtnud taskukohase energia tegevuskavas,¹⁴ nimelt esitada Euroopa võrgupakett, mis koosneb seadusandlikest ja muudest kui seadusandlikest meetmetest, et muu hulgas lihtsustada üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlevat määrust, tagada projektide lõimitud piiriülene kavandamine ja elluviimine, eelkõige võrkudevaheliste ühenduste valdkonnas, lihtsustada võrkudele lubade andmist, tõhustada elektrijaotusvõrgu kavandamist, kiirendada vesinikuturu arendamist ning edendada digitaliseerimist ja innovatsiooni. Ettepanekus tuginetakse

¹⁴ COM(2025) 79 final.

2022. aastal tehtud üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse läbivaatamisele ja samuti 2023. aasta ELi võrkude tegevuskavale,¹⁵ mis keskendus üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse raamistiku rakendamisele.

Euroopa ühendamise rahastu täiendab üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlevat määrust, tegeledes suure sotsiaal-majandusliku ja ühiskondliku väärtusega, kuid äriiselt mittetasuvate ühist huvi pakkuvate projektide rahastamispuudujäägiga. Euroopa ühendamise rahastust finantsabi saamise õigus on seotud üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva läbivaadatud määrusega hõlmatud taristukategooriate ulatusega, võttes arvesse, et ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti staatuse saamine on Euroopa ühendamise rahastust piiriüleste taristuprojektide rahastamise eeltingimus. Ettepanek on kooskõlas kehtiva Euroopa ühendamise rahastuga (2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku alusel) ning samuti 2028.–2034. mitmeaastase finantsraamistiku kohase Euroopa ühendamise rahastu ettepanekuga, milles on rõhutatud, kui olulised on tõeline energialiit ja hästi lõimitud ELi taristuvõrgud, suurendades märkimisväärselt Euroopa ühendamise rahastu energeetikaharu jaoks välja pakutud eelarvet¹⁶.

Ettepanek on samuti kooskõlas sihtide ja eesmärkidega, mis on kehtestatud elektrituru direktiivis ja määruis, energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitlevas määruis ja taastuvenergia direktiivis, eelkõige võimaldades liidu energiaturgude lõimimist ning taastuvate energiaallikate ja paindlikkusmeetmete ulatuslikku kasutuselevõttu ja lõimimist.

- **Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega**

Käesolev ettepanek täiendab muid algatusi, mille eesmärk on luua lõimitum Euroopa energiaturg. See on samuti kooskõlas välja pakutud ELi 2040. aasta kliimaeesmärgi ja 2050. aasta kliimaneutraalsuse kohustusega, mis tulenevad Euroopa kliimamäärusest. Käesolev ettepanek võetakse vastu koos muutmisdirektiiviga, mille eesmärk on kiirendada energiataristu projektide loamenetlust, sh ülekande- ja jaotusvõrkude, salvestamise ja laadimisjaamade ning taastuvenergia projektide puhul, et soodustada nende kiiret rakendamist.

Üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse läbivaatamise eesmärk on toetada elektrituru õigusaktide eesmärgi, tagades et taristu tekitab täiendavat sotsiaal-majanduslikku heaolu, ning et muuta olemasoleva taristu kasutamine tõhusamaks. Kõnealuse määruse läbi vaatamise osana hinnatakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitlevast määrusest tulenevaid võimalikke meetmeid elektrivõrkude omavahelise ühendatuse eesmärkide suurendamiseks ning võetakse meetmed, et toetada veelgi energiataristusse tehtavate vajalike riiklike investeeringute taset.

Käesoleva ettepaneku kohased turvalisusega seotud meetmed tuginevad turvalisust käsitlevate horisontaalsete õigusaktide nõuetele, sh ELi elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse direktiiv,¹⁷ küberturvalisuse 2. direktiiv¹⁸ ning võrgueeskiri piiriüleste elektrivoogude

¹⁵ COM(2023) 757 final.

¹⁶ Ettepanek: määrus, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu aastateks 2028–2034 (COM(2025) 547 final).

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2555, mis käsitleb meetmeid, millega tagada küberturvalisuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus, ja millega muudetakse

küberturvalisust käsitlevate sektoripõhiste normide kohta¹⁹. Käesolevas ettepanekus soovitud meetmed toetavad neid eesmärke ja nende rakendamist ning liitu tehtavate välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute raamistikku, keskendudes konkreetsetelt TEN-E ulatusega hõlmatud taristule. ELi energiajulgeoleku raamistiku 2026. aasta läbivaatamisega võetakse arvesse energiajulgeolekut horisontaalselt, täiendades käesoleva ettepaneku kohast võrgupõhist lähenemisviisi.

Õigusakt tööstuse kiirendamiseks sisaldab meetmeid, mis võimaldavad kiirendada energiamahukate tööstusharude süsinikuheite vähendamise projektide loamenetlust. Piisav võrgu võimsus ja õigeaegne võrgu ühendamine on tööstuse elektrifitseerimise jaoks hädavajalikud ja seega töötatakse mõlemad algatused välja tihedas koostöös²⁰. Ettepanek on samuti asjakohane Vahemere piirkonna energia ja puhta tehnoloogia alase koostöö algatuse ning Vahemere piirkonna leppe jaoks.

Võttes arvesse kavandatud süsinikdioksiidi kogumise, utiliseerimise ja säilitamise paketti, ei käsitle käesolev ettepanek süsinikdioksiidi piiriülese taristu kavandamist. Võttes arvesse tugevat seost riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil võrgu kavandamise ning kütte- ja jahutussektori vahel, nõuab gaasidirektiivi²¹ hiljutine läbivaatamine sektoritevahelist suuremat tegevuse kooskõlastamist. Võrgupaketi eesmärk on neid nõudeid edasi arendada. Lisaks sellele annavad võrkude edasise kavandamise jaoks olulist teavet tulevane elektrifitseerimise tegevuskava ning energiasektori digitaliseerimise ja tehisintellekti strateegiline tegevuskava ning samuti ELi kütte- ja jahutusstrateegia. Pakett on samuti tulevase ELi pilvandmetöötluse ja tehisintellekti arendamise õigusakti alus, et ajendada investeerima andmekeskustesse.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Ettepanek põhineb Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artiklil 172, milles on sätestatud õiguslik alus, et võtta vastu suunised, mis hõlmavad üleeuroopaliste võrkude valdkonnas kavandatud eesmärke, prioriteete ja meetmete põhisuundi, nagu on sätestatud artiklis 171. Suunistes määratakse kindlaks ühist huvi pakkuvad projektid, mis on vajalikud TEN-E otstarbekohasuse saavutamiseks, ning sätestatakse tingimused, mille alusel võib EL ühist huvi pakkuvaid projekte rahaliselt toetada.

• Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)

Väljapakutud muudatused vastavad **subsidiaarsuse põhimõttele**, kuna liidu tasandil võetavad meetmed panustavad riigi tasandil võetavatest meetmetest tulemuslikumalt liidu energiaturu täiendavasse lõimimisse Euroopa piiriülese energiavõrgu moderniseerimise ja arendamise kaudu.

määrust (EL) nr 910/2014 ja direktiivi (EL) 2018/1972 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv (EL) 2016/1148 (küberturvalisuse 2. direktiiv).

¹⁹ Komisjoni 11. märtsi 2024. aasta delegeeritud määrus (EL) 2024/1366, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2019/943 ning kehtestatakse võrgueeskiri piiriüleste elektrivoogude küberturvalisust käsitlevate sektoripõhiste normide kohta.

²⁰ Näiteks peaksid tööstuse vajadused energiatarbimise seisukohast olema hästi kajastatud riiklikes võrgu arengukavades ning vastupidi on vaja võtta taristu kavandamist arvesse tööstuspoliitikas, lähtudes vajadusest võrgu ning H₂ ja CO₂ torustiku taristu järele.

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1788, mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, maagaasi ja vesiniku siseturgude ühiseid norme ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2023/1791 ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/73/EÜ (uuesti sõnastatud).

Vajadus ELi tasandi meetmete järele

Energia ülekandetaristul (sealhulgas omavahel ühendatud merevõrgul ja aruka võrgu taristul) on oma piiriülese mõju tõttu Euroopa lisaväärtus ning see on kliimaneutraalse energiasüsteemi saavutamiseks hädavajalik. Üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus on aidanud kaasa liidu energiaturu lõimimise, konkurentsi ja energiavarustuskindlusega seotud tulemuste saavutamisele. Piiriülese energiataristu arendamiseks on vaja liikmesriikidevahelise piirkondliku koostöö raamistikku. Energia siseturg nõuab piiriülest taristut, mille arendamine eeldab kahe või enama liikmesriigi koostööd, kuid kõigil neil on oma õigusraamistik.

Riiklikud eeskirjad ja kavandamine ei ole piisavad, sest üksikute liikmesriikide haldusasutused ei ole volitatud tegelema piiriülese taristu kavandamisega. Riigisiseste võrkude elemendid mõjutavad oluliselt piiriülese taristu arendamise võimalusi, mis omakorda mõjutavad piiriülest kaubandust. Riiklikku ja Euroopa tasandi kavandamist on vaja tihedamalt koordineerida ELi silmusvõrgu laadi tõttu ja selleks, et üles ehitada tõhusam energiasüsteem.

ELi lisaväärtus

Üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus on andnud lisaväärtust võrreldes sellega, mida oleks olnud võimalik saavutada üksnes riiklikul või piirkondlikul tasandil. Tänu ühist huvi pakkuva projekti staatusele viidi ajavahemikus 2013–2025 ellu rohkem kui 100 projekti. Tööstuse kiirendatud elektrifitseerimine, süsinikuheite vähendamine ja digitaliseerimine ning taastuenergiaprojektide kasutuselevõtt nõuavad energiataristu enneolematut kiiret tugevdamist, mida ei ole võimalik saavutada ainult riiklike meetmete abil. Tulemuslik piiriülene kavandamine parandab puhta energia allikate lõimimist ning samuti elektrituru vajaduste täitmist, mis aitaks ELil saavutada oma energia- ja kliimaeesmärged. Samuti soodustab lõimitum turg innovaatiliste energia ülekande- ja jaotustehnoloogiate arendamist ja kasutuselevõttu ning aitab suurendada süsteemi paindlikkust ja parandada varustuskindlust. See aitaks võrku tõhusamaks muuta ja parandada piiriülest kaubandust, et saavutada kulutõhusam ja turvalisem energiasüsteem.

• **Proportsionaalsus**

Algatus on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega. See kuulub ELi toimimise lepingu artikli 170 kohaste üleeuroopaliste energiavõrkude valdkonna meetmete alla. Poliitiline sekkumine on proportsionaalne mõjuhinnangus määratletud probleemide ulatuse ja olemusega ning algatuses seatud eesmärkide saavutamiseks. Üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse väljapakutud läbivaatamine ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik, et saavutada üldeesmärk, milleks on tagada vastupidava energiataristu, taastuenergia ja paindlikkuse, sh salvestamise ja laadimisjaamade õigeaegne ja tõhus arendamine ning koostalitlus kogu ELis.

Väljapakutud meetmed aitavad tulemuslikumalt rahuldada liidu energiataristu vajadusi, tagada kiirem projekti rakendamine ning suurendada ELi energiavõrgu taristu vastupidavust, tekitamata märkimisväärseid kulusid ülekandevõrguettevõtjatele ja projektiarendajatele, liikmesriikidele, riigi reguleerivatele asutustele ning Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ametile (edaspidi „ACER“).

Komisjon hindas rakendusaruande tulemuste põhjal mitut poliitikavarianti, mis hõlmavad praeguse TEN-E raamistiku nelja mõjuvaldkonda, nimelt taristu kavandamine ja projekti rakendamine, kulude ja tulude jagamine, loamenetlus ja turvalisus. Variantide võrdlus (vt mõjuhinnangu punkte 6 ja 7) osutab sellele, et poliitikavariant 2 on kõige sobilikum, et saavutada algatuse konkreetne eesmärk, tekitamata ebaproportsionaalset suurt täiendavat koormust asjaomastele osalejatele. Käesolev ettepanek põhineb poliitikavariandil 2, mis näib

olevat proportsionaalne probleemi olemusega, keskendudes praeguste protsesside tõhustamisele ning pakkudes uusi sisulisi vahendeid, mida peetakse käesoleva algatuse eesmärkide saavutamiseks tulemuslikuks.

- **Vahendi valik**

Kehtiva üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse rakendamisel saadud positiivsetest kogemustest ning varasema määruse positiivsest hinnangust lähtudes on valitud vahend määrus, mis on tõhus vahend, mida kohaldatakse otse ning mis on tervikuna siduv, tagades ühetaolise rakendamise ja õiguskindluse.

3. JÄRELHINDAMISE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

- **Praegu kehtivate õigusaktide järelhindamine või toimivuse kontroll**

Võttes arvesse kavandatud läbivaatamise ulatust ja üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse hiljutist muutmist 2022. aastal, ei olnud otstarbekas teha järelhindamist. Selle asemel koostati rakendusaruanne, mis on lisatud mõjuhinnangu osana. Rakendusaruanne keskendub 2022. aasta üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse läbivaatamise osana lisatud ja läbi vaadatud konkreetsete sätete tulemuslikkusele. Sellega asendatakse täielik hindamine, mida eeldatakse ainult üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse täieliku läbivaatamise osana, mis tuleb läbi viia 2027. aastal²². Varasem hindamine tehti 2019. aasta jaanuarist 2020. aasta septembrini üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse 2022. aasta läbivaatamise kontekstis²³.

Rakendusaruandes esitati tõendid vajaduse kohta teha edasisi täiendusi, nimelt stsenaariumi arendamise, taristuvajaduste kindlakstegemise ja edasise kümneaastase võrgu arengukava, ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide valimise ja hindamise ning samuti kulude piiriülese jaotamise ja loamenetluse raamistike puhul. Aruandes leiti, et stsenaariumi arendamise ja taristu puuduste tuvastamise protsessidel on puuduseid, sh viivitused, mis mõjutavad nende tulemuslikkust üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse eesmärkide saavutamisel. Komisjonil ja ACERil on vähe vahendeid, et suunata protsessi liidu jaoks oluliste projektide kindlakstegemise poole. Lisaks sellele, kuigi üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse 2022. aasta läbivaatamise käigus tehtud loamenetlusega seotud muudatused saavutasid üldiselt oma ettenähtud eesmärgi suurendada menetluste selgust ja paindlikkust, oleks võimalik teha täiendusi, et toetada menetluste kiirendamist, mis panustab protsessi üldisesse tõhususse. Kulude piiriülese jaotamise puhul on üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse sätted soodustanud investeerimiskulude eraldamist ühist ja vastastikust huvi pakkuvatele projektidele, eelkõige Euroopa ühendamise rahastu taotluste toetamiseks. Kuid muud kui asukohariigid on osalenud kulude piiriülese jaotamise otsustes väga harva ja elektrisektori puhul mitte kordagi. Seega on sätete tulemuslikkus seni olnud piiratud täiendavate investeeringute stimuleerimisel muudest kui asukohariikidest, kes võiksid projektidest märkimisväärselt kasu saada.

²² Vt üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse artikkel 22.

²³ Euroopa Komisjoni energeetika peadirektoraat, ECORYS, Ramboll, REKK, Shepherd ja Wedderburn, Akkermans, F., Le Den, X., Heidecke, L., Jansen, L., Juárez, V., Kácsor, E., Mezösi, A., Nigohosyan, D., Nguyen, N., Rodger, S., Selei, A., Takácsné Tóth, B., Møller Thomsen, S., Til, H. v.Yagafarova, A., „Support to the evaluation of Regulation (EU) No 347/2013 on guidelines for trans-European energy infrastructure – Final report“ (Toetus määruse (EL) nr 347/2013 (üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta) hindamisele – lõpparuanne), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2833/154438>.

Käesoleva ettepaneku eesmärk on lahendada need probleemid, mis on tehtud kindlaks mõjuhinnangule lisatud rakendusaruandes, üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse sihipäraste muudatuste abil.

- **Konsulteerimine sidusrühmadega**

Komisjon viis kooskõlas parema õigusloome suunistega läbi tervikliku internetipõhise avaliku konsultatsiooni 13. maist 5. augustini 2025 veebisaidil „Avaldage arvamust!“. Konsultatsioon hõlmas järgmisi teemasid: i) üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse üldine toimimine, ii) ELi taristu kavandamine, iii) elektrivõrgu kavandamine riiklikul tasandil, iv) elektrivõrgu vastuvõtuvõimsus, v) loamenetlus, vi) investeringud võrgutaristusse, vii) tarneahelad, viii) digitaliseerimine ja vastupidavus ning ix) lihtsustamine.

Konsultatsiooni käigus saadi kokku 197 vastust. Lisaks sellele saadeti konsultatsiooni eriotstarbelisele e-posti aadressile kaks e-kirja. Avaliku konsultatsiooni igale valikvastustega küsimusele saadi 197 vastust, mis tähendab, et iga vastaja vastas igale küsimusele. Teatavate küsimuste puhul paluti vastajatel viie punkti skaalal hinnata, kas nad olid või ei olnud väidetega nõus. See skaala oli i) ei ole üldse nõus, ii) ei ole osaliselt nõus, iii) neutraalne, iv) olen osaliselt nõus, v) olen täiesti nõus. Üks vastusevariantidest oli ka „ei tea“.

Sidusrühmad olid eriarvamusel, kas kümneaastased võrgu arengukavad ja riiklikud ülekandevõrgu arengukavad tagavad võrgu lõimitud ja sidusa kavandamise ELi ja riiklikul tasandil. Arvamused ulatuse kohta, milles kümneaastastes võrgu arengukavades tehakse kindlaks kõik piiriülesed taristuvajadused, olid samuti mitmesugused. Enamik (54 %) vastanutest märkisid siiski, et kümneaastaste võrgu arengukavade juhtimisraamistik, sh sidusrühmade rollid tuleks tulemuslikkuse suurendamiseks läbi vaadata. Lisaks sellele olid kooskõlas seadusandliku ettepanekuga ligi pooled (44 %) seisukohal, et kümneaastased võrgu arengukavad ei ole piisavad kindlaks tehtud taristulünkade kõrvaldamisel ning enamik (60 %) olid nõus, et riiklikud projektid peaksid selgemalt toetama kogu ELi hõlmavaid prioriteete. Enamik vastanutest (61 %) olid samuti nõus, et riiklikud ülekandevõrgu arengukavad on vaja omavahel rohkem vastavusse viia. Enamik vastanutest (59 %) hindasid positiivselt ühist/vastastikust huvi pakkuvate projektide taotluse esitamise protsesside lihtsustamist nii, et ühist/vastastikust huvi pakkuva projekti staatusega projektide uuesti esitamise nõudeid muudetakse (kui on täidetud teatavad tingimused) kooskõlas käesoleva ettepanekuga.

Küsimusele, kas kümneaastastes võrgu arengukavades tuleks kasutada rohkem ülevallt alla lähenemisviisi sellise taristu kavandamisel, mille eesmärk on viia võrgu areng vastavusse ELi ning liikmesriikide kliima- ja energiaeesmärkidega, vastas 41 % vastanutest (kellest paljud olid võrguettevõtjad) eitavalt, samas kui jaatavalt vastas 36 %. Sarnaselt ei olnud 41 % vastanutest (kellest paljud olid võrguettevõtjad) nõus sellega, et kümneaastaste võrgu arengukavade puhul rakendataks rohkem ülevallt alla Euroopa lähenemisviisi, et seostada paremini omavahel kindlaks tehtud vajadusi ning ühist Euroopa huvi pakkuvaid prioriteetseid projekte, samas kui sellega olid nõus 36 %. Kuigi käesolev seadusandlik ettepanek tugevdab taristu kavandamise protsessi ELi tasandil suunamist, kusjuures komisjon võtab üle keskse stsenaariumi koostamise ja tal on volitus algatada projektikonkursse, et kõrvaldada taristu lünkasid, säilitatakse ettepanekuga suurt liikmesriikide kaasatust ja etappide valideerimist tasakaalu leidmise protsessis, et viia tegevus samuti vastavusse avaliku konsultatsiooni tulemustega. Protsesside sageduse puhul oli enamik sidusrühmi (85 %) seisukohal, et praegune kaheaastane tsüklil on sobilik. Seadusandliku ettepanekuga pikendatakse kümneaastaste võrgu arengukavade praegust kaheaastast tsüklit neljale aastale, aga säilitatakse paindlikkus, kui ajakohastamine on vajalik.

Enamik vastanutest hindas positiivselt sisemise tugevdamise (72 %) ja juhtmeta lahenduste (54 %) kaasamist taristu vajaduste kindlakstegemisse, mis on hästi vastavuses seadusandliku

ettepanekuga. Enamik (62 %) sidusrühmi oli samuti nõus, et on vaja võtta rohkem ELi tasandi meetmeid suurendamiseks digi-, innovatiivse ja võrku täiustava tehnoloogia nähtavust ja kvantitatiivset kasu. Veel suurem osa (76 %) väits, et on vaja täiendavaid meetmeid olemasoleva võrgu tõhususe suurendamiseks.

Kulude jagamise puhul märkis 38 %²⁴ vastanutest, et praegune raamistik ei ole otstarbekohane, ning 36 %²⁵ eelistaks, et kulude piiriülese jaotamise raamistikku arendataks edasi eesmärgiga soodustada investeerimiskulude jagamist muude riikide vahel kui asukohaliikmesriigid proportsionaalselt eeldatava kasuga, toetades õigusaktide läbivaatamist. Täiendav 37 %²⁶ vastanutest oli seisukohal, et kulude piiriülese jaotamise raamistikus esitatav investeerimistaotlus võiks samuti hõlmata mitut projekti („projektkogum“), et soodustada kulude jagamist suurema hulga kasu saavate liikmesriikide vahel kooskõlas käesoleva ettepanekuga.

Enamik vastanutest märkis, et **loamenetlus** on oluline takistus, mis ei lase võrgutaristut arendada energiasüsteemi ümberkujundamise jaoks vajalikus tempos, avaldades seega toetust TEN-E raamistiku tugevdamisele. Lisaks sellele märkis ligikaudu kolmandik vastanutest, et üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse loamenetlust käsitlevad sätted ei ole selged ja neid ei ole lihtne rakendada, 16 % jäi neutraalsele seisukohale ja 34 % ei olnud kindlad. Valdav enamik sidusrühmadest toetab keskkonnamõju hindamise lihtsustamist ja tõhustamist, loamenetluste digitaliseerimist ning võrgulubade väljastamise õiguslike tähtaegade lühendamist kooskõlas seadusandliku ettepanekuga.

Turvalisusega seotud meetmete puhul oli rohkem kui kolmandik sidusrühmadest nõus, et ELi õigusraamistik ei võeta piisavalt arvesse tekkivaid turvariske (38 %)²⁷ ning et ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid vajavad täiendavaid turvakriteeriume, et suurendada kaitset füüsiliste ja küberriskide vastu (36 %)²⁸ kooskõlas seadusandliku ettepanekuga. Lisaks sellele märkis ainult 14 % vastanutest, et raamistiku puhul võetakse arvesse mitteusaldusväärsete osaliste väljaarvamist elutähtsa taristu projektides osalemisest, kusjuures 19 % oli neutraalsel seisukohal ja peaaegu enamik, s.o 45 % (41 % äriühingutest, 48 % ettevõtjate ühendustest, 86 % valitsusvälistest organisatsioonidest ja 40 % avaliku sektori asutustest) ei olnud kindlad.

Sidusrühmadelt konsultatsiooni osana saadud tagasisidet võeti ettepaneku koostamisel arvesse. Käesoleva seadusandliku ettepaneku alusel võetavad meetmed on seega sidusrühmade seisukohtadega hästi vastavuses.

Vt avaliku konsultatsiooni tulemuste üksikasjalikku analüüsi käesolevale algatusele lisatud mõjuhindangu 2. lisast.

- **Ekspertiarvamuste kogumine ja kasutamine**

Ettepanek ja selle aluseks olev mõjuhindang tuginevad tõenditele, mis on saadud üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse rakendusaruandest, sidusrühmade sisendist selleteemalistesse ulatuslikesse konsultatsioonidesse ning kirjandusülevaatest, ühist huvi pakkuvate projektide portfelli analüüsist ja modelleerimisest.

Analüüsis võeti arvesse ka Kopenhaageni foorumi raames 2023., 2024. ja 2025. aastal vastu võetud ametlikke järeldusi. Kopenhaageni foorumile kogunevad igal aastal ELi

²⁴ 20 % vastanutest jäi neutraalsele seisukohale ja 35 % ei avaldanud arvamust (vt mõjuhindangu 2. lisa).

²⁵ 18 % vastanutest jäi neutraalsele seisukohale ja 31 % ei olnud kindlad (vt mõjuhindangu 2. lisa).

²⁶ 25 % vastanutest jäi neutraalsele seisukohale ja 32 % ei olnud kindlad (vt mõjuhindangu 2. lisa).

²⁷ 18 % vastanutest jäi neutraalsele seisukohale ja 32 % ei olnud kindlad (vt mõjuhindangu 2. lisa).

²⁸ 14 % vastanutest jäi neutraalsele seisukohale ja 27 % ei olnud kindlad (vt mõjuhindangu 2. lisa).

institutsioonide, ülekandevõrguettevõtjate, projektiarendajate, reguleerivate asutuste, energiaettevõtete, valitsusväliste organisatsioonide, kodanikuühiskonna ja rahastajate esindajad, et arutada probleeme Euroopa energiataristu arendamisel.

Samuti võeti arvesse ACERi iga-aastaseid konsolideeritud seirearuandeid ühist huvi pakkuvate elektri- ja gaasiprojektide, võimsuse suurendamise projektide ja virtuaalsete ühenduspunktide edusammude, elektri- ja gaasituru järelevalve ning võimsuse jaotamise ja ülekandevõime piiratuse juhtimise kohta ning muid ajakohastatud andmeid kulude piiriülese jaotamise otsuste ja projektipõhiste riskil põhinevate stiimulite kohta.

Ettepanek ja selle aluseks olev mõjuhindang tuginevad tõenditele, mis on saadud üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse rakendusaruandest, sidusrühmade sisendist ja selleteemalistest ulatuslikest konsultatsioonidest ning kirjandusülevaatest, ühist huvi pakkuvate projektide portfelli analüüsist ja modelleerimisest. Lisateavet koguti mitme toetava uuringu teel, et aidata koostada poliitikavariante ning hinnata taristusse investeerimise vajadusi, taristu kavandamist ja viivituste kulusid.

• **Mõjuhindang**

Parema õigusloome suuniste kohaselt koostas komisjon mitme poliitikavariandi mõjuhindangu. Seda tööd toetas komisjoni talituste vaheline struktureeritud konsultatsioon talitustevahelise juhtrühma kaudu. Mõjuhindang esitati arutamiseks õiguskontrollikomiteele. Õiguskontrollikomitee esitas 26. septembril 2025 positiivse arvamuse reservatsioonidega, mida võeti eelkõige arvesse järgmiselt: i) selgitati täpsemalt probleemi ajendeid ja algpõhjuseid ning nende seoseid väljapakutud meetmetega, ii) täpsustati subsidiaarsuse kaalutluste hindamist, iii) vaadati läbi üld- ja erieesmärgid, täpsustades millist edu oodatakse, muutes tegevuslikud eesmärgid konkreetsemaks, mõõdetavamaks, saavutatavamaks, asjakohasemaks ja tähtajalisemaks ning täpsustades järelevalvekorraldusi, iv) kirjeldati selgemalt eri variantide kulu ja tulu ja põhjendati neid, v) kirjeldati täpsemalt loamenetlusemeetmete sisu ja nende mõju ning vi) toodi esile võimalikud kompromissid muude ELi eesmärkidega (vt mõjuhindangu I lisa).

Mõjuhindangus on välja toodud kolm peamist probleemi ja nende vastavad ajendid. Mõju hindamise käigus käsitleti mitmesuguseid meetmeid neljas sekkumisvaldkonnas, s.o i) taristu kavandamine ja projekti rakendamine, ii) kulude ja tulude jagamine, iii) loamenetlus ning iv) turvalisus, et lahendada kindlaks tehtud probleeme ning saavutada algatuse üld- ja erieesmärgid. Iga sekkumisvaldkonna alla kuuluvad meetmed rühmitati kolme poliitikavariandi alla, järgides erineval määral ELi tasandi sekkumise ja kooskõlastamise põhimõtet ning võttes arvesse meetmete sisemist ühilduvust ja sidusust (vt mõjuhindangu punkt 5.2.2).

Poliitikavariant 1 kujutab endast **täiustatud alt üles lähenemisviisi**, millega tehakse ainult piiratud arv muudatusi ELi kehtivasse seadusandlikku ja poliitikaraamistikku võrreldes praeguste suundumuste jätkumisega ning mis hõlmab minimaalset täiendavat ELi tasandi sekkumist. *Taristu kavandamise ja projekti rakendamise* puhul tugevdatakse sellega kehtivat raamistikku, määrates paremini kindlaks teatavad nõuded ja lihtsustades protsesse (sh ühist/vastastikust huvi pakkuvate projektide valimine ning komisjoni ja ACERi heakskiit), et tagada tõhusam ja kindlam kavandamisprotsess. Sellega viiakse samuti vastavusse ühist/vastastikust huvi pakkuvate projektide kategooriate ulatus, sh tugevdades elektrolüüsiseadmetega seotud nõudeid ning jättes välja aruka gaasivõrgu kategooria. *Kulude ja tulude jagamise* puhul suurendatakse sellega läbipaistvust ja tugevdatakse ELi põhimõtteid ning võimaldatakse paremini kasutada võimsusjaotustulu piiriülese elektritaristu rahastamiseks kulude jagamise stiimulina. *Loamenetluse* puhul toetatakse sellega kehtivate õigusaktide rakendamist, sh antakse suuniseid keskkonnanahindamise raamistiku teatavate

aspektide rakendamise kohta. *Turvalisuse* puhul lisatakse sellega füüsilise ja küberriski vastupanuvõime kaalutlused ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide järelevalvesse.

Poliitikavariandi 2 puhul **minnakse alt üles lähenemisviisilt üle rohkem ülevalt alla lähenemisviisile**, kusjuures ELi tasandil suunatakse tegevust rohkem ja toimub suurem kooskõlastamine praeguste osalejatega liikmesriigi tasandil. Selle poliitikavariandiga tehakse poliitikavariandiga 1 võrreldes suuremad muudatused kehtivasse ELi õigus- ja poliitikaraamistikku täiendava ELi tasandi tegevuse kooskõlastamisega ning teatavate vastutusvaldkondade ümberjaotamisega asjaomaste sidusrühmade vahel. *Taristu kavandamise ja projekti rakendamise* puhul täiustatakse sellega märkimisväärselt komisjoni rolli, tehes talle ülesandeks koostada keskne stsenaarium taristu vajaduste kindlakstegemiseks, ning sellega võetakse kasutusele lünkade kõrvaldamise mehhanism, et projektiettepanekutes võetaks arvesse kõiki taristuvajadusi. Sellega laiendatakse samuti ühist huvi pakkuva elektriprojekti kategooria ulatust, et see hõlmaks selgemalt juhtmeta lahendusi ning et selles võetaks paremini arvesse siseliinide rolli. *Kulude ja tulude jagamise* puhul võetakse sellega kasutusele raamistik, mis võimaldab piiriüleseid projekte vabatahtlikult ühendada, et võimaldada ja julgustada arutelusid asjaomaste liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel. *Loamenetluse* puhul hõlmab see sihipäraseid seadusandlikke muudatusi üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määrusega hõlmatud piiriülese taristu loamenetluste kiirendamiseks. *Turvalisuse* puhul kehtestatakse sellega täiendavad läbipaistvusnõuded ühist/vastastikust huvi pakkuvate kandidaatprojektide lõplikele tegelikele kasusaajatele ning see hõlmab turvalisuse ja vastupidavusega seotud seadmeid TEN-E ulatuses olemasoleva piiriülese elektritaristu täiustamiseks.

Poliitikavariant 3 seisneb piiriülese taristu täielikus **ülevalt alla lähenemisviisis**. See hõlmab praeguse olukorra märkimisväärseid struktuurseid ja institutsionaalseid muudatusi ning ulatuslikumat tsentraliseerimist ja tõhustamist ELi tasandil, sh usaldades piiriüleste taristuprojektide puhul *taristu kavandamise* ja *loamenetluse* koordineerimise ELi organitele. *Kulude ja tulude jagamise* puhul tugineb see poliitikavariandi 2 meetmetele, aga sellega kehtestatakse samuti kohustuslik piirkondlik kavandamine ja kulude jagamine piiriüleste meretaristuprojektide puhul. *Turvalisuse* puhul on poliitikavariandid 2 ja 3 identsed.

Poliitikavariante võrreldi nende **tulemuslikkuse, tõhususe, sidususe ja proportsionaalsuse** seisukohast. Poliitikavariante 2 ja 3 peetakse üldises ELi poliitikaraamistikus tulemuslikumaks, tõhusamaks ja sidusamaks kui poliitikavarianti 1. Poliitikavariant 1 annab subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse seisukohast ainult veidi paremaid tulemusi. Seega ei käsitata poliitikavarianti 1 võimaliku eelistatud poliitikavariandina. Kuigi poliitikavariandid 2 ja 3 annavad mõlemad poliitikavariandist 1 paremaid tulemusi erieesmärkide saavutamise tulemuslikkuse seisukohast, näib poliitikavariant 2 olevat praeguses etapis üldiselt tulemuslikum, kuna sellega tagatakse, et võrgu kavadesse lisatud ja üldist/vastastikust huvi pakkuvate projektidena valitud projektides võetakse nõuetekohaselt arvesse kindlaks tehtud taristuvajadusi, ning sellega lühendatakse ja lihtsustatakse loamenetlusi. Tõhususe valdkonnas peetakse poliitikavarianti 3 vähem tõhusaks vajalike täiendavate ressursside ja suuremate eelnevate kulude tõttu, mida on vaja ELi tasandil kahe uue üksuse loomiseks (või olemasolevate üksuste tugevdamiseks), mis vastutavad taristu kavandamise ja koordineeritud loamenetluste eest. Subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse seisukohast näivad poliitikavariandis 3 välja pakutud meetmed (s.o taristu kavandamise ja loamenetluse ning samuti kohustusliku merevõrgu kavandamise eest vastutavad ELi üksused) suurema ELi tasandi sekkumise määraga olevat praeguses etapis ebaproportsionaalsed, kuna need ei taga suuremat tulemuslikkust ning tekitavad eeldatavasti märksa suuremaid lisakulusid.

Pärast poliitikavariantide võrdlemist **tehti eelistatud variandina kindlaks poliitikavariant 2**, mis on kõige sobilikum algatuse üld- ja erieesmärkide proportsionaalsel

viisil saavutamiseks. Poliitikavariant 2 **avaldab** eeldatavasti **positiivset majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnamõju**. Olulised sihtrühmad, kellele käesolev algatus eeldatavasti mõju avaldab, on Euroopa kodanikud ja tarbijad, projektiarendajad (sh ülekandevõrguettevõtjad) Euroopa ülekandevõrguettevõtjate ühendused (Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik), riiklikud pädevad asutused ning nende kohalikud ja piirkondlikud esindajad, riikide reguleerivad asutused, Euroopa Liidu reguleerivad asutused, jaotusvõrguettevõtjad ja jaotusvõrguettevõtjate haruorganisatsioonid ning energia tootjad / energiatööstus.

Majandusliku mõju puhul vähendatakse sellega eeldatavasti märkimisväärselt energiasüsteemi kulusid kooskõlas optimaalse võrgu stsenaariumiga, tagades et kindlaks tehtud projektid on paremini vastavuses kindlaks tehtud vajadusega ja hõlmavad neid täielikult. 2040. aastaks viiks aastas 6 miljardi euro investeerimine optimaalsesse võrku süsteemikulude vähenemiseni 14 miljardit eurot aastas, mis tähendab aastast netosäästu 8 miljardit eurot. See avaldab eeldatavasti märkimisväärselt mõju elektri hulgihindadele, parandades võrkudevahelist ühendatust, viies hindade lähenemiseni ning üldiselt stabiilsemate ja väiksemate hindadeni kõikjal ELis. Parem kulude jagamise raamistik peaks võimaldama luua ja viia kiiremini ellu piiriüleseid projekte, mis annavad märkimisväärselt sotsiaal-majanduslikku kasu heaolu valdkonnas. Lisaks sellele eeldatakse, et kiirem loamenetlus ja seega kiirem projekti rakendamine annab majanduslikku kasu tänu sellele, et projektiarendajad ei pea katma viivitustest tulenevaid kulusid. Lisaks annaks eelistatud poliitikavariant tänu suuremale energiataristu turvalisusele kasu, mis seisneb selles, et hoitakse ära majandusliku heaolu kadu ja remondikulud.

Energiasüsteemi kulude vähendamine avaldab eeldatavasti positiivset mõju *konkurentsivõimele* tänu kulude ärahoidmisele ja tarbijatel, sh tööstusel maksta tulevate võrgutasude suurenemise pidurdamisele. Eelistatud variant avaldab samuti positiivset mõju *digitaliseerimisele*, pannes suuremat rõhku juhtmeta lahenduste kasutamisele võrgu kavandamisel ning loamenetluste digitaliseerimisele. Kokkuvõttes *vähendatakse* eelistatud variandiga eeldatavasti ettevõtjate (sh energiatootjate, projektiarendajate, ülekandevõrguettevõtjate ning Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku) *haldus- ja kohanemiskulusid*, tõhustades taristu kavandamist, ühist/vastastikust huvi pakkuvate projektide taotluste esitamise ja hindamise protsesse ning loamenetlusi. Kuigi ettevõtete aastast kulude säästu ei ole võimalik täielikult hinnata, kuna asjakohased andmed ei olnud saadaval, on võimalik järeldada, et eelistatud variant tagaks korduva kulude säästu. Liikmesriikide ja riiklike asutuste puhul tekitaks poliitikavariant 2 lühiajaliselt täiendavaid halduskulusid, mis on seotud läbivaadatud õigusraamistiku rakendamisega.

Algatus avaldab eeldatavasti positiivset *sotsiaalset mõju*, kuigi kvantitatiivset ja jaotuslikku mõju on keeruline hinnata. Optimaalne võrgu kavandamine, mis põhineb tulevase nõudluse ja pakkumise muutumise täpsetel hinnangutel, peaks võimaldama vältida tulevasi kasutuskõlbmatuid varasid, minimeerides tarbijatel kanda tulevaid võrgukulusid, ning võimaldama täiendavat elektrifitseerimist, tänu millele saab jaotada võrgu investeerimiskulud enamate kilovatt-tundide peale.

Keskkonkaskasu puhul viib eelistatud poliitikavariant eeldatavasti CO₂ heite vähendamiseni (ligikaudu 27 megatonni aastas), viies tegevuse vastavusse optimaalse võrgu stsenaariumiga ning vähendades taastuvenergia piiramist. Täiendav 108 GW piiriülest võimsust, mida on vaja 2040. aastaks kooskõlas 2024. aasta kümneaastase võrgu arengukavaga, võimaldaks samuti asendada 65 TWh gaasist toodetud elektri taastuvatest energiaallikatest toodetud elektriga, tänu millele on võimalik paremini lõimida muu kui CO₂ heitega tootmist, mis viib Euroopa

CO₂ heite märkimisväärse vähendamiseni hinnanguliselt 27 miljonit tonni välditud CO₂ heiteid 2040. aastal²⁹. Loamenetluse puhul oleneb keskkonnamõju suurel määral kasutatavast tehnoloogiast ja varade asukohast ning ümbritseva loomastiku ja taimestiku keskkonnaseisundist. Potentsiaalset mõju võetakse siiski arvesse väljapakutud meetmete kavandamisel, kehtestades kaitsemeetmed.

- **Õigusnormide toimivus ja lihtsustamine**

Üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev läbivaadatud määrus avaldab eeldatavasti positiivset mõju lihtsustamise ja parema tõhususe seisukohast. Algatus vähendab eeldatavasti Euroopa ülekandevõrguettevõtjate võrgustike ja ülekandevõrguettevõtjate ning projektiarendajate halduskoormust, eelkõige taristu kavandamisel, kuna komisjon võtab üle keskse stsenaariumi koostamise, ning tänu sellistele lihtsustustele, nagu aruandluse väiksem sagedus nelja-aastase tsükli alusel ning muudetud taotluse esitamise ja hindamisprotsess kaugemas etapis olevate ühist huvi pakkuvate projektide puhul. Tõhustatud, lihtsustatud ja digitehnoloogiat kasutavad loamenetlused ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul vähendaksid samuti ettevõtjate halduskoormust. Ettevõtete aastaste kulude säästu ei saa täielikult hinnata, kuna asjakohased andmed ei olnud saadaval, kuid on võimalik järeldada, et ettepanek annaks korduva kulude säästu.

Otsest mõju VKEde või mikroettevõtjate nõuete täitmisega seotud kuludele ega halduskuludele ei ole kindlaks tehtud. VKEde puhul võib positiivne mõju avalduda konkurentsivõimele tänu energiasüsteemi väiksematele kuludele ning samuti suuremale konkurentsile sellise tehnoloogia valdkonnas, mis on ettepanekusse lisatud või mida on sellega tugevdatud (nt kõrgepinge tehnoloogia).

Algatus on kooskõlas digitaalse kontrolliga ja on internetivalmis ning sobilik nii füüsilise kui ka digikeskkonna jaoks. Ettepanek sisaldab digitaliseerimist edendavaid meetmeid (vt finants- ja digiselgitus).

- **Põhiõigused**

Eelduste kohaselt ei mõjuta algatus põhiõigusi.

4. MÕJU EELARVELE

Ettepanekuga seotud mõju eelarvele käsitleb Euroopa Komisjoni energeetika peadirektoraadi, Teadusuuringute Ühiskeskuse ning Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ameti (edaspidi „ACER“) ressursse. Komisjon võtab märkimisväärseid täiendavaid kohustusi keskse stsenaariumi koostamisel osana kümneaastase võrgu arengukava taristuvajaduste kindlaks tegemise protsessist. Kõnealused kohustused nõuavad täiendavaid ressursse (vt finants- ja digiselgitus).

ACERile antakse täiendavad kohustused kümneaastase võrgu arengukava järelevalve ja samuti kulude piiriülese jaotamise raamistiku osas. Kõnealused täiendavad kohustused nõuavad samuti täiendavaid ressursse (vt finants- ja digiselgitus).

²⁹ Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku 2024. aasta kümneaastane võrgu arengukava, „Infrastructure gaps report“ (Taristu puuduste aruanne).

5. MUU TEAVE

• **Rakenduskavad ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord**

Tuginedes olemasolevatele järelevalveprotsessidele, mis põhinevad projektiarendajate ja riikide reguleerivate asutuste koostatud korrapärastel aruannetel, on välja töötatud mitu näitajat, et mõõta üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva läbivaadatud määruse iga erieesmärgi saavutamist. Õigusakti tegelikku mõju jälgitakse ja hinnatakse selliste näitajate kogumi alusel, mis on kohandatud konkreetsete poliitikaeesmärkidega, mis tuleb õigusaktiga saavutada.

Kõiki andmeid jälgitakse projektiarendajate ja riikide reguleerivate asutuste korrapäraste aruannete alusel ning lähtuvalt ACERi kehtivatest järelevalvenõuetest, sh iga kahe aasta tagant toimuv kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade ja riiklike võrgu arengukavade sidususe järelevalve, ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide edusammude ja loamenetluste iga-aastane järelevalve, ülekandevõime piiratud juhtimise ja võimsuse jaotamise iga-aastane järelevalvearuanne, juhtmeta ja võrku täiustava tehnoloogia kasutamise järelevalve lähtuvalt ühisjaotusametilt kättesaadavatest andmetest ning võrkude omavahelise ühendatuse eesmärgi saavutamise iga-aastane järelevalve Euroopa poolaasta raames.

30. juuniks 2033 vaatab komisjon käesoleva määruse läbi, võttes aluseks määruse artikliga 24 ette nähtud aruandluse ja hindamise tulemused, samuti määruse (EL) 2021/1153 artiklite 22 ja 23 kohaselt tehtud seire, aruandluse ja hindamise tulemused.

• **Ettepaneku sätete üksikasjalik selgitus**

Määruse I peatükis kirjeldatakse üldsätteid, eelkõige selle reguleerimiseset, eesmärke ja kohaldamisala ning selles on määratletud kohaldatavad mõisted. Sellega kehtestatakse määrusega (EL) 2022/869 võrreldes uued taristukategooriad, mida täiendab II lisa, et tagada olemasolevate võrkude suurem ohutus, turvalisus ja tõhusus, eelkõige et olemasolevate kõrgepinge võrguelementidega oleks võimalik käitada süsteeme ohutult järelevalve-, kontrolli- ja digitaliseerimis seadmetesse ja -paigaldistesse investeerimise teel ning suurendada kriitiliste võrguelementide kaitset ja vastupidavust, investeerides seadmetesse, mis on konkreetselt projekteeritud sel otstarbel ja füüsiliselt ühendatud kõnealuste elementidega. Projektkategooriaid ja määratlusi kohandatakse samuti, et viia need vastavusse ELi dekarboniseeritud gaasi ja vesiniku õigusaktide paketiga, mis võeti vastu 2024. aastal ja milles on kindlaks määratud ühised normid üleminekuks taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese süsinikuheitega gaasile. Selle paketi puhul on seatud prioriteediks vesiniku tootmine ja kasutamine puhtal kujul ning transportimine spetsiaalses vesinikusüsteemis. Samuti esitatakse elektri puhul mõiste „juhtmeta lahendused“ määratlus. Neid lahendusi on vaja hoolikalt kaaluda, kuna need võivad olla kulutõhusa võrgu kavandamise tagamisel võrgu laiendamisest odavamad.

II peatükis on esitatud sätted, mis käsitlevad ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide liidu loendite koostamise protsessi piirkondlikes rühmades ning projektide rühmadena hindamise kriteeriume ja projektide rakendamise järelevalvekriteeriume.

Artiklis 3, mida täiendab III lisa, on esitatud piirkondlike rühmade loomise normid ning samuti ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide liidu loendi koostamise protsess. Võrreldes määrusega (EL) 2022/869 on artiklis 3 ja III lisas sätestatud lihtsustatud lähenemisviis juba liidu loendisse kantud hilises etapis projektide puhul, et säilitada nende ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti staatus.

Võrreldes määrusega (EL) 2022/869 on artikkel 4, milles sätestatakse projektide rühmadena hindamise kriteeriumid, mida täiendab IV lisa, täpsemalt selgitatud, et vastastikust huvi

pakkuvad projektid ulatuvad esimese ühenduspunktini kolmandas riigis, ning sellega tagatakse, et kõnealuste projektidega kaasneb sisetaristu vastav arendamine kolmandates riikides. Energiaühenduse lepinguosalistest riikide puhul käsitletakse individuaalsetest projektidest saadavat kasu nii ELi kui ka energiaühenduse lepinguosalistest riikide seisukohast ning mitte ainult ELi seisukohast, nagu seda on siiani tehtud.

Artiklis 5 tugevdatakse liidu loendisse kantud projektide rakendamise ja järelevalve sätteid nõuetega, mis käsitlevad füüsilise julgeoleku ja küberturvalisuse riskihindamist, tuginedes direktiivile (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust, ja direktiivile (EL) 2022/2555, mis käsitleb meetmeid, millega tagada küberturvalisuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus. Euroopa koordinaatorite puhul, kes võidakse määrata, kui projekti rakendamisel tekib märkimisväärsed raskusi, on artiklis 6 sätestatud, et määramise kehtivusaega võib uuendada.

III peatükis käsitletakse ühist huvi pakkuvatele projektidele lubade väljastamist ja üldsuse heakskiitu neile projektidele. Võrreldes määrusega (EL) 2022/869 vaadati see peatükk läbi, lähtudes kolmest põhieesmärgist: 1) ajakohastada loamenetluse raamistikku eesmärgiga tagada, et ühist ja vastastikust huvi pakkuvaid projekte koheldakse parimal võimalikul viisil kooskõlas nende strateegilise olulisuse ja eristaatusega, eelkõige kui kaalutakse vesiniku ja dekarboniseeritud gaasi turu paketi ning läbivaadatud taastuvenergia direktiiviga kehtestatud loamenetluse meetmeid; 2) ajakohastada loamenetlust, et toetada kiiremat loamenetlust elektrivõrkude puhul kooskõlas vajadustega, mida on tunnustatud Draghi aruandes ja direktiiviga (EL) 2019/944 tehtud muudatustes; 3) suurendada loamenetluse selgust ja parandada selle tõhusust.

Artiklit 7, mis käsitleb liidu loendisse kantud projektide eelisstaatust, ajakohastatakse, et hõlmata nõudeid, mille kohaselt kehtib ühist ja vastastikust huvi pakkuvate elektriprojektide puhul automaatne ülekaaluka avaliku huvi eeldus ning kui need on hõlmatud riikliku arengukavaga, mis on läbinud keskkonnamõju strateegilise hindamise ja asjakohase hindamise direktiivi 92/43/EMÜ alusel, kui avaldub tõenäoline märkimisväärne mõju Natura 2000 aladele, siis võidakse need rangetel tingimustel vabastada hindamistest märgitud keskkonnaõigusaktide alusel.

Artiklis 8, mis käsitleb loamenetluse korraldamist, on selgitatud kõnealuse määruse alusel asutatud riiklike pädevate asutuste kohustusi kooskõlas eri loamenetlustega, eelkõige muude asutustega tehtava koostöö ja projektiarendajatega kontaktide vahendamise puhul. See suurendab samuti mitut jurisdiktsiooni hõlmavate projektidega piiriülese koostöö tegemise nõudeid.

Artiklis 9, mis käsitleb läbipaistvust ja üldsuse osalemist, on sätestatud menetluse suurem selgus ja lihtsus, eelkõige hõlmates kõnealuse artikli aruandluskohustused ühe aruandega.

Loamenetluse kestust ja rakendamist käsitleva artikliga 10 kehtestatakse eelkõige kohustus minna loamenetluse puhul üle digitehnoloogiale, selgitatakse, mida peetakse loamenetluse alguskuupäevaks, selgitatakse taotluste esitamise eelse etapi vabatahtlikku olemust, täpsustatakse selle etappe (analüüs, taustauuringud, ajakava koostamine, taotlustoimiku kontrollimine), selgitatakse vajadust võtta arvesse olemasolevaid uuringuid ja lubasid, et vähendada kattuvusi, kui määratakse kindlaks loamenetluse jaoks vajalikud dokumendid, ning kehtestatakse asjaomaste riiklike asutuste tehtud otsuste vaikimisi heakskiitmine keskkonnaotsuste erandiga.

IV peatükis kirjeldatakse sätteid, mis käsitlevad sektoriülese taristu kavandamist, mida tugevdatakse määrusega (EL) 2022/689 võrreldes, et suunata kavandamist paremini, eelkõige tulevaste stsenaariumide määratlemise, pikaajaliste energiataristu vajaduste ja kitsaskohtade

kindlakstegemise ning nende vajaduste kõige sobilikumate lahenduste teel arvesse võtmise puhul.

Artikliga 11 antakse komisjonile volitus võtta vastu delegeeritud õigusakte, millega määratakse kindlaks elektri-, vesiniku- ja gaasisektori keskne stsenaarium, mida kasutatakse kogu liitu hõlmavates kümneaastastes võrgu arengukavades, taristu vajaduste kindlaksmääramise protsess, kogu energiasüsteemi hõlmav kulude-tulude analüüs ja energiataristu projektide kulude piiriülene jaotamine. Eesmärgiga tagada, et stsenaariumi koostamiseks kasutatavad andmed on ajakohased, on komisjonil õigus taotleda neid liikmesriikidelt, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikult, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustikult ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikult, kui see on asjakohane. Stsenaarium tuleks koostada sektoriülel viisil. Kümneaastaste võrgu arengukavade stsenaariumid on siiani koostanud Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik.

Artikkel 12 annab Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikule ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikule ülesandeks koostada taristuvajaduste kindlaksmääramise aruanne vastavalt elektri ja vesiniku puhul. Aruandes tuleks määrata kindlaks taristu lüngad, mis mõjutavad liidu eesmärke elektri ja vesiniku puhul lähtuvalt eelkõige ACERi koostatud siduvast meetodikast ja artikli 11 kohasest kesksest stsenaariumist. Kõnealusel artiklis on sätestatud, et taristuvajaduste kindlaks määramise aruanded peab heaks kiitma TEN-E rühma (mis on kõigi määruse alusel asutatud rühmade piirkonnaüleline koostumine) otsustusorgan. Konkreetselt elektri puhul tuleb aruandes võtta vajaduste hindamisel ja rahuldamisel arvesse juhtmeta lahendusi.

Artikkel 13 annab komisjonile volituse algatada elektrisüsteemi puhul vajaduste vastavusse viimise protsess, et teha kindlaks võimalikud lahendused vastavusse viimata vajadustele, kui elektri taristuvajaduste kindlaks määramise aruandes järeldatakse, et liiduülelisesse kümneaastasesse võrgu arengukavasse lisamiseks esitatud projektid ei vasta täielikult artikli 12 kohaselt kindlaks tehtud taristuvajadustele. Vajaduste vastavusse viimise protsess peaks põhinema olemasoleval piirkondlikul koostööl, mida suunab komisjon ja mis on seotud kümneaastaste võrgu arengukavade protsessiga.

Artikkel 14 annab Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikule ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikule volituse kasutada liidu tasandil ühtlustatud kogu energiasüsteemi hõlmava kulude-tulude analüüsi jaoks sektoripõhist meetodikat, kui nad hindavad projekte (kõigi energiataristu kategooriate puhul, v.a arukad elektrivõrgud ja CO₂), et kaasata need vastavatesse liiduülelisesse kümneaastasesse võrgu arengukavadesse. Meetodikad tuleb esitada komisjonile heakskiitmiseks. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik peavad kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade osana arvutama ja avaldama kulude-tulude analüüsi tulemused kõigi projektide kohta, näidates kuidas kasu riikide vahel jaotub. Artiklis täpsustatakse, et aruka elektrivõrgu projektide ja CO₂ projektide puhul peab komisjon töötama välja ühtlustatud kogu energiasüsteemi hõlmava kulude-tulude analüüsi meetodika liidu tasandil, nagu see on ka praegu.

V peatüki sätteid käsitlevad vajadust arendada võrku, et võtta arvesse taastuvenergia merevõrkudest elektrienergia tootmise märkimisväärset eeldatavat kasvu. Kõnealusel peatükk toetab mere- ja maismaataristu kooskõlastatud pikaajalist kavandamist ja arendamist. Uue nõudena peavad liikmesriigid artikli 15 kohaselt oma mittesiduvate kokkulepete osana ja oma konkreetsete esmatähtsate merevõrgukoridoride osana kaaluma konkreetsete piiriüleste eesmärkide kehtestamist, näiteks hübriidprojektide või piiriüleste radiaalvõrguprojektide

jaoks, et saavutada igas merealas kõige tõhusamal viisil kasutusele võetava meretaastuenergia tootmise eesmärgid.

VI peatükk tugendab piiriülese mõjuga investeringuid võimaldava õigusraamistiku sätteid.

Esiteks on selle artiklis 17 täpsustatud põhimõtted, mida riikide reguleerivad asutused peavad kohaldama, kui nad jaotavad kulusid piiriülevalt, sh et kulude piiriülene jaotamine peab investeerimiskindluse tagamiseks põhinema eelneval kulude jaotamise kokkuleppel, mis võimaldab edasisi kohandusi, tingimusel et kõnealused kohandused on kulude jaotamise otsuses otseselt määratletud ja selgelt piiritletud, sh ajavahemike ja hõlmatud kulude kategooriate seisukohast. Kui see on asjakohane, siis peab liikmesriikidevaheline kulude jaotamine põhinema netotulude jaotamisel. See sisaldab samuti nõuet, et kui 10 % või rohkem projekti hinnangulisest kasust tekib liikmesriigis, siis peavad kõnealune liikmesriik ja selle reguleeriv asutus osalema kulude piiriülese jaotamise protsessis. ACERil on volitus ajakohastada oma soovitusi projektide investeerimistaotluste käsitlemise heade tavade kindlaksmääramise kohta eespool märgitud põhimõtetega kooskõlas olevate projektide puhul ning luua kõigi riikide reguleerivate asutuste tehtud kulude piiriülese jaotamise otsuste keskhoidla ja majutada seda oma veebisaidil ning samuti tagada mittesiduv kulude piiriülese jaotamise vorm, et lihtsustada riikide reguleerivate asutuste tööd.

Teiseks lisatakse uus artikkel (artikkel 18), mis toetab protsessi, mille alusel võivad projektiarendajad moodustada kahest või enamast ühist ja vastastikust huvi pakkuvast projektist koosneva kogumi, et lihtsustada asjaomaste liikmesriikide ja vajaduse korral kolmandate riikide arutelusid kulude jagamise teemal ning kulude piiriülese jaotamise otsuseid liikmesriikide asjaomaste pädevate asutuste või liikmesriikide ja kolmandate riikide pädevate asutuste vahel, nagu on asjakohane. Artiklis 18 selgitatakse kõnealuste projektikogumite suhtes kohaldatavaid norme, mis käsitlevad ühist kulude-tulude analüüsi ja kulude piiriülest jaotamist, et lihtsustada võimaliku Euroopa ühendamise rahastu taotluse esitamist.

Kolmandaks lisatakse uus artikkel (artikkel 19), millega nõutakse, et ülekandevõrguettevõtjad eraldaksid liidu loendisse kantud selliste projektide võrguinvesteeringute jaoks, mis aitavad vähendada võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratust, 25 % ülekoormuse kasutamise eest saadud tulust, mida ei ole kulutatud eraldatud võimsuse tegeliku kättesaadavuse tagamiseks ning meretaastuvelektrijaamade käitajatele hüvitiste tasumiseks. Artiklis 19 täpsustatakse vahendite kasutamise tingimused ja antakse komisjonile volitus võtta vastu delegeeritud õigusakte, et täpsustada tingimused, mille alusel ülekandevõrguettevõtjad võivad kasutada neid vahendeid, ning nende vabastamise tingimused. ACER peab ajakohastama oma olemasolevat metoodikat võimsusjaotustulu kasutamise kohta kooskõlas elektrimääruse artikli 19 lõikega 4, et tagada sidusus kõnealuste uute sätetega.

Artiklis 20 on sätestatud tingimused, mille alusel liikmesriigid ja riikide reguleerivad asutused võivad anda asjakohaseid stiimuleid projektidele, millega tekivad suuremad arendamise, rajamise, käitamise või hooldamise riskid võrreldes võrreldava taristuprojekti puhul tavaliselt tekkivate riskidega.

VII peatükis on märgitud liidu loendisse kantud projektide abikõlblikkuse tingimused, et saada finantsabi Euroopa ühendamise rahastust, sh uute taristukategooriate puhul. Artiklis 21 on eelkõige määrusega (EL) 2022/689 võrreldes üksikasjalikumalt sätestatud kriteeriumid, mida kohaldatakse muude kui selliste energiataristu projektide suhtes, mis kuuluvad riikide reguleerivate asutuste pädevusse. Kuna kõnealuste projektide puhul ei toimu kulude piiriülest jaotamist, peab asjaomane riiklik asutus neid hindama ning kõnealuses sättes on kehtestatud selle hindamise tingimused. Artiklis 22 on sätestatud, et määruse artikli 4 lõikes 3 sätestatud konkreetseid kriteeriume ja artikli 4 lõikes 5 sätestatud parameetreid tuleb kohaldada, et

määrata kindlaks Euroopa ühendamise rahastut käsitleva määruse alusel liidu finantsabi andmise kriteeriumid ning täiendavad nõuded Küprose ja Malta varasemate gaasiprojektide puhul kooskõlas määruse artikliga 27.

VIII peatükk sisaldab lõppsätteid delegeeritud õigusaktide, aruandluse ja hindamise kohta, sh loamenetluste puhul digitehnoloogiale ülemineku kohta, piiriülese energiataristu füüsilise julgeoleku ja küberturvalisuse alase vastupidavuse suurendamise kohta ning juhtmeta lahenduste kasutuselevõtu, määruse läbivaatamise ning projektidest teavitamise ja nende avalikustamise kohta. Sellega säilitatakse Malta ja Küprose gaasiühenduste erandit seni, kuni Küpros ja Malta on vahetult ühendatud üleeuroopalisse gaasivõrku või kuni 31. detsembrini 2029, olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem. Peatükis loetletakse samuti muu energeetikaalase õigustiku muudatused, mis tulenevad määrusega tehtud muudatustest, ning selles sätestatakse üleminekusätteid ja sätteid kehtiva üleeuroopalise energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse kehtetuks tunnistamiseks. Eelkõige ei mõjuta läbivaadatud määrus varem Euroopa ühendamise rahastu raames antud finantsabi andmist, selle andmise jätkamist või muutmist ning kehtiv ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide liidu loend jääb kehtima ja avaldab mõju, kuni koostatakse ja jõustub käesoleva määruse kohane uus ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide liidu loend.

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU MÄÄRUS,

milles käsitletakse üleeuroopalise energiataristu suuniseid ja millega muudetakse määrusi (EL) 2019/942, (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2022/869

(EMPs kohaldatav tekst)

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artiklit 172,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust²,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

- (1) Komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatise „Puhta tööstuse kokkulepe“³ on esitatud konkurentsivõime ja süsinikuheite vähendamise ühtne tegevuskava. Taskukohase energia tagamine on liidu tööstuse, eelkõige suure energiakasutusega sektorite konkurentsivõime tagamise oluline tingimus. Taskukohase energia kättesaadavus on seega puhta tööstuse kokkuleppe ja samuti taskukohase energia tegevuskava⁴ alustala. Samal ajal on süsinikuheite vähendamise poliitika võimas majanduskasvu mootor, kui see on hästi lõimitud tööstus-, konkurentsi-, majandus- ja kaubanduspoliitikaga, nagu on märgitud komisjoni 29. jaanuari 2025. aasta teatise ELi konkurentsivõime kompassi kohta⁵. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2021/1119⁶ on liit

¹ ELT C , , lk .

² ELT C , , lk .

³ Komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Puhta tööstuse kokkulepe – konkurentsivõime ja süsinikuheite vähendamise ühtne tegevuskava“ (COM(2025) 85 final).

⁴ Komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Taskukohase energia tegevuskava. Energialiidu tõelise väärtuse ärakasutamine taskukohase tõhusalt toodetud puhta energia tagamiseks kõikidele eurooplastele“ (COM(2025) 79 final).

⁵ Komisjoni 29. jaanuari 2025. aasta teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi konkurentsivõime kompass“ (COM(2025) 30 final).

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1119, millega kehtestatakse kliimaneutraalsuse saavutamise raamistik ning muudetakse määruseid (EÜ) nr 401/2009 ja (EL) 2018/1999 (Euroopa kliimamäärus) (ELT L 243, 9.7.2021, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1119/oj>).

loonud ambitsioonika raamistiku, et saada 2050. aastaks vähendatud süsinikuheitega majanduseks.

- (2) Määrusega (EL) 2021/1119 seatud ambitsioonikate eesmärkide osana on suurendatud 2030. aastaks seatud taastuvenergia liidu tasandi siduvat eesmärki 42,5 %-le taastuvenergiale liidu energiaallikate jaotuses 2030. aastaks, seades eesmärgiks 45 %, ning liidu tasandi siduv energiatõhususe eesmärk on muudetud ambitsioonikamaks, mille tulemusena tuleb vähendada liidu energia lõpptarbimist 2020. aasta prognoosidega võrreldes 11,7 % 2030. aastaks⁸. Arvestades et vahe-eesmärk vähendada kasvuhoonegaaside netoheidet 1990. aasta tasemetega võrreldes 2030. aastaks vähemalt 55 % on hästi graafikus, tegi komisjon 2. juulil 2025 ettepaneku muuta määrust (EL) 2021/1119,⁹ kehtestades 2040. aastaks liidu kliimaeesmärgi vähendada 1990. aasta tasemetega võrreldes kasvuhoonegaaside netoheidet 90 %.
- (3) Liidu energiasüsteemi ümberkujundamise toetamiseks on vaja neile eesmärkidele vastavat taristut, sealhulgas kiiret elektrifitseerimist, taastuvelektri ja fossiilkütusevaba elektri tootmise osakaalu suurendamist, taastuvate ja vähese CO₂ heitega gaaside laialdasemat kasutamist, energia lõimimist ja uuenduslike lahenduste suuremat kasutuselevõttu. Praegused investeeringud piiriülelisse energiataristusse ei ole selgelt piisavad energiataristu ümberkujundamiseks ja rajamiseks neid eesmarke toetaval viisil ning esineb märkimisväärne lünk piiriülese elektritaristu vajaduste ning taristu arendamise kiiruse ja taseme vahel nii ülekande- kui ka jaotusvõrgu tasandil¹⁰. Elektri puhul jääb täitmata ligikaudu pool piiriülesest elektrivajadusest 2030. aastaks (41 GW 88 GWst) ja järgmise kümnendi jooksul kasvab see lõhe prognooside kohaselt veelgi. 2040. aastaks vajatakse 108 GW ulatuses piiriülest elektrivõimsust¹¹. Seega on vaja teha suuremaid investeeringuid energiataristusse ning Draghi aruandes¹² osutati eelkõige vajadusele suurendada kiiresti piiriülese energiataristu kasutuselevõttu Euroopa tööstuse süsinikuheite vähendamiseks. Puhta tööstuse kokkuleppes¹³ ja sellele lisatud taskukohase energia tegevuskavas¹⁴ rõhutas komisjon energialiidu

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. oktoobri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/2413, millega muudetakse direktiivi (EL) 2018/2001, määrust (EL) 2018/1999 ja direktiivi 98/70/EÜ seoses taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise ja tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv (EL) 2015/652 (ELT L, 2023/2413, 31.10.2023, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/2413/oj>).

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/1791, mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (ELT L 231, 20.9.2023, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2023/1791/oj>).

⁹ COM(2025) 524 final, 2. juuli 2025.

¹⁰ Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (2024), „Electricity infrastructure development to support a competitive and sustainable energy system (2024 monitoring report)“ (Elektritaristu arendamine konkurentsivõimelise ja kestliku energiasüsteemi toetamiseks (2024. aasta seirearuanne)).

¹¹ Euroopa elektri pölvõrguettevõtjate võrgustik (2025), kümneaastane võrgu arengukava 2024, „Opportunities for a more efficient European power system by 2050. Infrastructure Gaps Report“ (Võimalused 2050. aastaks tõhusama Euroopa energiasüsteemi saavutamiseks. Taristu puuduste aruanne).

¹² M. Draghi (2025), „The future of European competitiveness“ (Euroopa konkurentsivõime tulevik).

¹³ Komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Puhta tööstuse kokkulepe – konkurentsivõime ja süsinikuheite vähendamise ühtne tegevuskava“ (COM(2025) 85 final).

¹⁴ Komisjoni 26. veebruari 2025. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Taskukohase energia tegevuskava. Energialiidu tõelise

väljakujundamise otsustavat rolli energiataristusse ja piiriülesteesse võrkudesse investeerimisel, et kaitsta Euroopa tööstuse konkurentsivõimet ja inimeste heaolu ning tagada energia taskukohasus ja energiavarustuskindlus.

- (4) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2022/869¹⁵ kehtestati suunised selliste esmatähtsate üleeuroopalise energiataristu koridoride ja alade õigeaegse arendamise ja koostalitlusvõime jaoks, mis aitavad tagada kliimamuutuste leevendamist, eelkõige saavutada liidu 2030. aasta energia- ja kliimamuutuste eesmärgid ning kliimaneutraalsuse eesmärk hiljemalt aastaks 2050, ning tagada omavahelised ühendused, energiajulgeoleku, turu ja süsteemi lõimimine, kõikidele liikmesriikidele kasulik konkurents ja taskukohased energiahinnad. Eelkõige on määrusega (EL) 2022/869 nähtud ette ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kindlaksmääramine, sellega lihtsustatakse nende rakendamist ning määratakse kindlaks kõnealuste projektide liidu finantsabi saamise kõlblikkuse tingimused. Võttes aga arvesse ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide piiriülest laadi, ei loo need mitte üksnes märkimisväärset positiivset välismõju ega edenda solidaarsust, vaid tekitavad projektiarendajatele ka konkreetseid probleeme, kuna on seotud mitme jurisdiktsiooniga, kooskõlastamine on keeruline ning tihtipeale jaotuvad kulud ja tulud asümmeetriliselt. Seetõttu nõuavad need jätkuvalt liidu tasandi raamistikku.
- (5) Kuigi määruse (EL) 2022/869 eesmärgid jäävad suuresti samaks, tuleks praegust üleeuroopalist energiavõrgu raamistikku kohandada, et see kajastaks täiel määral energiasüsteemi oodatavaid muutusi, mis tulenevad uuest poliitilisest kontekstist ja eelkõige 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgist ning väljapakutud vahe-eesmärgist 2040. aastaks. Eelkõige on vaja lõimitumat võrgu kavandamist, et toetada üha rohkem omavahel seotud ja detsentraliseeritud energia siseturgu, kiiremat loamenetlust ning tagada piiriülese energiataristu turvalisus ja vastupidavus, et see kajastaks piisavalt läbivaadatud üleeuroopalist energiavõrgu raamistikku. Peale uue poliitilise konteksti ja eesmärkide on tehnoloogia viimasel kümnendil kiiresti arenenud. Seda arengut tuleks arvesse võtta käesoleva määrusega hõlmatud energiataristu kategooriates, ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide valikukriteeriumides ning esmatähtsate koridoride ja alade puhul. Käesoleva määruse sätted ei tohiks samas mõjutada liikmesriigi õigust määrata kindlaks oma energiavarude kasutamise tingimused, teha valikuid erinevate energiaallikate vahel ning näha ette energiavarustuse üldstruktuur, kooskõlas aluslepingu artikliga 194.
- (6) Üleeuroopalise energiataristu kindlaksmääratud 13 esmatähtsa koridori ja teemavaldkonna rakendamine on hädavajalik liidu energia- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks, sh täiendavaks turu lõimimiseks, energiajulgeolekuks, 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamiseks ning samuti taskukohaste energiahindade tagamiseks. Kõnealused prioriteedid hõlmavad investeeringuid elektrienergia ülekandesse ja salvestamisse, meretaastuenergiavõrkudesse, arukatesse elektrivõrkudesse, seadmetesse ja rajatistesse, mis on projekteeritud, et tagada olemasolevate kriitiliste võrguelementide kaitse ja vastupidavus, vesiniku ülekandesse, säilitamisse ja terminalidesse, elektrolüüsiseadmetesse ning süsinikdioksiidi transporti

väärtuse ärakasutamine taskukohase tõhusalt toodetud puhta energia tagamiseks kõikidele eurooplastele“ (COM(2025) 79 final).

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2022. aasta määrus (EL) 2022/869 üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega muudetakse määrusi (EÜ) nr 715/2009, (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943 ning direktiive 2009/73/EÜ ja (EL) 2019/944 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 347/2013 (ELT L 152, 3.6.2022, lk 45, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2022/869/oj>).

ja säilitamise ning samuti järelevalve-, kontrolli- ja digitaliseerimisseadmetesse ning piiriülevalt oluliste olemasolevate kõrgepingevõrkude jaoks hädavajalikesse paigaldistesse.

- (7) Liidu energiataristut tuleks täiustada, et suurendada taristu vastupanuvõimet loodusõnnetustele või inimtegevusest tingitud katastroofidele, kliimamuutuse kahjulikule mõjule, tahtlikule vaenulikule tegevusele ja julgeolekuohtudele, eelkõige puudutab see Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2022/2557¹⁶ kohast Euroopa elutähtsat taristut.
- (8) Praeguses geopoliitilises kontekstis on oluline tagada elektri katkematu voog üle piiride energiavarustuskindluse tagamiseks. See ei olene ainult liikmesriikide võrkudevaheliste ühenduste vastupidavusest, aga ka kriitiliste võrguelementide vastupidavusest. Seetõttu tuleks käesoleva määrusega kehtestada uue taristukategooriana investeerimine sellistesse seadmetesse ja rajatistesse, mis on otseselt seotud kriitiliste võrguelementide vastupidavuse ja kaitse suurendamisega ning selleks kavandatud. Kõnealune uus taristukategooria peaks hõlmama kriitilisi võrguelemente, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/943,¹⁷ mis toetavad talitluskindlust ja energiavarustuskindlust kooskõlas liikmesriikide kriisistsenaariumide ja ohuvalmiduskavadega Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/941¹⁸ alusel.
- (9) Kuigi välisinvesteeringud võivad anda sellist kasu nagu kapitalimahukate projektide suuremad rahastamisvõimalused, võivad need samuti suurendada liidu energiajulgeolekuga seotud riske, näiteks piiriüleste voogude katkestused või väiksem usaldusväärsus, eelkõige kui kõnealused välisinvesteeringud pärinevad kolmandatest riikidest, kellel on liidust erinevad geopoliitilised huvid. Läbipaistvus lõplike kasusaajate osas, sh teave kontrolliva investori ja kapitalis osalemise kohta, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/452,¹⁹ piiriülese energiataristu ja piiriülese mõjuga projektide puhul on seega ülioluline, et liit ei hakkaks sõltuma mitteusaldusväärsetest kolmandatest riikidest, ning seda tuleks võtta arvesse ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide valimisel.
- (10) Kulutõhusa ja kiirendatud võrgu arendamise ning liidu võrkudele juurdepääsu tagamiseks peaks lisaks füüsilise võrgu tugevdamisele olema juhtmeta lahendustel oluline osa süsteemi vajaduste rahuldamisel, kuna neid on võimalik kiiremini ja odavamalt kasutusele võtta. Kõnealuse tehnoloogia kasutuselevõttu võiks kaaluda enne võrgutaristu laiendamise investeerimist. Selleks peaks uus taristukategooria hõlmama investeringuid juhtmeta tehnoloogiasse ja digilahendustesse, sh tarkvaralahendustesse, kui need võetakse kasutusele selliste olemasolevate kriitiliste võrguelementide puhul, mis on asjakohased piiriülese kaubanduse jaoks, ja kui need

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ (ELT L 333, 27.12.2022, lk 164, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj>).

¹⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/943, milles käsitletakse elektrienergia siseturgu (ELT L 158, 14.6.2019, lk 54, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/943/oj>).

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/941, mis käsitleb ohuvalmidust elektrisektoris ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2005/89/EÜ (ELT L 158, 14.6.2019, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/941/oj>).

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. märtsi 2019. aasta määrus (EL) 2019/452, millega luuakse liitu tehtavate välismaiste otseinvesteeringute taustauuringute raamistik (ELT L 79I, 21.3.2019, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/452/oj>).

annavad turu lõimimise seisukohast kvantitatiivset kasu piiriülese võimsuse suurendamise näol.

- (11) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/1789²⁰ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2024/1788²¹ võeti vastu dekarboniseeritud gaasi ja vesiniku õigusaktide pakett, et kehtestada liidu tasandil ühised normid taastuvatest energiaallikatest toodetud ja vähese süsinikuheitega gaasi kasutamisele üleminekuks. Käesolevas määruses sätestatud taristukategooriad peaksid olema täielikult vastavuses kõnealuse paketi eesmärkidega ja nende puhul tuleks tagada, et energiataristu projektidel on märkimisväärne piiriülene mõju. Kui see on tehniliselt võimalik ja kõige tõhusam lahendus, tuleks kõnealuste projektide arendamisel võtta arvesse olemasolevale taristule ja seadmetele uue kasutusotstarbe andmist.
- (12) Tuleks luua piirkondlikud rühmad (edaspidi „rühmad“), kes esitaksid ja vaataksid läbi ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide ettepanekuid, millele järgneks ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide piirkondlike loendite koostamine. Laiema konsensuse saavutamiseks peaksid need rühmad hõlmama liikmesriike, riikide reguleerivaid asutusi, projektiarendajaid ja asjakohaseid sidusrühmi ning tagama nende tiheda koostöö. Selle koostöö käigus peaksid riikide reguleerivad asutused rühmi vajaduse korral nõustama muu hulgas kavandatud projektide riiklike õiguslike aspektide teostatavuse ning reguleerijatelt loa saamise kavandatud tähtaegade realistlikkuse küsimuses.
- (13) Võrgu kavandamise ja projektiarenduse protsessi tõhususe suurendamiseks tuleks rühmadevahelist koostööd tugevdada. On vaja, et komisjon etendaks selle koostöö hõlbustamisel olulist rolli, eesmärgiga käsitleda ühes piirkonnas arendatud projektide võimalikku mõju teistele piirkondadele.
- (14) Rühmade täiendamiseks on komisjoni toetusel loodud mitu piirkondliku koostöö foorumit. Piirkondlik koostöö foorumite ja rühmade piires ja vahel on oluline vahend, et tagada Euroopa energiasüsteemi suurem lõimitus. Neli kõrgetasemelist rühma hõlmab erinevaid Euroopa piirkondi ja osalevad ka kolmandad riigid: Läänemere energiaturu ühendamise tegevuskava, Põhjamere energiakoostöö (edaspidi „NSEC“), Edela-Euroopa energiaühenduste kõrgetasemeline töörühm ja Kesk- ja Kagu-Euroopa gaasivõrkude ühendamise kõrgetasemeline töörühm. Piirkondlik koostöö nendel foorumitel on olnud edukas piirkondliku mõõtmega oluliste energiataristu projektide ning turu lõimimise meetmete rakendamise järelevalve ja kiirendamise toetamisel. Seega tuleks kõnealused piirkondliku koostöö foorumid võtta üha enam kasutusele, et toetada käesoleva määruse eesmärkide saavutamist.
- (15) Iga kahe aasta tagant tuleks koostada uus ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide liidu loend (edaspidi „liidu loend“). Järgmisse liidu loendisse ei tohiks võtta neid ühist ja vastastikust huvi pakkuvaid projekte, mis on lõpule viidud või mis ei vasta enam käesolevas määruses sätestatud asjaomastele kriteeriumidele ja nõuetele.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta määrus (EL) 2024/1789, mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, maagaasi ja vesiniku siseturge ning millega muudetakse määruseid (EL) nr 1227/2011, (EL) 2017/1938, (EL) 2019/942 ja (EL) 2022/869 ja otsust (EL) 2017/684 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 715/2009 (ELT L, 2024/1789, 15.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1789/oj>).

²¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuni 2024. aasta direktiiv (EL) 2024/1788, mis käsitleb taastuvatest energiaallikatest toodetud gaasi, maagaasi ja vesiniku siseturu ühiseid norme ning millega muudetakse direktiivi (EL) 2023/1791 ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2009/73/EÜ (uuesti sõnastatud) (ELT L, 2024/1788, 15.7.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1788/oj>).

- (16) Olemasolevad ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid, mis on kavas lisada järgmisse liidu loendisse, peaksid läbima sama valikuprotsessi, mille käigus koostatakse piirkondlikud loendid ja liidu loend, mida kohaldatakse väljapakutud projektide suhtes, v.a juhul, kui need on saanud pädeva riigi reguleeriva asutuse heakskiidu või nende kohta on tehtud lõplik investeerimisotsus, mis tagab piisava kindluse projektide rajamise kohta, või nende rajamine on käigus ja selle puhul on näidatud aastaaruandes piisavaid edusamme, millisel juhul peaksid need jääma liidu loendisse.
- (17) Kui olemasolevad ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid, mis on kavas lisada järgmisse liidu loendisse, läbivad sama valikuprotsessi, mille käigus koostatakse väljapakutud projektide suhtes kohaldatavad piirkondlikud loendid ja liidu loend, siis tuleks halduskoormust võimaluste piires vähendada, näiteks kasutades varem hindamise käigus esitatud projekti teavet, kui see on jätkuvalt ajakohane.
- (18) Arvestades ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide panust energiapoliitika eesmärkide saavutamisse, peaksid need projektid vastama ühistele, läbipaistvatele ja objektiivsetele üld- ja erikriteeriumidele. Selleks, et need saaks kanda liidu loendisse, peaksid väljapakutud elektriprojektid, v.a arukad elektrivõrgud ning olemasolevate kriitiliste võrguelementide kaitse ja vastupidavuse tagamiseks konkreetselt kavandatud projektid, olema viimase kättesaadava liidu kümneaastase võrgu arengukava osa. Samal moel peaksid väljapakutud vesiniku ja elektrolüüsiseadmete projektid olema viimase kättesaadava liidu kümneaastase võrgu arengukava osa.
- (19) Kestlikkus, mis seisneb taastuvate energiaallikate võrku lõimimises või kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamises, nagu on asjakohane, on oluline kriteerium, millega tagatakse, et üleeuroopaliste energiavõrkude poliitika on sidus liidu energia- ja kliimaeesmärkidega ning 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgiga, võttes arvesse iga liikmesriigi eripärasid kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamisel. Selleks on kestlikkus üks kõigi projektikategooriate suhtes kohaldatavatest hindamiskriteeriumidest.
- (20) Üha enam on vaja tagada liidu turu suurem lõimimine ja võrkude suurem omavaheline ühendus Euroopa Majanduspiirkonna (edaspidi „EMP“) ja energiaühendusega. Seetõttu tuleks võtta liikmesriigi ja EMPsse kuuluva riigi või energiaühenduse lepinguosalise vastastikust huvi pakkuvate projektide tulusid ja kulusid arvesse kumulatiivselt liidu ja asjaomase EMP riigi või energiaühenduse asjaomase lepinguosalise puhul.
- (21) Liit peaks hõlbustama taristuprojekte, millega ühendatakse liidu võrgud otseselt kolmandate riikide võrkudega, mis on vastastikku kasulikud ning vajalikud energiasüsteemi ümberkujundamiseks ja kliimaeesmärkide saavutamiseks ning mis vastavad ka käesoleva määruse kohaste asjakohaste taristukategooriate konkreetsetele kriteeriumidele. Selleks et suurendada piiriülestele projektidele keskendumist ning säilitada täiendavust liidu välispoliitikaga vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul, peaks projektid otseselt ühendama liikmesriigi esimese elektrivõrgu ühenduspunktiga või esimese vesiniku või süsinikdioksiidi ühenduspunktiga kolmandas riigis.
- (22) Elektrivõrkudega seotud vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul oleksid abikõlblikud ainult energiasüsteeme ühendavad võrkude omavahelise ühendamise projektid, kui nende ülekandevõimsust oleks võimalik täielikult kasutada turuvahetusteks. Vastavate ülekandevõrguettevõtjate kohustus on hinnata eelnevalt

mis tahes projekti mõju võrgu turvalisusele ja stabiilsusele eesmärgiga kinnitada, et projekti saab täielikult lõimida asjaomaste riikide elektrivõrkudesse.

- (23) On vaja tagada, et vastastikust huvi pakkuvad projektid, mida käsitatakse esmatähtsana, edendavad tõeliselt liidu siseturgu, energiavarustuskindlust ja kliimanetraalsuse eesmärke. Seetõttu peaksid vastastikust huvi pakkuvad projektid olema kõlblikud liidu loendisse lisamiseks ainult juhul, kui asjaomase kolmanda riigi poliitikaraamistik on suurel määral ühtlustatud ning seda toetavad nõuete täitmise tagamise mehhanismid, ning sellised projektid peaksid näitama, et need aitavad kaasa liidu ja kolmandate riikide üldiste energia- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele energiavarustuskindluse ja süsinikuheite vähendamise seisukohast.
- (24) Suurel määral ühtlustatud poliitikaraamistikku tuleks eeldada EMP riikide või energiaühenduse lepinguosaliste puhul või seda saab muude kolmandate riikide puhul tõendada kahepoolsete lepingutega, mis sisaldavad asjakohaseid sätteid süsinikuheite vähendamist käsitlevate kliima- ja energiapoliitika eesmärkide kohta, ning seda võib komisjoni toetusel täiendavalt hinnata asjakohane rühm. Lisaks peaks kolmas riik, kellega liit teeb koostööd vastastikust huvi pakkuvate projektide arendamisel, võimaldama sarnase ajakava kiirendatud rakendamiseks ja muud poliitika toetusmeetmed, nagu on sätestatud käesolevas määruses.
- (25) Osalev kolmas riik peaks tagama, et kolmandas riigis asuv vastastikust huvi pakkuva projekti osa ja mis tahes täiendavaid investeeringuid, mis on vajalikud vastastikust huvi pakkuva projekti kogukasu saavutamiseks, nagu võrgu tugevdused, käsitatakse samuti esmatähtsana ja need võetakse õigel ajal kasutusele, et tagada projekti täielik kasutamine.
- (26) Tagamaks, et süsinikdioksiidi säilitamise projektid, mis hõlmavad kolmandat riiki, panustavad piiriülesele süsinikdioksiidi transporti ja säilitamise viisil, mis on kooskõlas liidu kliima- ja keskkonnanõuetega, peaksid kõnealused projektid olema kõlblikud ainult juhul, kui need on vajalikud süsinikdioksiidi piiriülese transporti ja säilitamise toimimiseks ning kui kolmandas riigis on kasutusel piisav õigusraamistik ja selle täitmine on tulemuslikult tagatud. Kõnealune kolmanda riigi õigusraamistik peaks tagama selliste standardite ja kaitsemeetmete kohaldamise, mis võimaldavad vältida süsinikdioksiidi lekkeid ning millega tagatakse süsinikdioksiidi alalise ladustamise ohutus ja tulemuslikkus kliima, inimeste tervise ja ökosüsteemide kaitseks. Kõnealused standardid ja kaitsemeetmed peaksid tagama kaitsetaseme, mis on vähemalt võrdväärne liidu õigusaktides sätestatuga. Tuleks eeldada, et EMP või energiaühenduse lepinguosalisel vastavad nende standarditele ja kaitsemeetmetele.
- (27) Ühist ja vastastikust huvi pakkuvaid projekte tuleks võimalikult kiiresti rakendada ning riiklikud pädevad asutused, amet ja rühmad peaksid tegema nende põhjalikku järelevalvet, järgides samal ajal igakülgset sidusrühmade osalemise nõudeid ja keskkonnaalaseid õigusakte ning hoides projektiarendajate halduskoormuse võimalikult väiksena. Eritähelepanu tuleks pöörata kliimamuutustega kohanemise ning füüsilise julgeoleku ja küberturvalisuse riskide hindamisele, tuginedes Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2022/2557 nõuetele elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse puhul ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2022/2555²²

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. detsembri 2022. aasta direktiiv (EL) 2022/2555, mis käsitleb meetmeid, millega tagada küberturvalisuse ühtlaselt kõrge tase kogu liidus, ja millega muudetakse määrust (EL) nr 910/2014 ja direktiivi (EL) 2018/1972 ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv

nõuetele liidus küberturvalisuse kõrge taseme tagamise meetmete puhul, kui need on kohaldatavad, ning projektiarendajad peaksid andma riiklikele pädevatele asutustele aru meetmetest, mis on võetud hinnatud riskide tulemusena. Projektiarendajad peaksid samuti esitama aruande keskkonnaalaste õigusaktide järgimise kohta, ning tõendama, et projektid ei kahjusta oluliselt keskkonda Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2020/852²³ artikli 17 tähenduses. Selliste olemasolevate ühist huvi pakkuvate projektide puhul, mis on jõudnud piisavalt kaugesse etappi, peaksid rühmad võtma neid kaalutlusi arvesse projektide valimisel järgmisesse liidu loendisse.

- (28) Komisjonil peaks olema võimalik nimetada Euroopa koordinaatorid projektidele, mille puhul on tekkinud erakordseid probleeme või viivitusi, et soodustada problemaatiliste projektide rakendamist.
- (29) Loamenetlus ei tohiks tekitada ebaproportsionaalselt suurt halduskoormust võrreldes projekti suuruse või keerukusastmega, ega tõkestada üleeuroopaliste võrkude arendamist ja juurdepääsu turule.
- (30) Ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kiireks halduslikuks menetlemiseks tuleks anda neile riiklikul tasandil eelisstaatus, et tagada nende kiire käsitlemine kõigis nendega seotud kohtumenetlustes ja muudes vaidluste lahendamise menetlustes.
- (31) Liikmesriike, kes praegu ei omista energiataristuprojektidele loamenetluses suurimat võimalikku riiklikku tähtsust, julgustatakse kaaluma sellise suure riikliku tähtsuse omistamist, eelkõige kui see võib kiirendada loamenetlust.
- (32) Liikmesriike, kus praegu ei ole kehtestatud energiataristuprojektide suhtes kohaldatavaid kiirendatud või kiireloomulisi kohtumenetlusi, tuleks julgustada kaaluma selliste menetluste kehtestamist, eelkõige hinnates, kas see kiirendaks selliste projektide rakendamist.
- (33) Vesinikuvarasid, elektrolüüsiseadmete rajatise ja süsinikdioksiidivarasid käsitlevad projektid aitavad saavutada energia- ja kliimaeesmärke, sh vajaduse korral kiirendada taastuvenergia kasutuselevõttu ja selle kaasamist nende energiaallikate jaotusesse. Seega tuleks käsitada kõiki ühist ja vastastikust huvi pakkuvaid projekte vesiniku, elektrolüüsiseadmete rajatiste ja süsinikdioksiidi varade valdkonnas energiapoliitika seisukohast avalikes huvides olevate projektidena ning liikmesriikidel peaks olema võimalik käsitada neid ülekaaluka avaliku huviga projektidena, v.a kultuuripärandi puhul ning kui on selgeid tõendeid, et kõnealused projektid avaldavad märkimisväärset kahjulikku mõju keskkonnale, mida ei ole võimalik leevendada ega heastada.
- (34) Lähtuvalt nende rollist taastuvenergia varade, paindlikkuse lahenduste, energia salvestamise ja üldise elektrifitseerimise kaasamisel, käsitatakse elektritaristu projekte kliimanetraalsuse saavutamiseks hädavajalikena. Seetõttu tuleks konkureerivaid õiguslikke huve tasakaalustades eeldada kuni liidu kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamiseni, et nende projektide puhul esineb ülekaalukas avalik huvi ning need edendavad rahvatervist ja ohutust, v.a kultuuripärandi puhul ja kui on selgeid tõendeid, et need projektid tekitavad keskkonnale märkimisväärset kahjulikku mõju, mida ei ole

(EL) 2016/1148 (küberturvalisuse 2. direktiiv) (ELT L 333, 27.12.2022, lk 80, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2555/oj>).

²³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2020. aasta määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088 (ELT L 198, 22.6.2020, lk 13, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>).

võimalik leevendada ega heastada, nagu on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2019/944²⁴.

- (35) Lähtuvalt nende olulisusest kliimaneutraalsuse saavutamiseks ja nende strateegilisest olulisusest liidu loendisse kantud projektidena peaks liikmesriikidel olema võimalik lubada vabastada ühist ja vastastikust huvi pakkuvad elektriprojektid,²⁵ mis on otseselt lisatud sellisesse riiklikku arengukavva, mille asjus on läbi viidud keskkonnamõju strateegiline hindamine kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2001/42/EÜ,²⁶ ning, kui need avaldavad tõenäoliselt märkimisväärset mõju Natura 2000 aladele, asjakohane hindamine kooskõlas direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõikega 3, keskkonnamõju hindamisest kooskõlas direktiiviga 2011/92/EL, neist liikide kaitsele tekkiva mõju hindamisest kooskõlas direktiivi 92/43/EÜ artikli 12 lõikega 1 ja direktiivi 2009/147/EÜ artikliga 5 ning neist Natura 2000 aladele tekkiva mõju hindamisest. Kõnealused erandid peaksid olema võimalikud kuni kliimaneutraalsuse saavutamiseni.
- (36) Kõnealuste erandite mis tahes võimaliku mõju leevendamiseks peaksid liikmesriikide järgmised taustauuringuid tegevad pädevad asutused tagama, et võetakse sobilikke ja proportsionaalseid leevendusmeetmeid, võttes arvesse parima olemasoleva tehnoloogia kasutamist. Kui selliseid leevendusmeetmeid ei ole võimalik kohaldada, peaks pädev asutus tagama, et projektiarendajad võtavad selle mõjuga tegelemiseks asjakohaseid kompensatsioonimeetmeid, milleks võib olla rahaline hüvitis liikide kaitsekavadele, kui muid proportsionaalseid kompensatsioonimeetmeid ei ole võimalik võtta. Lisaks sellele, kui projekt avaldab tõenäoliselt märkimisväärset negatiivset mõju teise liikmesriigi keskkonnale, siis peaksid riiklikud pädevad asutused tagama, et asjaomased liikmesriigid on teinud koostööd eesmärgiga teha kindlaks meetmed, mis võimaldavad märkimisväärset mõju vältida või vajaduse korral seda leevendada või hüvitada.
- (37) Üleeuroopalise energiavõrgu kasutuselevõtu kiirendamiseks peaksid liidu keskkonnaõigusaktides sätestatud konkreetsete erandite kohaldamise tingimused olema selged. Eelkõige kui hinnatakse, kas energiaprojektidele on rahuldavaid alternatiivseid lahendusi, peaks kõnealuse hindamise ulatus piirduma alternatiivsete lahendustega, millega tagatakse sama eesmärgi saavutamine sama või sarnase ajavahemiku jooksul, ilma et see põhjustaks märkimisväärselt suuremaid kulusid. Rahuldavate alternatiivsete lahenduste ajakava ja kulude võrdlemisel peaksid asjaomased asutused saama võtta arvesse vajadust rakendada ühist ja vastastikust huvi pakkuvaid projekte kiirendatud ja kulutõhusal viisil kooskõlas prioriteetidega, mis on määratud kindlaks nende lõimitud riiklikes energia- ja kliimakavades ja nende ajakohastustes, mis on esitatud komisjonile kooskõlas määrusega (EL) 2018/1999.
- (38) Samal moel on direktiivis 92/43/EMÜ sätestatud vastava erandi kohaldamisel sobilik, et asjaomased asutused võivad juhul, kui see on põhjendatud ja on võimalik

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2019/944/oj>).

²⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/92/EL teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta (ELT L 26, 28.1.2012, lk 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/92/oj>, <http://data.europa.eu/eli/dir/2011/93/oj>).

²⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. juuni 2001. aasta direktiiv 2001/42/EÜ teatavate kavade ja programmide keskkonnamõju hindamise kohta (EÜT L 197, 21.7.2001, lk 30, <http://data.europa.eu/eli/dir/2001/42/oj>).

mõistlikult näidata, et kava või projekt ei mõjutaks enne meetmete võtmist pöördumatult Natura 2000 võrgustiku üldist sidusust, ala head keskkonnaseisundit säilitatakse ning tagatakse Natura 2000 alade kõrge kaitse tase, võimaldada kompensatsioonimeetmete rakendamist kava või projekti rakendamisega samal ajal.

- (39) Selleks et vähendada keerukust, suurendada tõhusust ja läbipaistvust ning aidata suurendada liikmesriikide koostööd, peaksid liikmesriigid tagama, et üksainus pädev asutus vastutab kõigi loamenetluste soodustamise ja koordineerimise eest tervikotsuse tegemiseks, teiste asjaomaste asutuste ja teiste liikmesriikide pädevate asutustega koostöö tegemise eest, tegutsedes projektiarendajate jaoks ühtse kontaktpunktina, vahendades nende suhtlust muude asutustega, ning tehes liidu loendisse kantud projektide arendamise ja viivituse järelevalvet.
- (40) Menetluste tõhususe suurendamiseks peaksid riiklikud pädevad asutused samuti vastutama selle tagamise eest, et hübriidülekande ja -tootmise projektide puhul on lubade väljastamise ajakava kõigi projekti varadega kooskõlas viisil, mis kiirendab loamenetlust tootmis- ja ülekandevarade puhul.
- (41) Kahes või enamas liikmesriigis asuvate liidu loendisse kantud projektide loamenetluse lihtsustamiseks ja kiirendamiseks peaksid asjaomased liikmesriigid ühiselt määrama riiklike pädevate asutuste hulgast ühtse kontaktpunkti. Kui protsessi edendab ja lõpliku tervikotsuse teeb üksainus asutus, siis peaks see vähendama projektiarendajate halduskoormust ja loamenetluse keerukust, suurendama menetluse tõhusust ja seda kiirendama, eelkõige kui liikmesriigid tagavad ühised menetlused vastavusse viidud ajakavade ja hindamistega. Komisjon peaks tulemusliku piiriülese koostöö tagamiseks keskenduma võrkude omavahelisele ühendamisele keskenduvatele kindlakstehtud prioriteetsetele projektidele, mis tugevdavad nende rakendamise ja lubade väljastamise koordineerimist ning järelevalvet. Sel otstarbel peaks komisjon toetama liikmesriike tulemusliku ja tõhusa loamenetluse jaoks ühiste menetluste kindlaksmääramisel.
- (42) Liikmesriigid peaksid asjakohasel juhul saama lisada tervikotsustesse otsused, mis tehti seoses konkreetsete maaomanikega peetud läbirääkimistega kinnisasjale juurdepääsu saamiseks, kinnisasja omandamiseks või selle valdamisõiguse saamiseks seoses ruumilise planeerimisega, millega määratakse kindla piirkonna üldine maakasutus, sealhulgas muud arendusprojektid, nt maanteed, raudteed, hooned ja looduskaitsealad ning mida ei tehta kavandatud projekti tarvis ja tegevuslubade andmiseks. Loamenetlustes tuleks silmas pidada, et ühist huvi pakkuv projekt peaks saama hõlmata asjakohast taristut projekti rajamiseks või toimimiseks vajalikus ulatuses.
- (43) Käesolevat määrust ja eelkõige loamenetlust, üldsuse osalemist ja ühist huvi pakkuvate projektide rakendamist käsitlevaid sätteid tuleks kohaldada, ilma et see piiraks liidu ja rahvusvahelise õiguse, sealhulgas keskkonna- ja rahvatervise kaitset käsitlevate sätete ning ühise kalanduspoliitika ja integreeritud merenduspoliitika sätete, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/89/EL²⁷ alusel vastu võetud sätete kohaldamist.
- (44) On oluline, et sidusrühmadele, sealhulgas kodanikuühiskonnale, antakse teavet ja nendega konsulteeritakse eesmärgiga tagada projektide edu ja piirata nende kohta

²⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta direktiiv 2014/89/EL, millega kehtestatakse mereruumi planeerimise raamistik (ELT L 257, 28.8.2014, lk 135, <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/89/oj>)

esitatud vastuväiteid. Vaatamata juba kehtivatele normidele üldsuse osalemise tagamiseks keskkonnaalaste otsuste tegemisel, mida kohaldatakse ühist huvi pakkuvate projektide suhtes täies ulatuses, tuleks nõuda lisameetmeid selleks, et tagada kõige rangemate läbipaistvuse ja üldsuse osalemise normide järgimine ühist huvi pakkuvate projektide loamenetluse kõikide asjakohaste küsimuste käsitlemisel. Kui riiklikud õigusnormid juba hõlmavad samu või kõrgemaid standardeid kui käesolevas määruses sätestatud, peaks loamenetluse eelne konsulteerimine olema vabatahtlik ning tuleks vältida õiguslike nõuete dubleerimist.

- (45) Direktiivide 2001/42/EÜ ja 2011/92/EL ning kui see on kohane, Århusis 25. juunil 1998. aastal allkirjastatud ÜRO Euroopa Majanduskomisjoni keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsiooni²⁸ (edaspidi „Århusi konventsioon“) ja Espoos 25. veebruaril 1991. aastal allkirjastatud piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooni²⁹ (edaspidi „Espoo konventsioon“) nõuetekohane ja koordineeritud kohaldamine peaks tagama keskkonna- ja kliimamõju hindamise põhimõtete ühtlustamise, sealhulgas piiriüleses kontekstis. Komisjon on avaldanud suunised, mis abistavad liikmesriike energiataristu keskkonnamõju hindamise lihtsustamisel ja ühist huvi pakkuvate projektide liidu õiguse kohaselt nõutava keskkonnamõju hindamise menetluste ühtse kohaldamise tagamisel.
- (46) Tähtis on loamenetlusi sujuvamaks muuta ja täiustada, tunnustades – nii palju kui see on subsidiaarsuse põhimõtet nõuetekohaselt järgides võimalik – liikmesriikide pädevust ja menetlusi uue energiataristu rajamisel. Pidades silmas energiataristute arendamise hädavajadust, tuleks loamenetluse lihtsustamisega kehtestada kindlaksmääratud ajapiirang asjaomastele asutustele otsuse tegemiseks projekti ehitustööde kohta. Ajaline piirang peaks edendama menetluste tõhusat määratlemist ja elluviimist. Käesoleva määrusega tuleks kehtestada maksimaalsed tähtajad. Liikmesriigid võivad aga püüda saavutada lühemaid tähtaegu, kui see on teostatav, ja eelkõige selliste projektide puhul nagu arukad võrgud, mille puhul ei pruugi vaja minna nii keerukaid loamenetlusi nagu ülekandetaristu puhul.
- (47) Lubasid andvate asutuste ebapiisavad ressursid, ebapiisav digitaliseerimise tase loamenetluste puhul ja andmete kättesaadavus on kitsaskohad, mis aeglustavad loamenetlusi. Digitaliseerimine ja tehisintellekti funktsioonide asjakohane kasutamine kiirendavad eeldatavasti menetlusi ning suurendavad protsesside tõhusust, võimaldades kiiremat taotluste menetlemist, ning suurendavad läbipaistvust, tagades parema juurdepääsu teabele menetlusetappide ja -nõuete kohta. Kuid loamenetluste digitaliseerimine on jäänud viibima, kusjuures andmed on sageli erinevate pädevate asutuste käsutuses ilma ühtsete digiprotsesside või -platvormideta ning koostalitluse tagamiseta. Selle tulemusena ei ole taotluste seisund selge ja see takistab kitsaskohtade kindlakstegemist. Seetõttu peaksid liikmesriigid looma riiklikul tasandil digiplatvormi taastuvenergia, salvestamise ja võrguprojektide loamenetluse kõigi etappide jaoks, et menetluste digitaliseerimine oleks ühtne, koostalitlusvõimeline ja läbipaistev, maksimeerides sellest saadavat kasu loamenetluste kiirendamise seisukohast. Kõnealused platvormid peaksid võimaldama projektiarendajatel esitada taotlusi ja kontrollida nende seisundit, omistada neid pädevatele asutustele ning võimaldada asutustel neid töödelda, saades juurdepääsu kõigile asjakohastele andmetele ja teabele, ilma paberipõhiste vaheetappide vajaduseta. Lisaks sellele peaks kõnealune platvorm

²⁸ ELT L 124, 17.5.2005, lk 4.

²⁹ EÜT C 104, 24.4.1992, lk 7.

võimaldama statistika hankimist loamenetluste üldise edenemise kohta liikmesriikides. Kõnealused platvormid peaksid tuginema turvalistele ja koostalitluslikele vahenditele, mis on tagatud Euroopa digiidentiteedikrute kaudu kooskõlas määruse (EL) nr 910/2014 nõuetega füüsilistele isikutele ning tulevikus Euroopa ettevõtluskrute kaudu kooskõlas [määrusega (EL) nr XXX/20AA] juriidilistele isikutele, et võimaldada e-identimist ja elektroonilist autentimist, dokumentide allkirjastamist või pitseerimist, dokumentide esitamist ning teatiste saatmist või vastuvõtmist pädevate asutuste ja ettevõtjate vahel.

- (48) Käesoleva määrusega kehtestatud tähtaegadest kinnipidamise eest peaksid vastutama pädevad asutused. Lisaks sellele, kooskõlas energiataristu kasutuselevõtu kiireloomulisusega ning ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide strateegilise olulisusega liidu energia- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks ning selles ulatuses, milles vaikiv nõusolek on liikmesriigi õiguses olemas, peaksid liikmesriigid tagama, et kui pädevad riiklikud asutused ei vasta käesolevas määruses sätestatud tähtaja jooksul või kui asjaomane asutus ei vasta riikliku pädeva asutuse kehtestatud tähtaja jooksul, siis on selle tulemuseks konkreetse arvamuse või loa vaikimisi heakskiitmine või positiivne vastus sellele, v.a keskkonnaotsuste puhul, ja et kõnealune järeldus avalikustatakse.
- (49) Loamenetlusega tuleks näha ette kaks menetlust, s.o valikuline taotluseelne menetlus, mille puhul esitatakse tervikliku taotlustoimiku koostamiseks tehtud töö ja mille riiklik pädev asutus kiidab heaks, ning seadusega ette nähtud kohustuslik loamenetlus toimiku heakskiitmise ja asutuste tehtava tervikotsuse vahel. Riiklikud pädevad asutused peaksid taotluseelses etapis täitma mitut ülesannet. Nad peaksid tegema projekti taustauuringuid ja teavitama projektiarendajat, milliseid volitusi, uuringuid, lubasid ja hinnanguid on vaja loamenetluse lõpetamiseks, sh keskkonnamõju hindamised, mis tuleks teha, ning leevendus- või kompensatsioonimeetmed, mis tuleks võtta. Nad peaksid määrama kindlaks taustauuringute järeldustes kindlaks määratud dokumentide ulatuse ja üksikasjalikkuse taseme, veendudes et projektiarendajalt ei küsita edasisi dokumente, v.a juhul, kui projektis või seda ümbritsevas keskkonnas on toimunud oluline muutus, mille tõttu ei ole kohaldamisala kindlaksmääramiseks kasutatavad tingimused ja eeldused enam asjakohased. Nad peaksid koostama loamenetluse üksikasjaliku ajakava. Pärast taotlustoimiku projekti, sh kõigi ettevalmistavate dokumentide saamist peaksid nad otsustama, kas toimikut peetakse terviklikuks või sellele tuleb lisada puuduv teave kooskõlas taotluseelses menetluses kindlaks tehtuga.
- (50) Kui seda peetakse tõhusaks, siis võivad riiklikud pädevad asutused ette näha, et loamenetluseprotsessi puhul toimuvad nõuete täitmine ja teatava projekti avalikud konsultatsioonid etapiviisiliselt, tingimusel et loamenetlust lihtsustatakse ja kiirendatakse.
- (51) Käesolevat määrust tuleks kohaldada üksnes lubade andmise suhtes ühist ja vastastikust huvi pakkuvatele projektidele, üldsuse osalemise suhtes nendes projektides ja nende regulatiivse käsitlemise suhtes. Liikmesriikidel peaks siiski olema võimalik vastu võtta riigisiseseid sätteid, et kohaldada samasuguseid või nendega sarnaseid norme ka teiste selliste projektide suhtes, mida ei loeta ühist või vastastikust huvi pakkuvateks projektideks käesoleva määruse tähenduses.
- (52) Liidu kümneaastase võrgu arengukava menetlus tagab kindla aluse ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kindlaks tegemiseks. Kuigi Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikul, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite

võrgustikul, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikul ja ülekandevõrguettevõtjatel on protsessis jätkuvalt oluline osa, on vaja rohkem lihtsustamist ja suunamist, eelkõige tulevikustsenaariumide kindlaksmääramise, pikaajaliste taristulünkade ja energiataristu kitsaskohtade kindlakstegemise ning kõnealuste lünkade kõige sobilikumal viisil täitmise puhul, et suurendada protsessi poliitilist kaalu, asjakohasust ja töökindlust. Seetõttu peaks ametil ja komisjonil olema suurem roll liidu kümneaastaste võrgu arengukavade koostamisel kooskõlas määrustega (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789.

- (53) Võttes arvesse, et väljavalitud stsenaariumil ja selle aluseks olevatel eeldustel on oluline roll liidu võrgu arengukavade koostamise protsessis, peaks komisjonil olema keskne roll selle kindlaksmääramisel. See peaks aitama tõhustada sisendeid ja tagada parema vastavuse liidu poliitikaeesmärkidele. Samuti on asjakohane, et liidu kümneaastased võrgu arengukavad põhineksid ühel kesksel stsenaariumil koos võimalike tundlikkusanalüüsidega, kui välistingimused muutuvad, kuna stsenaariumi peamine otstarve on tagada ühine alus taristulünkade ning ühist ja vastastikust huvi pakkuvate kandidaatprojektide kasude hindamiseks. Keskse stsenaariumi suurem olulisus nõuab Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku, liikmesriikide ja ameti suuremat kaasamist, et tagada asjakohaste andmete ja teabe esitamine ning stsenaariumi vastavus riigis toimuvale arengule. Sidusrühmade võrdlusrühm peaks jätkuvalt andma kooskõlastatud sidusrühmade teavet ja nõuandeid stsenaariumi koostamise kohta.
- (54) Taristuvajaduste kindlakstegemise protsessil peaks olema suurem roll kavandatud taristuinvesteeringute suunamisel. Võrreldes praeguste tavadega peaks protsess olema laiem ja selle puhul tuleks põhjalikumalt arvesse võtta sektoriüleseid seoseid ja juhtmeta lahendusi, et teha täpselt kindlaks, millised lahendused aitavad energiasüsteemil kõige paremini saavutada energia- ja kliimaeesmärgid. Amet peaks suuremal määral osalema protsessi ja selle kontrollimise raamistiku koostamisel, et suurendada kõnealuste lünkade täitmiseks vajalike edasiste lahenduste heakskiitmist. Amet peaks töötama välja metoodika seoses taristuvajaduste kindlaksmääramise protsessiga, mida rakendavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik, et tagada tulemuste piisav töökindlus ja kooskõla käesolevas määruses sätestatud põhimõtetega. TEN-E rühma otsustusorgani lõplik heakskiit vajaduste kindlaksmääramise aruandele peaks olema oluline märk projektiarendajatele, milliseid võimalikke projekte vajatakse.
- (55) Kui taristuvajaduste kindlaksmääramise protsess muudetakse terviklikumaks ja üksikasjalikumaks, siis peaks see võimaldama kavandatud projektide paremat vastavusse viimist ülekandevõimsuse laiendamise vajadustega. See peaks samuti võimaldama selliste järeelmeetmete võtmist, mille tulemusena tehakse kindlaks uued lahendused, mis võiksid rahuldada täitmata vajadusi. Ülekandevõrguettevõtjad peaksid olema peamised üksused, kes soovivad võimalikke projekte kõnealuste lünkade täitmiseks, aga tuleks kaaluda ka alternatiivseid lahendusi muudelt sidusrühmadelt. Seetõttu peaks vajaduste vastavusse viimise protsess olema piirkondliku koostöö tulemus ja selle raames tuleks aruteludesse kaasata asjaomased sidusrühmad. Komisjoni keskne roll selles protsessis peaks tihendama piirkondlikku koostööd ning liikmesriikide, riikide reguleerivate asutuste, projektiarendajate ja muude asjaomaste sidusrühmade kaasamist kõige sobilikumate projektide koostamise jõupingutustesse, olgu tegemist juhtmeta lahenduste või taristuvajadustega, et viia need vastavusse mis tahes võimalike rahuldamata vajadustega. Viimase võimalusena peaks komisjonil

olema õigus algatada projektikonkurss, et lahendada püsivate lünkade täitmisel ebapiisavate edusammude tegemise probleem. Tuleks tagada, et abikõlblikud projektid lisatakse esimesel võimalusel edasistesse riiklikesse arengukavadesse, liidu kümneaastasesse võrgu arengukavasse ja liidu loendisse.

- (56) Kogu energiasüsteemi hõlmav kulude-tulude analüüs on vajalik tagamaks, et taristu kavandamine kajastab lõimitud ja vähendatud süsinikuheitega süsteemi muutuvaid vajadusi, hinnates pidevalt kõiki asjakohaseid kulusid ja tulusid, et teha kindlaks kõige tõhusamad lahendused liidu energia- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks. Sellistel juhtmeta lahendustel nagu dünaamilistel liini ja trafo nimiaandmetel, tipptasemel energiavoo juhtimissüsteemidel või digiteisikute platvormidel peaks olema suurem roll võrgu vajaduste arvesse võtmisel nii tegevuslikust kui ka laiendamise seisukohast ning need peaksid seega samuti olema hõlmatud kogu energiasüsteemi hõlmava kulude-tulude analüüsiga.
- (57) Liidu kümneaastane võrgu arengukava peaks seega esitama tervikliku ülevaate kavandatud taristuprojektidest, millel on liidus piiriülene mõju. Juhtmeta ja paindlikud lahendused peaksid saama kava lahutamatuks osaks, et see annaks täieliku arusaama tulevastest investeeringutest, mis on vajalikud elektri- ja vesinikuvõrkude optimaalseks käitamiseks. Samuti tuleks eraldi kaaluda projekte, mis suurendavad võrgu turvalisust ja vastupidavust.
- (58) Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik, amet ja komisjon peaksid kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade vastuvõtmisele eelnenud ülesannete täitmisel korraldama ulatusliku konsultatsiooniprotsessi, kuhu on kaasatud kõik asjaomased sidusrühmad. Kõnealused sidusrühmad peaksid hõlmama Euroopa Liidus elektrienergia jaotamise süsteemi operaatorite Euroopa üksust, ühendusi, mis osalevad elektri-, gaasi- ja vesinikuturul, kütte ja jahutuse, süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise ning süsiniku kogumise ja kasutamise sidusrühmi, sõltumatuid energiavahendajaid, tarbimiskaja teenuse pakkujaid, energiatõhususe lahendustes osalevaid organisatsioone, tööstussektoreid, sh transporti, digitaliseerimist ja andmeid, ning energiatarbijate ühendusi, kliimamuutusi käsitlevat Euroopa teadusnõukogu ja kodanikuühiskonna esindajaid, nagu on asjakohane. Sidusrühmade võrdlusrühm on osutunud sidusrühmade koostöö tulemuslikuks foorumiks ja tuleks toetada selle täiendavat panust kogu liitu hõlmavasse kümneaastasest võrgu arengukavva. Konsultatsioon peaks olema avatud ja läbipaistev ning see tuleks korraldada õigel ajal, et sidusrühmadelt oleks võimalik saada tagasisidet kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade põhietappide ettevalmistamisel, nagu taristu puuduste tuvastamine ning kulude-tulude analüüsi meetodika projektide hindamiseks. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik peaksid võtma sidusrühmadelt konsultatsioonide käigus saadud sisendit nõuetekohaselt arvesse lõplike ettepanekute esitamisel ning selgitama, kuidas nad seda tegid.
- (59) Energiataristu kavandamine peaks nõuetekohaselt kajastama sektorite ühendamist ja energiakandjate vahelisi seoseid. Stsenariumide koostamine ning taristu vajaduste ja kulude-tulude analüüsi meetodika kindlaksmääramise protsess peaks põhinema lõimitud, pikaajalisel ja optimeeritud ühe energiasüsteemi lähenemisviisil ning modelleerimisel, mille puhul kasutatakse ühiseid eeldusi ja järjepidevat meetodikat. Taristu kavandamise suurem koordineerimine sektorite vahel peaks aitama omistada tähtsust uutele taristulahendustele ja võtta neid kasutusele optimaalsemal viisil.

- (60) Üksnes mõistliku alternatiivse lahenduseta taristuprojektidele ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti staatuse andmise tagamise olulisusest tuleneb samuti, et energiatõhususe esikohale seadmise põhimõtet tuleks võtta arvesse energiataristu kavandamisel ning piirkondlike rühmade töös, mille käigus koostatakse kavandatud projektide piirkondlikud loendid. Koosõlas energiatõhususe esikohale seadmise põhimõttega tuleks kaaluda kõiki asjakohaseid alternatiive uuele taristule, millega tagatakse tulevaste taristuvajaduste rahuldamine. Eraldi tuleks võtta arvesse juhtmeta või digitaalseid lahendusi, tarbimiskaja kasutamist või muudel allikatel kui fossiilkütustel põhinevat paindlikkust, mis aitaks suurendada võrkude üldist tõhusust. Selleks peaksid võrguettevõtjad käsitama neid lahendusi esmatähtsana, kui nad hindavad süsteemi laiendamise projekte. Samuti tuleks stimuleerida võrkude kulutõhusat kasutamist, kasutades eelkõige asukoha- ja kasutusajapõhiseid hinnasignaale võrgutasude ja toetuskavade puhul.
- (61) Liidu 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamiseks tuleb liidul taastuvelektri tootmist märkimisväärselt suurendada. Tuleks suurendada meretaastuenergiasse tehtavaid investeeringuid, et jõuda vähemalt 350 GW meretaastuenergia tootmisvõimsuseni, mis on üles seatud koosõlas liikmesriikide kumulatiivsete mittesiduvate piirkondlike meretaastuenergia eesmärkidega, mida ajakohastati 2024. aasta detsembris ja mida on toetatud komisjoni 24. oktoobri 2023. aasta teatises „ELis merel taastuenergia tootmisele seatud eesmärkide saavutamine“³⁰. Esimesed merevõrgu arengukavad, mille Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik avaldas 2024. aasta jaanuaris, olid oluline samm edasi, kuna nendega võeti liikmesriikide piirkondlikke merevõrkude eesmäärke merevõrgu kavandamisel arvesse. See peaks toetama piiriüleste meretaastuenergia projektide, sh hübriidvõrkude ja piiriüleste radiaalvõrkude kindlaksmääramist, et tagada merevõrkude optimeeritud ja kulutõhus arendamine mereala tasandil. Merevõrgu arengukavadesse lisatud strateegilist pikaajalist loogikat tuleks laiendada maismaa elektrivõrkudele ja samuti vesinikuvõrkudele.
- (62) Taastuenergia esmatähtsate merevõrgukoridoride tulude ja kulude hindamine peaks toetama liikmesriike esialgse kulude jagamise analüüsi tegemisel esmatähtsa merevõrgukoridori tasandil, mis on edasiste ühiste poliitiliste kohustuste alus piiriüleste merevõrguprojektide puhul. Komisjoni 27. juuni 2024. aasta suunised merevõrguprojektide koostööpõhiste investeerimisraamistike kohta peaksid olema esmatähtsate merevõrgukoridoride tulude ja kulude hindamise alus taastuenergia puhul ja komisjon võib neid ajakohastada, kaasates liikmesriike, asjaomaseid ülekandevõrguettevõtjaid, ametit ja riikide reguleerivaid asutusi, kui ta peab seda asjakohaseks.
- (63) Ühist huvi pakkuvate projektide arendus-, ehitus-, haldamis- ja hoolduskulud peaksid üldjuhul katma taristu kasutajad. Kulude jaotamine peaks tagama, et lõppkasutajaid ei koormata ebaproportsionaalselt, eriti kui see võib põhjustada energiaostuvõimetust. Kui turunõudluse või kasutustasude eeldatava mõju hindamisest nähtub, et ilmselt ei õnnestu kulusid katta taristu kasutajate makstavatest tasudest, peaks olema lubatud ühist huvi pakkuvate projektide kulude piiriülene jaotamine.

³⁰ Komisjoni 24. oktoobri 2023. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELis merel taastuenergia tootmisele seatud eesmärkide saavutamine“ (COM(2023) 668 final).

- (64) Üha enam omavahel ühendatud energia siseturul on vaja selgeid ja läbipaistvaid õigusnorme kulude piiriüleseks jaotamiseks, et kiirendada piiriüleesse taristusse ja piiriülese mõjuga projektidesse investeerimist. Kui piiriülene energiataristu muutub lõimitumaks, siis annavad üha enam projekte kasu väljaspool nende asukohta. Seetõttu on õiglane ja läbipaistev kulude jagamine hädavajalik, et vältida ebaproportsionaalselt suurt koormust kohalikele tarbijatele. Kulude asjakohase jaotamise arutelu peaks põhinema taristuprojekti kulude-tulude analüüsil, mis viiakse läbi kogu energiasüsteemi hõlmava analüüsi ühtlustatud metoodika alusel, kasutades kesket stsenaariumi ja mis tahes tundlikkusanalüüsi, mis on koostatud kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade otstarbel kooskõlas määrustega (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789, ja mis võimaldab põhjalikult analüüsida ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti panust liidu energiapoliitikasse süsinikuheite vähendamise, turgude lõimimise, konkurentsi, kestlikkuse ja energiavarustuskindluse seisukohast. Need liikmesriigid ja nende riikide reguleerivad asutused, kus tekivad vähemalt 10 % projekti tuludest, peaksid osalema kulude jaotamise aruteludes eesmärgiga tagada, et projekti on võimalik rakendada ja selle kasu tagada. Lisaks sellele tuleks kulude piiriülese jaotamise kokkulepetes võtta arvesse järelkorraldusi, et tagada muude kui asukohariikide õiglane ja proportsionaalne osalemine, tingimusel et kõnealused kohandused on selgelt määratletud ja struktureeritud viisil, mis kaitseb investeerimiskindlust.
- (65) Oluline on tagada ühist huvi pakkuvate projektide arendamiseks stabiilne rahastamisraamistik, minimeerides ühtlasi rahalise toetuse vajadust, ning samal ajal ergutada huvitatud investoreid asjakohaste stiimulite ja rahastatismehhanismidega. Kulude piiriülese jaotamise üle otsustamisel peaksid riikide reguleerivad asutused jaotama kõik tegelikult kantud investeerimiskulud piiriülesest, pidades asjakohaselt silmas nende riiklikku käsitust ja metoodikat sarnase taristu puhul, ja lisama need riiklikesse tasudesse. Seejärel peaksid riikide reguleerivad asutused asjakohasel juhul määrama kindlaks, kas nende kulude mõju riiklikele tasudele võiks kujutada endast ebaproportsionaalselt suurt koormust nende liikmesriikide tarbijatele. Projektide mitmekordse toetamise vältimiseks peaksid riikide reguleerivad asutused arvesse võtma tegelikke või hinnangulisi kasutustasusid ja tulusid. Nimetatud tasusid ja tulusid tuleks arvesse võtta vaid niivõrd, kuivõrd need on seotud projektidega ja mõeldud asjaomaste kulude katmiseks.
- (66) Asjaomaste liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel kulude jagamise arutelude võimaldamiseks tuleks tagada võimalus luua ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kogumid. Võimaldades liikmesriikidel käsitada projektikogumit mõlemale poolele kasulikuna, on võimalik edendada mõlemale poolele kasulikke lahendusi, vähendada läbirääkimistega seotud riske ja tehingukulusid ning suurendada rakendamise tõenäosust. Täiendav toetus liidu tasandil, näiteks Euroopa ühendamise rahastu kaudu või piirkondlikul tasandil, kasutades võimsusjaotustulu, aitaks veelgi soodustada kõnealuseid kokkuleppeid ja edendada esmatahtsa taristu õigeaegset ehitamist.
- (67) Määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõikes 2 on sätestatud kolm esmatahtsat eesmärki piirkonnaülese võimsuse jaotamisest saadud tulude kasutamiseks, nimelt: a) jaotatud võimsuse tegeliku kättesaadavuse, kaasa arvatud püsikindluse kompenseerimise tagamine, b) piirkonnaülese võimsuse säilitamine või suurendamine olemasolevate võrkudevaheliste ühenduste kasutamise optimeerimise kaudu või võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratuse vähendamiseks tehtavatest võrguinvesteeringutest tulenevate kulude katmine ning c) meretaastuvelektriijaamade käitajatele hüvitise

maksmine selles sätestatud asjaoludel. Ülekandevõrguettevõtjad peaksid tagama, et kõik kolm esmatähtsat eesmärki on täidetud, sh punktis b märgitud eesmärk. Võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratust vähendavate ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide rahastamise soodustamiseks ning käesoleva määruse artikli 16 kohaselt kulude piiriülest jaotamist käsitlevate otsuste arutamise puhul prognoositavuse ja läbipaistvuse tagamiseks on asjakohane nõuda, et ülekandevõrguettevõtjad paneksid võimsusjaotustulu piiratud osa kõrvale kõnealuste investeeringute jaoks. Kõnealused nõuded ei piira ülekandevõrguettevõtjate kohustust teha otsuseid prioriteetide rahastamise kohta reguleerimisasutuste järelevalve all ning lähtuvalt meetodikast, mis on kiidetud heaks kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõikega 4. Kõnealust nõuet ei tohiks kohaldatakse juhul, kui on võimalik tõendada, et asjaomase liikmesriigi piiridel ei ole vaja rajada täiendavat piiriülest võimsust.

- (68) Kui liikmesriigil ülekandevõrguettevõtjaid ei ole, kohaldatakse käesolevas määruses sisalduvaid viiteid ülekandevõrguettevõtjatele *mutatis mutandis* jaotusvõrguettevõtjate suhtes.
- (69) Energia siseturgu käsitlevates õigusaktides nõutakse, et võrkude juurdepääsutasudega loodaks asjakohased stiimulid investeeringute tegemiseks. Siiski võib mitut liiki ühist huvi pakkuvatel projektidel tõenäoliselt olla välismõjusid, mida ei ole võimalik tavapärasel tasusüsteemis täielikult arvesse võtta ja selle kaudu sisse nõuda. Energia siseturgu käsitlevate õigusaktide kohaldamisel peaksid riikide reguleerivad asutused tagama stabiilse ja prognoositava õigus- ja finantsraamistiku ning ühist huvi pakkuvate projektide stiimulid, sealhulgas pikaajalised stiimulid, mis oleksid vastavuses projekti spetsiifiliste riskide tasemega. Seda raamistikku tuleks kohaldada eelkõige piiriüleste projektide suhtes, selliste elektrienergia uuenduslike ülekandetehnoloogiate suhtes, mis võimaldavad taastuvenergia, hajaenergia ressursside või tarbimiskaja ulatuslikku lõimimist omavahel ühendatud võrkudesse, ning selliste energiatehnoloogiat ja digitaliseerimist käsitlevate projektide suhtes, millega tõenäoliselt kaasnevad kas suuremad riskid kui ühes liikmesriigis asuvate sarnaste projektidega või mis lubavad liidule suuremat kasu. Peale selle tuleks suurte tegevuskuludega projektidele pakkuda asjakohaseid investeerimisstiimuleid. Meretaastuvenergiavõrgud, mis toimivad nii elektrivõrkude vaheliste ühendustena kui ka ja täidavad meretaastuvenergia tootmise projektide ühendamise funktsiooni, on tõenäoliselt suurema riskiga kui võrreldavad maismaa taristuprojektid, kuna nad on olemuslikult seotud tootmisrajatistega, tuues endaga kaasa regulatiivsed riskid ja sellised rahastamisriskid nagu vajadus ennetavate investeeringute järele, tururiskid ja uute uuenduslike tehnoloogiate kasutamisega seotud riskid.
- (70) Määrus (EL) 2022/869 on näidanud, et erasektori rahastamise võimendamine märkimisväärse liidu finantsabi kaudu annab lisaväärtust ja võimaldab rakendada liidu tähtsusega projekte. Võttes arvesse majanduslikku ja rahalist olukorda ning eelarvepiiranguid, tuleks mitmeaastase finantsraamistiku raames jätkata sihipärase toetuse andmist, muu hulgas et vähendada projektide riske ja kaasata erainvesteeringuid eesmärgiga tagada avaliku sektori rahastamise maksimaalne mõju ning sellest tulenev võimalikult suur kasu liidu elanikele ning meelitada käesoleva määruse I lisas esitatud esmatähtsate energiataristukoridoride ja -alade rahastamiseks ligi uusi investoreid, hoides ühtlasi liidu eelarvevahendite osakaalu selles võimalikult väiksena.
- (71) Ühist huvi pakkuvad projektid peaksid olema kõlblikud saada liidu finantsabi uuringuteks ning vastama teatavatele tingimustele, et saada Euroopa Parlamendi ja

nõukogu määruse (EL) 2021/1153³¹ alusel liidu finantsabi ehitustöödeks kas toetuste või uuenduslike finantsinstrumentide kujul, et tagada vajaduspõhine toetus ühist huvi pakkuvatele projektidele, mis ei ole kehtiva õigusraamistiku ja turutingimuste kohaselt elujõulised. Oluline on vältida konkurentsimoonusi, eelkõige selliste projektide vahel, mis panustavad samasse liidu esmatähtsasse koridori. Niisugune finantsabi peaks tagama vajaliku koostoime muude liidu vahenditega, mida saab kasutada arukate energiajaotusvõrkude rahastamiseks, ja liidu taastuvenergia rahastamismehhanismiga, mis on loodud komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2020/1294³².

- (72) Ühist huvi pakkuvatesse projektidesse investeerimine peaks põhinema kolmeastmelisel lähenemisviisil. Esiteks peaks investeerimisvõimaluse andma turule. Teiseks, kui turg ei investeeeri, tuleks uurida regulatiivseid lahendusi, kohandada vajaduse korral asjaomast õigusraamistikku ning tagada asjaomase õigusraamistiku nõuetekohane kohaldamine. Kolmandaks, kui esimesed kaks sammu ühist huvi pakkuvate projektide jaoks vajalikke investeeringuid ei too, peaks olema võimalik anda liidu finantsabi, kui ühist huvi pakkuv projekt vastab kohaldatavatele abikõlblikkuse kriteeriumidele.
- (73) Ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid ei peaks olema kõlblikud saama liidu finantsabi, kui projektiarendajad, ettevõtjad või investorid on ühes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2024/2509³³ artiklis 138 osutatud kõrvalejätmise olukorras, näiteks kui nad on süüdi mõistetud kuritegeliku ühendusega seotud pettuses, korrupsioonis või käitumises. Ühist huvi pakkuva projekti peaks saama liidu loendist välja jätta, kui selle loendisse võtmine põhines ebaõigel teabel, mis oli loendisse võtmisel määravaks asjaoluks, või kui projekt ei vasta liidu õigusele. Sellistes liikmesriikides asuvate ühist huvi pakkuvate projektide puhul, mille suhtes kohaldatakse käesoleva määruse kohast erandit, peaksid need liikmesriigid tagama, et selliste projektide rahastamise taotluse toetamisel vastavalt määrusele (EL) 2022/869 ei saa projektidest otseselt ega kaudselt kasu isikud või üksused, kes on mõnes määruse (EL, Euratom) 2024/2509 artiklis 138 osutatud kõrvalejätmise olukorras.
- (74) Toetused vastastikust huvi pakkuvate projektidega seotud ehitustöödeks peaksid olema kättesaadavad samadel tingimustel nagu ühist huvi pakkuvate projektide puhul, kui need aitavad kaasa liidu energia- ja kliimapoliitika üldeesmärkide saavutamisele ning kui kolmanda riigi süsinikuheite vähendamise eesmärgid on kooskõlas Pariisi kokkuleppega.
- (75) Liit peaks hõlbustama energiaprojekte ebasoodsas olukorras olevates, vähem ühendatud, äärepoolsetes, äärepoolseimates või isoleeritud piirkondades, et võimaldada juurdepääsu üleeuroopalistele energiavõrkudele, kiirendamaks süsinikuheite vähendamise protsessi ja vähendamaks sõltuvust fossiilkütustest.

³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1153, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1316/2013 ja (EL) nr 283/2014 (ELT L 249, 14.7.2021, lk 38, <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1153/oj>).

³² Komisjoni 15. septembri 2020. aasta rakendusmäärus (EL) 2020/1294 liidu taastuvenergia rahastamismehhanismi kohta (ELT L 303, 17.9.2020, lk 1, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2020/1294/oj).

³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. septembri 2024. aasta määrus (EL, Euratom) 2024/2509, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid (ELT L, 2024/2509, 26.9.2024, <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj>).

- (76) Kooskõlas Euroopa Ülemkogu 4. veebruari 2011. aasta järeldustega, et ükski liikmesriik ei tohiks pärast 2015. aastat jääda Euroopa gaasi- ja elektrivõrkudest eraldatuks ega tunda muret selle pärast, et tema energiajulgeolekut ohustab asjakohaste ühenduste puudumine, on käesoleva määruse eesmärk tagada juurdepääs üleeuroopalistele energiavõrkudele, lõpetades Küprose ja Malta energiaisolatsiooni, sest need riigid ei ole üleeuroopalise gaasivõrguga ikka veel ühendatud. See eesmärk tuleks saavutada, võimaldades arendatavatel või kavandatavatel projektidel, millele on määruse (EL) 2022/869 alusel antud ühist huvi pakkuva projekti staatus, säilitada oma staatus seni, kuni Küpros ja Malta on üleeuroopalise gaasivõrguga ühendatud või kuni 31. detsembrini 2029, olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem. Lisaks sellele, et need projektid aitavad kaasa taastuvenergia turu arengule, energiasüsteemi paindlikkusele ja vastupidavusele ning energiavarustuskindlusele, tagaksid need projektid ka juurdepääsu tulevastele energiaturgudele, sealhulgas vesinikuturule, ning aitaksid kaasa liidu energia- ja kliimapoliitika üldeesmärkide saavutamisele.
- (77) Selleks et tagada käesoleva määruse alusel väljapakutud muudatuste kooskõla liidu elektri-, gaasi- ja vesinikuturu raamistikuga, tehakse ettepanekud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/942³⁴ artiklite 3 ja 11, määruse (EL) 2019/943 artikli 48 ja määruse (EL) 2024/1789 artiklite 60 ja 61 vastavate muudatuste kohta. Kõnealused muudatused käsitlevad keskse stsenaariumi kasutamist kogu liitu hõlmavas kümneaastasest võrgu arengukavas, juhtmeta lahenduste ja muude süsteemi laiendamise alternatiivide arvesse võtmist ning kavade ajalise ulatuse selgitamist. Nimetatud määrusi tuleks seepärast vastavalt muuta.
- (78) Selleks et tagada liidu jaoks oluliste energiataristuprojektide õigeaegne arendamine, peaks liidu kolmas ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide loend jääma jõusse kuni käesoleva määruse kohaselt koostatud liidu ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide esimese loendi jõustumiseni. Lisaks peaksid määruse (EL) 2022/869 kohase liidu kolmanda loendi ühist huvi pakkuvate projektide arendamise, järelevalve ja rahastamise võimaldamiseks jääma jõusse ka määruse (EL) 2022/869 teatavad sätted ja need peaksid avaldama mõju kuni käesoleva määruse kohaselt koostatud liidu ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide esimese loendi jõustumiseni.
- (79) Tagamaks, et liidu loendis piirduks projektidega, mis aitavad kõige rohkem kaasa käesoleva määruse I lisas esitatud strateegiliste esmatähtsate energiataristukoridoride ja -alade rakendamisele, tuleks komisjonile delegeerida õigus võtta kooskõlas aluslepingu artikliga 290 vastu delegeeritud õigusakte käesoleva määruse lisade muutmiseks, et koostada ja vaadata läbi liidu loend, austades samal ajal liikmesriikide õigust kiita heaks liidu loendis olevaid projekte, mis on seotud nende territooriumiga.
- (80) Komisjonile tuleks anda kooskõlas aluslepingu artikliga 290 volitus võtta vastu delegeeritud õigusakte keskse stsenaariumi koostamiseks, mis on liidu tasandil võrgu kavandamise alus.
- (81) Komisjonile tuleks anda kooskõlas aluslepingu artikliga 290 volitus võtta vastu delegeeritud õigusakte, et täpsustada tingimusi, mille alusel ülekandevõrguettevõtjad võivad kasutada võimsusjaotustulu, ning tingimused, mille alusel loetakse määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 punkti b eesmärk piisavalt täidetuks.

³⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/942, millega asutatakse Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ELT L 158, 14.6.2019, lk 22, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2019/942/oj>).

- (82) On eriti oluline, et komisjon korraldaks oma ettevalmistava töö käigus asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et need konsultatsioonid toimuksid kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes³⁵ sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.
- (83) Rühmades toimuvad arutelud on komisjoni jaoks liidu loendeid kehtestavate delegeeritud õigusaktide vastuvõtmiseks olulised. Seetõttu on asjakohane, niivõrd kui see on võimalik, et Euroopa Parlamenti ja nõukogu teavitatakse rühmade koosolekute tulemustest ning et nad võivad saata rühmade koosolekutele eksperte kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta paremat õigusloomet käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppes. Lähtudes vajadusest tagada käesoleva määruse eesmärkide saavutamine, peaks liidu loendi projektide koguarv jääma hallatavatesse piiridesse, arvestades liidu loendis olevate projektide senist arvu, ega tohiks ületada oluliselt 220 projekti.
- (84) Seega tuleks määruseid (EL) 2019/942, (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 vastavalt muuta ning määrus (EL) 2022/869 tuleks kehtetuks tunnistada.
- (85) Kuna käesoleva määruse eesmärke, nimelt üleeuroopaliste energiavõrkude arendamist ja koostalitlust ning selliste võrkudega ühendamist, mis aitavad kaasa kliimamuutuste leevendamisele, eelkõige liidu energia- ja kliimaeesmärkide ning kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamisele hiljemalt aastaks 2050, ning võrkudevaheliste ühenduste, energiajulgeoleku, turu ja süsteemi lõimimise, kõikidele liikmesriikidele kasuliku konkurentsi ja taskukohaste energiahindade tagamisele, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada ning seetõttu on seda kavandatava meetme ulatuse ja mõju tõttu parem saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev määrus nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

Üldsätted

Artikkel 1

Reguleerimise ja kohaldamisala

1. Käesoleva määrusega kehtestatakse suunised selliste I lisas esitatud esmatähtsate üleeuroopalise energiataristu koridoride ja alade (edaspidi „esmatähtsad

³⁵ Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni vahel sõlmitud institutsioonidevaheline kokkulepe parema õigusloome kohta (ELT L 123, 12.5.2016, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinst/2016/512/oj).

energiataristukoridorid ja -alad“) õigeaegse arendamise ja koostalitlusvõime jaoks, mis aitavad tagada kliimamuutuste leevendamist, eelkõige saavutada liidu energia- ja kliimaeesmärgid ning kliimaneutraalsuse eesmärk hiljemalt aastaks 2050, ning tagada võrkudevahelised ühendused, energiapuudulikkus, turu ja süsteemi lõimimine, kõikidele liikmesriikidele kasulik konkurents ja taskukohased energiahinnad.

2. Käesoleva määrusega tehakse eelkõige järgmist:

- (a) nähakse ette liidu loendisse kantud ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide kindlaksmääramine;
- (b) hõlbustatakse liidu loendisse kantud projektide õigeaegset elluviimist, lihtsustades, paremini kooskõlastades ja kiirendades loamenetlusi ning suurendades läbipaistvust ja üldsuse osalemist;
- (c) sätestatakse reeglid liidu loendisse kantud projektide kulude piiriüleseks jaotamiseks ja riskidega seotud stiimulite pakkumiseks;
- (d) määratakse kindlaks tingimused, mille täitmisel on liidu loendisse kantud projektid kõlblikud liidu finantsabi saamiseks.

Artikkel 2

Mõisted

Lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EL) 2018/1999, (EL) 2019/942 ja (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning direktiivis (EL) 2018/2001³⁶ ning direktiivides (EL) 2019/944 ja (EL) 2024/1788 esitatud mõistetele kasutatakse käesolevas määruses järgmisi mõisteid:

- (1) „energiataristu“ – füüsilised seadmed või rajatised, mis kuuluvad II lisas esitatud energiataristukategooriate alla ning asuvad liidus ja ühendavad liitu ja kolmandaid riike;
- (2) „energiataristu kitsaskoht“ – ülekandevõimsuse piirastusest, sealhulgas taristu puudumisest tingitud energiasüsteemi füüsiliste energiavoogude piirang;
- (3) „tervikotsus“ – siduv dokument, mis on projektiarendajatele saadaval kirjalikul või elektroonilisel kujul, mis hõlmab või sisaldab liikmesriigi asutuse või asutuste, välja arvatud kohtute tehtud otsust või otsuste kogumit, millega määratakse kindlaks, kas projektiarendajal on luba ehitada ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti elluviimiseks vajalik energiataristu, andes talle võimaluse alustada, või hankida ja alustada vajalikke ehitustöid (edaspidi „ehitusvalmiduse etapp“), ilma et see piiraks otsuste tegemist vaiete menetlemisel;
- (4) „projekt“ – üks või mitu II lisas esitatud energiataristukategooriasse kuuluvat liini, torustikku, rajatist, seadet või paigaldist;
- (5) „ühist huvi pakkuv projekt“ – projekt, mida on vaja I lisas esitatud esmatähtsate energiataristukoridoride ja -alade loomiseks ning mis kuulub liidu loendisse;

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2018/2001/oj>).

- (6) „vastastikust huvi pakkuv projekt“ – projekt, mida liit arendab koostöös kolmanda riigiga, mida toetavad otseselt mõjutatud riikide valitsused, mis aitab saavutada liidu 2050. aastaks kliimaneutraalseks muutumise eesmärki ja mis kuulub mõnda II lisa punkti 1 alapunktis a, d või h esitatud elektritaristu kategooriasse ning mis ühendab liidu elektrisüsteemi kolmanda riigi elektrivõrguga või kuulub mõnda II lisa punktis 2 esitatud vesinikutaristu kategooriasse või kõnealuse lisa punkti 4 alapunktis a või c esitatud süsinikdioksiidi taristukategooriasse;
- (7) „konkureerivad projektid“ – projektid, mis käsitlevad täielikult või osaliselt sama tuvastatud taristuvajadust;
- (8) „projektiarendaja“ – üks järgmistest:
- (a) ülekandevõrguettevõtja või jaotusvõrguettevõtja või vesinikuvõrgu haldur või muu ettevõtja või investor, kes töötab välja liidu loendisse kantud projekti;
 - (b) juhul kui tegemist on mitme ülekandevõrguettevõtja, jaotusvõrguettevõtja, vesinikuvõrgu halduri või muu ettevõtja või investori või nende rühmaga, siis nendevahelise lepinguga määratud, kohaldatava liikmesriigi õiguse kohane juriidilisest isikust üksus, kellel on õigus võtta lepinguosaliste nimel õiguslikke ja finantskohustusi;
- (9) „arukas elektrivõrk“ – elektrivõrk (ka saartel), mis ei ole ühendatud või piisavalt ühendatud üleeuroopaliste elektrivõrkudega ja mis võimaldab kulutõhusalt lõimida kõigi võrguga ühendatud kasutajate, sealhulgas tootjate, tarbijate ja tootvate tarbijate käitumise ja tegevuse ning seda aktiivselt kontrollida, et tagada majanduslikult tõhus ja kestlik elektrisüsteem, mis on väikeste kadudega ja mille taastuvate energiaallikate lõimituse, energiavarustuskindluse ja ohutuse tase on kõrge ning kus võrguettevõtja saab digitaalselt jälgida võrguga ühendatud kasutajate tegevust ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiaid suhtlemiseks asjaomaste võrguettevõtjate, tootjate, energiasalvestusüksuste ning tarbijate või tootvate tarbijatega, et edastada ja jaotada elektrit kestlikul, kulutõhusal ja turvalisel viisil;
- (10) „riigi reguleeriv asutus“ – direktiivi (EL) 2024/1788 artikli 76 lõike 1 kohaselt määratud riigi reguleeriv asutus või direktiivi (EL) 2019/944 artikli 57 kohaselt riigi tasandil määratud reguleeriv asutus;
- (11) „asjaomane riigi reguleeriv asutus“ – riigi reguleeriv asutus projektide asukohaliikmesriikides, ja liikmesriikides, millele projekt avaldab märkimisväärset positiivset mõju;
- (12) „asjaomane asutus“ – asutus, mis riikliku õiguse kohaselt on pädev väljastama erinevaid lubasid ja volitusi, mis on seotud ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti lõpuleviimiseks vajaliku kinnisvara kavandamise, projekteerimise ja rajamisega, sh energiataristu ise, ning austus, kes on pädev väljastama projekti lõpuleviimiseks vajaliku ehitustööga seotud lubasid ja volitusi;
- (13) „ehitustööd“ – komponentide, süsteemide ja teenuste, sh tarkvara ostmine, tarnimine ja kasutusele võtmine ning projektiga seotud arendus-, uue kasutusotstarbe andmise, ehitus- ja paigaldustegevus, paigaldiste vastuvõtmine ning projekti käivitamine;

- (14) „uuringud“ – projekti elluviimise ettevalmistamiseks vajalik tegevus, nt ettevalmistavad, kaardistamis-, teostatavus-, hindamis-, test- ning kinnitavad uuringud, sh tarkvara kujul, ning kõik muud tehnilised tugimeetmed, sh eeltööd, et projekt määratleda ja seda arendada ning otsustada selle rahastamise üle, nt asjaomaseid asukohti käsitleva eelteabe kogumine ning finantspaketi ettevalmistamine;
- (15) „käikulaskmine“ – valmishitatud projekti toimivaks muutmise protsess;
- (16) „sihtotstarbelised vesinikurajatised“ – vesinikutaristu, mis on projekteeritud ainult puhta vesiniku kasutamiseks või transportimiseks ilma edasiste kohandamise ehitustööde vajaduseta, sealhulgas torustikud või hoidlad, mis on uusehitised, uue kasutusotstarbe saanud maagaasirajatised või mõlemat;
- (17) „uue kasutusotstarbe andmine“ – olemasoleva maagaasitaristu tehniline täiustamine või muutmine, tagamaks et see on ette nähtud ainult vesiniku kasutamiseks;
- (18) „kliimamuutustega kohanemine“ – protsess, millega tagatakse energiataristu vastupanuvõime kliimamuutuste võimalikule kahjulikule mõjule kliimatundlikkuse ja -riski hindamise kaudu, sealhulgas asjakohaste kohanemismeetmete abil;
- (19) „juhtmeta lahendused“ – investeeringud elektrienergia taristusse, mis võimaldavad suurendada kasutatavat võrgu võimsust või parandada võrgu käitamise tõhusust, võttes kasutusele võrku täiustava tehnoloogia, sh digilahendused.

II PEATÜKK

Ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid

Artikkel 3

Ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide liidu loend

1. Luuakse piirkondlikud rühmad (edaspidi „rühmad“) vastavalt III lisa 1. jaos esitatud korrale. Iga rühma liikmeks olemine põhineb igal esmatähtsal koridoril ja alal ning nende vastaval geograafilisel hõlmavusel, nagu on märgitud I lisa. Rühmi võidakse vajadust mööda liita või need võivad kohtuda erinevates koosseisudes. Kõigi rühmade piirkondadevahelise kohtumise koosseis on TEN-E rühm. Rühmade otsustusõigus piirdub liikmesriikide ja komisjoniga (neile osutatakse ühiselt kui otsustusorganile) ja otsused tehakse konsensuse alusel.
2. TEN-E rühm kehtestab oma kodukorra, võttes arvesse III lisa sätteid. Kõnealune kodukord kehtib kõigile rühmadele.
3. Iga rühma otsustusorgan võtab vastu projektide piirkondliku loendi, mis on koostatud kooskõlas III lisa 2. jaos märgitud protsessiga, iga projekti panusega I lisa sätestatud esmatähtsa energiataristikoridori ja -ala rajamise ning projektide puhul artiklis 4 sätestatud nõuete täitmisega.

Kui rühma otsustusorgan koostab oma piirkondliku loendi,

- (a) peab iga projektiettepanek saama heakskiidu liikmesriikidelt, mille territooriumiga see projekt on seotud, ning kui liikmesriik ei anna oma heakskiitu, siis ta esitab otsustusorganile selle põhjused ja
 - (b) ta võtab arvesse komisjoni soovitusi, mille eesmärk on hoida liidu loendi projektide koguarv hallatavates piirides.
4. Kui aluslepingu artikli 172 teisest lõigust ei tulene teisiti, on komisjonil õigus võtta kooskõlas käesoleva määruse artikliga 23 käesolevat määrust täiendava liidu loendi kehtestamiseks vastu delegeeritud õigusakte.
- Liidu loend koostatakse iga kahe aasta järel, võttes aluseks III lisa 1. jao punkti 1 kohaselt rühmade otsustusorganite poolt käesoleva artikli lõikes 3 osutatud korras koostatud piirkondlikud loendid.
- Komisjon võtab 30. novembriks 2029 vastu delegeeritud õigusakti, millega kehtestatakse käesoleva määruse kohane esimene liidu loend.
- Kui delegeeritud õigusakt, mille komisjon on käesoleva lõike kohaselt vastu võtnud, ei saa jõustuda Euroopa Parlamendi või nõukogu artikli 23 lõike 6 kohaselt esitatud vastuväite tõttu, kutsub komisjon viivitamata kokku rühmad, et koostada uued piirkondlikud loendid, milles võetakse arvesse vastuväite põhjusi. Komisjon võtab võimalikult kiiresti vastu uue delegeeritud õigusakti, millega kehtestatakse liidu loend.
5. Kui komisjon koostab lõikes 3 osutatud piirkondlikke loendeid kombineerides liidu loendit, võtab ta igakülgsest arvesse rühmade arutelusid ja teeb järgmist:
- (a) tagab, et sellesse võetakse üksnes projektid, mis vastavad artiklis 4 osutatud kriteeriumidele;
 - (b) tagab piirkondadeülese järjepidevuse;
 - (c) võtab arvesse liikmesriikide arvamused, millele on osutatud III lisa 2. jao punktis 10;
 - (d) püüab tagada, et liidu loendi projektide arv jääb hallatavatesse piiridesse.
6. II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvad vastavad ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid saavad määruse (EL) 2019/943 artikli 34 kohaste vastavate piirkondlike investeerimiskavade ning direktiivi (EL) 2019/944 artikli 51 kohaste vastavate riiklike kümneaastaste võrgu arengukavade lahutamatuks osaks. Vastavad ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid, mis kuuluvad II lisa punktis 2 esitatud energiataristu kategooriatesse, saavad direktiivi (EL) 2024/1788 artiklis 55 sätestatud vesiniku kümneaastase võrgu arengukava ja muude riiklike taristukavade lahutamatuks osaks, nagu on asjakohane. Nimetatud ühist ja vastastikust huvi pakkuvad projektid seatakse kõikides nimetatud riiklikes kavades võimalikul tähtsuse kohale. Käesolevat lõiget ei kohaldata konkureerivate projektide ega selliste projektide suhtes, mis ei ole jõudnud piisavalt kaugesse etappi, et teha projektipõhine kulude-tulude analüüs vastavalt III lisa 2. jao punkti 1 alapunktile d.
7. II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h ning punktis 2 esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvaid vastavaid ühist huvi pakkuvaid projekte, mis on konkureerivad projektid või projektid, mis ei ole jõudnud piisavalt kaugesse etappi, et teha projektipõhine kulude-tulude analüüs, millele on osutatud III lisa 2. jao punkti 1 alapunktis d, võib, kui see on kohane, lisada kaalumisel olevate

projektidena asjaomastesse piirkondlikesse investeerimiskavadesse, riiklikesse kümneaastastesse võrgu arengukavadesse ja muudesse riiklikesse taristukavadesse.

Artikkel 4

Rühmade projektide hindamise kriteeriumid

1. Ühist huvi pakkuvad projektid peavad vastama järgmistele üldkriteeriumidele:
 - (a) projekt on vajalik vähemalt ühe I lisa esitatud esmatähtsa energiataristukoridori ja -ala jaoks;
 - (b) projektist saadav üldine kasu, mida hinnatakse kooskõlas lõikes 3 sätestatud asjaomaste erikriteeriumidega, on sellega kaasnevatest kuludest suurem ka pikemas perspektiivis;
 - (c) projekt vastab vähemalt ühele järgmisele kriteeriumile:
 - i) projekt hõlmab kahe või enama liikmesriigi piire ületades otse või kaudselt (kolmanda riigi ühenduse kaudu) vähemalt kahte liikmesriiki;
 - ii) asub ühe liikmesriigi territooriumil – kas maismaal või meres, sealhulgas saartel, – ning sel on IV lisa punktis 1 osutatud oluline piiriülene mõju.
2. Vastastikust huvi pakkuv projekt vastab järgmistele üldkriteeriumidele:
 - (a) projekt aitab märkimisväärselt kaasa artikli 1 lõikes 1 osutatud eesmärkide ja kolmanda riigi eesmärkide saavutamisele, eelkõige sellega, et ei takistata kolmandal riigil järk-järgult loobumast riigisiseseks tarbimiseks fossiilkütustest energia tootmisest, samuti kestlikkusele;
 - (b) projekti potentsiaalne üldine kasu, mida liidu puhul hinnatakse kooskõlas lõikes 3 sätestatud asjakohaste kriteeriumidega ja otseselt projektis osalevaenergiaühenduse lepinguosalise või EMP riigi puhul kumulatiivselt liiduga, ületab vastavalt liidu või kumulatiivselt liidu ja energiaühenduse lepinguosalise või EMP riigi kantavad kulud, sh pikas perspektiivis;
 - (c) projekt ühendab otseselt vähemalt ühe liikmesriigi territooriumi kolmanda riigi territooriumiga, ühendades asjaomase liikmesriigi otseselt esimese ühenduspunktiga kolmanda riigi elektrivõrgus või esimese vesiniku või süsinikdioksiidi ühenduspunktiga kolmandas riigis ning sellel on märkimisväärne piiriülene mõju, nagu on osutatud IV lisa punktis 2;
 - (d) liikmesriigi territooriumil asuva projekti osa puhul on projekt kooskõlas direktiividega (EL) 2019/944 ja (EL) 2024/1788, kui see kuulub käesoleva määruse II lisa punktides 1 ja 2 esitatud taristukategooriasse;
 - (e) asjaomasel kolmandal riigil on poliitikaraamistiku lähendamisel kõrge tase ja on tõendatud õiguslike nõuete täitmise tagamise mehhanismide olemasolu, et toetada liidu poliitikaeesmärke, eelkõige selleks, et tagada:
 - i) hästi toimiv energia siseturg liidus;
 - ii) talitluskindlus ja energiavarustuskindlus liidus, mis põhineb muu hulgas mitmekesistel allikatel, koostööl ja solidaarsusel;
 - iii) energiasüsteem, sealhulgas tootmine, ülekandmine ja jaotamine, millega liigutakse kliimanetraalsuse eesmärgi saavutamise suunas kooskõlas

Pariisi kokkuleppe ning liidu energia- ja kliimaeesmärkide, eriti 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärgiga, ning hoitakse ära kasvuhoonegaaside heite ülekandumine;

- (f) asjaomane kolmas riik toetab projekti esmatahtsust, nagu on sätestatud artiklis 7, ja muid investeeringuid kolmandas riigis, mis on vajalikud projektist kasu saamiseks, nagu on osutatud käesoleva lõike punktis b, ning kohustub otseselt järgima sarnast ajakava kiirendatud rakendamiseks ning muid poliitika- ja regulatiivseid toetusmeetmeid, mida kohaldatakse liidus ühist huvi pakkuvate projektide suhtes.

II lisa punkti 4 alapunktis c esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate süsinikdioksiidi säilitamise projektide puhul on projekt vajalik selleks, et võimaldada süsinikdioksiidi piiriülest transporti ja säilitamist, ning kolmandas riigis, kus projekt asub, peab olema piisav õigusraamistik, mis põhineb tõendatud tõhusatel nõuete täitmise tagamise mehhanismidel, tagamaks et projekti suhtes kohaldatakse standardeid ja kaitsemeetmeid, mis hoiavad ära süsinikdioksiidi heite ülekandumise. Kliima, inimestevise ja ökosüsteemide puhul tagatakse CO₂ püsiva säilitamise ohutus ja tulemuslikkus ning nende puhul tuleb saavutada vähemalt liidu õigusaktides sätestatud tase.

3. Konkreetsetesse energiataristukategooriasse kuuluvate ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide suhtes kohaldatakse vajadust mööda järgmisi erikriteeriume:

- (a) II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, f ja h esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate elektri ülekandmise, jaotamise ja salvestamise projektide puhul aitab projekt oluliselt kaasa kestlikkusele, lõimides võrku taastuvenergia ning kandes taastuvenergia üle või jaotades seda peamistesse tarbimiskeskustesse ja salvestuskohtadesse, samuti aitab projekt kaasa energia piiramise vähenemisele, kui see on asjakohane, ning vähemalt ühe järgmise erikriteeriumi täitmisele:
- i) turgude lõimimine, sealhulgas vähemalt ühe liikmesriigi energiasüsteemi eraldatuse lõpetamine ning energiataristu kitsaskohtade vähendamine; konkurents, koostalitlusvõime ja süsteemi paindlikkus;
 - ii) energiavarustuskindlus, muu hulgas koostalitlusvõime, süsteemi paindlikkuse, küberturvalisuse, sobivate ühenduste ning süsteemi kindla ja usaldusväärse talitluse kaudu;
- (b) II lisa punkti 1 alapunktis g esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate arukate elektrivõrkude projektide puhul aitab projekt märkimisväärselt kestlikkust suurendada taastuvenergia võrku lõimimise abil ning aitab kaasa vähemalt kahe järgmise erikriteeriumi täitmisele:
- i) energiavarustuskindlus, elektri ülekande ja jaotuse tõhusus ja koostalitlus võrgu igapäevatoos, ülekandevõime piiratuse vältimine ning võrgu kasutajate lõimimine ja kaasamine;
 - ii) turgude lõimimine, sealhulgas süsteemi tõhusa toimimise ja võrkudevaheliste ühenduste kasutamise kaudu;
 - iii) talitluskindlus, paindlikkus ja varustamise kvaliteet, sealhulgas suurema innovatsiooni kasutuselevõtu kaudu tasakaalustamise, paindlikkusturgude, küberturvalisuse, seire, süsteemi kontrolli ja vigade parandamise valdkonnas;

- iv) arukas sektorite lõimimine kas energiasüsteemis mitmesuguste energiakandjate ja sektorite ühendamise kaudu või laiemalt, soodustades energia-, transpordi- ja telekommunikatsioonisektori vahelist koostööd ja koordineerimist;
- (c) II lisa punkti 1 alapunktis e esitatud taristukategooriasse kuuluvate projektide puhul aitab projekt kaasa järgmiste erikriteeriumide täitmisele:
- i) energiavarustuskindlus, sh varade kaitse riskide eest ning määruse (EL) 2019/941 (mis käsitleb ohuvalmidust elektrisektoris) artiklite 7 ja 11 kohaselt kindlaks määratud meetmetesse panustamine;
 - ii) talitluskindlus, sh meetmete abil, mis võimaldavad suuremat füüsilist julgeolekut, küberturvalisust, järelevalvet ja süsteemi kontrolli;
- (d) II lisa punktis 4 esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate süsinikdioksiidi transpordi ja säilitamise projektide puhul aitab projekt kestlikkust märkimisväärselt suurendada tänu süsinikdioksiidi heite vähendamisele ühendatud tööstusrajatistes ja aitab kaasa kõigi alljärgnevate erikriteeriumide täitmisele:
- i) heite vältimine, säilitades samal ajal energiavarustuskindluse;
 - ii) transpordi ja säilitamise valdkonnas vastupanuvõime ja kindluse suurendamine;
 - iii) vahendite tõhus kasutamine, võimaldades mitme süsinikdioksiidi allika ja säilitamiskoha ühendamist ühise taristu kaudu ja vähendades keskkonnakoormust ja -riske;
- (e) II lisa punktis 2 esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate vesinikuprojektide puhul aitab projekt kestlikkust märkimisväärselt suurendada, sealhulgas vähendades kasvuhoonegaaside heidet saastevaba või vähese süsinikuheitega vesiniku kasutuselevõtu edendamise abil, keskendudes taastuvallikatest toodetud vesinikule, eriti lõppkasutusel, näiteks sektorites, kus on raske heiteid vähendada ja energiatõhusamaid lahendusi ei ole võimalik kasutusele võtta, ning toetades taastuenergia muutlikku tootmist, võimaldades paindlikkust, salvestamise lahendusi või mõlemaid ning projekt aitab märkimisväärselt kaasa vähemalt ühe järgmise erikriteeriumi täitmisele:
- i) turu lõimimine, sealhulgas liikmesriikide olemasolevate või tekkivate vesinikuvõrkude ühendamise kaudu või aidates muul viisil kaasa kogu liitu hõlmava vesiniku transpordi ja hoiustamise võrgu tekkele, ning ühendatud võrkude koostalitlusvõime tagamine;
 - ii) energiavarustuskindlus ja paindlikkus, sealhulgas asjakohaste ühenduste ning süsteemi turvalise ja usaldusväärse käitamise hõlbustamise kaudu;
 - iii) konkurents, sealhulgas võimaldades läbipaistval ja mittediskrimineerival viisil juurdepääsu mitmele tarneallikale ja võrgu kasutajatele;
- (f) II lisa punktis 3 esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate elektrolüüsiseadmete puhul aitab projekt märkimisväärselt kaasa kõigi järgmiste erikriteeriumide täitmisele:
- i) kestlikkus, sealhulgas kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamine ja saastevaba või vähese süsinikuheitega vesiniku, eelkõige taastuvallikatest

toodetud vesiniku, samuti nendest allikatest toodetud sünteetiliste kütuste kasutuselevõtu tõhustamine;

- ii) energiavarustuskindlus, sealhulgas aidates kaasa süsteemi turvalisele, tõhusale ja usaldusväärsele toimimisele või pakkudes salvestus- või paindlikkuslahendusi või mõlemat, nt võimaldades tarbimiskaja ja tasakaalustamisteenuseid;
- iii) paindlikkusteenuste, nagu tarbimiskaja ja salvestamise võimaldamine, hõlbustades energiasektori arukat lõimimist ühenduste loomise kaudu teiste energiakandjate ja sektoritega.

4. II lisa esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate projektide puhul hinnatakse käesoleva artikli lõikes 3 loetletud kriteeriumide täitmist koosõlas IV lisa punktides 3–8 esitatud näitajatega.

5. Et hõlbustada kõigi selliste projektide hindamist, mis võivad osutada ühist huvi pakkuvate projektidena abikõlblikuks ja piirkondlikku loendisse võtmiseks sobivaks, hindab iga rühm läbipaistvalt ja objektiivselt iga projekti panust ühe ja sama energiataristu esmatähtsa koridori või ala loomisse. Iga rühma hindamismeetodite aluseks tuleb võtta kogupanus lõikes 3 osutatud kriteeriumide täitmisel. Selle hindamise põhjal koostatakse projektide järjestus rühmasiseseks kasutamiseks. Projekte ei järjestata ei piirkondlikus ega liidu loendis, samuti ei kasutata järjestamist mingil muul eesmärgil peale selle, millele on osutatud III lisa 2. jao punktis 15.

Rühmades ühesuguse hindamisstrateegia tagamiseks võtab iga rühm projektide hindamisel nõuetekohaselt arvesse:

- (a) iga kavandatud projekti kiireloomulisust ja panust, et saavutada liidu energia- ja kliimaeesmärgid ning 2050. aasta kliimaneutraalsuse eesmärk, turgude lõimimine, konkurentsivõime, kestlikkus ning energiavarustuskindlus;
- (b) seda, kuidas iga kavandatud projekt täiendab teisi kavandatud projekte, sealhulgas konkureerivaid või potentsiaalselt konkureerivaid projekte;
- (c) võimalikku koostoimet üleeuroopaliste transpordi- ja telekommunikatsioonivõrkude raames kindlaks määratud esmatähtsate koridoride ja valdkondadega;
- (d) kavandatud projektide puhul, mis on hindamise ajal liidu loendisse kantud projektid, nende rakendamise edenemist ning nende vastavust aruande- ja läbipaistvuskohustustele, mis on sätestatud käesolevas määruses;
- (e) mis tahes väljapakutud projektiga seotud mis tahes kolmandast riigist pärit arendaja, aktsionär või lõplik kasusaaja, kellel on projektis otsene või kaudne omand,

II lisa punkti 1 alapunktis g esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate arukate elektrivõrkude ning II lisa punkti 1 alapunkti e kuuluvatesse energiataristu kategooriatesse kuuluvate projektide puhul koostatakse paremusjärjestus projektidest, mis mõjutavad kahte sama liikmesriiki, ning võetakse igakülgset arvesse ka projekti mõjuväljas olevate kasutajate arvu, aastast energiatarbimist ning mittedispetšjuhitavate võimsustega toodetud energia osa nende kasutajate piirkonnas.

Liidu loendisse kantud projektide rakendamine ja kontroll

1. Projektiarendajad koostavad kahe kuu jooksul alates projektide kaasamisest liidu loendisse nende rakenduskava koos ajakavaga, mis hõlmab kõike järgmist:
 - (a) teostatavus- ja kavandamise uuringud, sh riskihindamise uuring kliimamuutustega kohanemise ning füüsilise julgeoleku ja küberturvalisuse valdkonnas, tuginedes direktiivide (EL) 2022/2557 ja (EL) 2022/2555 nõuetele, kui need on kohaldatavad, ning samuti keskkonna õigusaktidele ja põhimõttele „ei kahjusta oluliselt“ vastavusele;
 - (b) heakskiidu saamine riigi reguleerivalt asutuselt või muult asjaomaselt asutuselt;
 - (c) ehitamine ja käikulaskmine;
 - (d) artikli 10 lõike 9 punktis c osutatud loamenetlus.
2. Ülekandevõrguettevõtjad, jaotusvõrguettevõtjad, vesinikuvõrgu haldurid ja muud ettevõtjad teevad omavahel koostööd, et hõlbustada oma piirkonnas liidu loendisse kantud projektide arendamist.
3. Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (edaspidi „amet“) ja asjaomased rühmad jälgivad liidu loendisse kantud projektide rakendamisel tehtavaid edusamme ning annavad vajaduse korral soovitusi nende rakendamise hõlbustamiseks. Rühmad võivad paluda kooskõlas lõigetega 4, 5 ja 6 lisateavet, korraldada koosolekuid asjakohaste pooltega ning paluda komisjonil kontrollida esitatud teavet kohapeal.
4. Selle aasta 31. detsembriks, mil jõustub ja hakkab mõju avaldama see liidu loend, kuhu projekt on kantud, ja iga järgneva aasta 31. detsembriks esitavad projektiarendajad iga oma arendatava ühist ja vastastikust huvi pakkuva projekti kohta aruande artikli 8 lõikes 1 osutatud riiklikule pädevale asutusele.

Nimetatud aruanne sisaldab järgmisi üksikasju:

- (a) edusammud, mida on tehtud projekti väljatöötamisel, ehitamisel ja käikulaskmisel, nagu on märgitud käesoleva artikli lõikes 1 osutatud rakenduskavas, eelkõige seoses loa- ja konsultatsioonimenetluse ning samuti keskkonna õigusaktide nõuetele vastavusega, projekti vastavusega põhimõttele „ei kahjusta oluliselt keskkonda“, võetud kliimamuutustega kohanemise meetmete ja leevendusmeetmetega, mis tulenevad projekti riskide hindamisest kooskõlas artikli 5 lõike 1 punktiga a, kui see on asjakohane, ning tuginedes direktiivide (EL) 2022/2557 ja (EL) 2022/2555 nõuetele, kui see on kohaldatav;
 - (b) asjakohasel juhul rakenduskavaga võrreldes esinenud viivitus, sellise viivituse põhjused ja muud kogetud raskused;
 - (c) asjakohasel juhul läbivaadatud rakenduskava, mille abil lahendada viivitusega seotud probleemid.
5. Iga aasta 28. veebruariks, mis järgneb aastale, mil projektiarendaja esitab käesoleva artikli lõikes 4 osutatud aruande, esitavad artikli 8 lõikes 1 osutatud pädevad asutused ametile ja asjaomasele rühmale käesoleva artikli lõikes 4 osutatud aruande, millele on lisatud teave nende territooriumil paiknevate liidu loendisse kantud projektide edusammude ja asjakohasel juhul projektide elluviimisel ja loamenetluses

tekkinud viivituste ning nende põhjuste kohta. Pädevate asutuste panus aruandesse märgitakse selgelt ära ja see lisatakse muutmata projektiarendajate esitatud aruande teksti.

6. Iga aasta 30. aprilliks, mil tuleks vastu võtta uus liidu loend, esitab amet rühmadele riikide reguleerivate asutuste pädevusse kuuluvate liidu loendisse kantud projektide kohta koondaruande, milles hinnatakse saavutatud edusamme ja eeldatavaid muutusi projekti kuludes ning antakse asjakohasel juhul soovitusi viivitustest ja esinenud raskustest ülesaamiseks. Kõnealuses konsolideeritud aruandes hinnatakse samuti artikli 3 lõigete 6 ja 7 rakendamist ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul.

Piisavalt põhjendatud juhtudel võib amet pädevatelt asutustelt nõuda käesolevas lõikes sätestatud ülesannete täitmiseks vajalikku lisateavet.

7. Kui liidu loendisse kantud projekti käikulaskmine on rakenduskavaga võrreldes hilinevad ja seda muudel põhjustel kui projektiarendajast sõltumatud kaalukad põhjused, kohaldatakse järgmisi meetmeid:

- (a) niivõrd, kui direktiivi (EL) 2024/1788 artikli 55 lõike 7 punktides a, b või c ning direktiivi (EL) 2019/944 artikli 51 lõike 7 punktides a, b või c osutatud meetmed on asjaomase riigi õiguse alusel kohaldatavad, tagavad riikide reguleerivad asutused investeringute tegemise;
- (b) kui punktis a ette nähtud riikide reguleerivate asutuste meetmed ei ole kohaldatavad, valib projektiarendaja 12 kuu jooksul rakenduskavas ette nähtud käikulaskmise kuupäeva möödumisest projekti osaliseks või täielikuks rahastamiseks või valmishitamiseks kolmanda isiku;
- (c) kui kolmandat isikut punkti b kohaselt ei valita, võib liikmesriik või riigi reguleeriv asutus, kui liikmesriik on nii ette näinud, kahe kuu jooksul alates punktis b osutatud ajavahemiku möödumisest määrata projekti rahastamiseks või valmishitamiseks kolmanda isiku ning projektiarendaja peab selle heaks kiitma;
- (d) kui viivitus võrreldes rakenduskavas ettenähtud käikulaskmise kuupäevaga ületab 26 kuud, võib komisjon asjaomaste liikmesriikide nõusolekul ja nendega igakülgset koostööd tehes alata projektikonkursi, mis on avatud kõigile kolmandatele isikutele, kes on suutelised olema projektiarendajad, et projekt vastavalt kokkulepitud ajakavale valmis ehitada;
- (e) kui kohaldatakse punktis c või d osutatud meetmeid, siis teeb võrguettevõtja, kelle piirkonnas investering asub, järgmist: esitab rakendavatele ettevõtjatele või investoritele või kolmandale isikule kogu teabe, mis on vajalik investeringu tegemiseks, ühendab uued varad ülekandevõrguga või, kui see on kohaldatav, jaotusvõrguga ning annab üldiselt endast parima, et soodustada investeringu elluviimist ning liidu loendisse kantud projekti turvalist, usaldusväärset ja tõhusat käitamist ning hooldust.

8. Liidu loendisse kantud projekti võib liidu loendist artikli 3 lõikes 4 sätestatud korras välja jätta, kui selle loendisse võtmine põhines ebaõigel teabel, mis oli loendisse võtmisel määrav asjaolu või kui projekt ei vasta liidu õigusele.

9. Liidu loendist välja jäetud projektid kaotavad kõik käesoleva määruse alusel ühist või vastastikust huvi pakkuva projekti staatusega seonduvad õigused ja kohustused.

Projektile, mis ei ole enam liidu loendis, kuid mille taotluse pädev asutus on läbivaatamiseks vastu võtnud, säilivad III peatükis sätestatud õigused ja kohustused, välja arvatud juhul, kui projekt jäeti loendist välja käesoleva artikli lõikes 8 sätestatud põhjustel.

10. Käesolev artikkel ei mõjuta finantsabi, mille liit on liidu loendisse kantud projektile andnud enne selle liidu loendist väljajätmist.

Artikkel 6

Euroopa koordinaatorid

1. Kui ühist või vastastikust huvi pakuva projekti rakendamisel tekivad olulised raskused, võib komisjon kokkuleppel asjaomaste liikmesriikidega määrata projektile kuni üheks aastaks Euroopa koordinaatori, kelle ametiaega võib pikendada kaks korda.
2. Euroopa koordinaator:
 - (a) edendab projekte, mille Euroopa koordinaatoriks ta on määratud, ning piiriülest dialoogi projektiarendajate ja kõigi asjaomaste sidusrühmade vahel;
 - (b) aitab vajadust mööda kõiki osalisi asjaomaste sidusrühmadega konsulteerimisel, kui see on asjakohane, alternatiivse trassi arutamisel ja projekti jaoks vajalike lubade saamisel ning koordineerib seda tegevust;
 - (c) asjakohasel juhul nõustab projektiarendajaid projekti rahastamise küsimuses;
 - (d) tagab, et asjaomased liikmesriigid pakuvad projekti ettevalmistamiseks ja rakendamiseks asjakohast tuge ja strateegilist suunamist;
 - (e) esitab alates tema ametisse määramise kuupäevast komisjonile igal aastal ja asjakohasel juhul oma volituste lõppemisel aruande projekti edenemise kohta ning raskuste ja takistuste kohta, mis võivad tõenäoliselt lükata projekti käikulaskmise kuupäeva oluliselt edasi; vajaduse korral esitatakse aruandes soovitusi takistuste ja probleemide ületamiseks.

Komisjon edastab esimese lõigu punktis e osutatud Euroopa koordinaatori aruande Euroopa Parlamendile ja asjaomastele rühmadele.

3. Euroopa koordinaator valitakse avatud, mittediskrimineeriva ja läbipaistva protsessi tulemusel ja arvestades kandidaadi kogemusi seoses asjaomase projektiga talle määratud konkreetsete ülesannetega.
4. Euroopa koordinaatori määramise otsuses täpsustatakse tema pädevus, volituste kestus, konkreedsed ülesanded ja vastavad tähtajad ning meetodika, mida tal tuleb järgida. Koordineerimise ulatus on proportsionaalne projekti keerukuse ja hinnangulise maksumusega.
5. Asjaomased liikmesriigid teevad Euroopa koordinaatoriga täiel määral koostööd, kui ta täidab lõigetes 2 ja 4 osutatud ülesandeid.

III PEATÜKK

Loa andmine ja üldsuse osalemine

Artikkel 7

Liidu loendisse kantud projektide eelisstaatus

1. Liidu loendiga määratakse loamenetluse käigus tehtavate otsustega seoses kindlaks, et liidu loendisse kantud projektid on energiapoliitika ja kliima seisukohast vajalikud, ilma et see mõjutaks projekti täpset asukohta, trassi või tehnoloogiat.

Esimest lõiku ei kohaldata konkureerivate projektide ega selliste projektide suhtes, mis ei ole jõudnud piisavalt kaugesse etappi, et teha projektipõhine kulude-tulude analüüs vastavalt III lisa 2. jao punkti 1 alapunktile d.

2. Liidu loendisse kantud projektidega seotud taotlusdokumentide tõhusa haldusmenetluse eesmärgil tagavad projektiarendajad ja kõik asjaomased ametiasutused dokumentide võimalikult kiire läbivaatamise kooskõlas liidu ja liikmesriigi õigusega.
3. Liidu loendisse kantud projektidel antakse suurima võimaliku riikliku olulisuse staatus, kui kõnealune staatus on liikmesriigi õiguses olemas, ja neid käsitatakse sellisena loamenetluses, sh keskkonnamõju hindamisel, ruumilisel planeerimisel ning trasside rajamise õiguste omandamisel ja vajaliku maa sundvõõrandamisel.
4. Kõiki vaidluste lahendamise menetlusi, kohtuvaidlusi, edasikaebusi ja õiguskaitsevahendeid, mis on seotud liidu loendisse kantud projektidega riikide kohtutes või vaekogudes, sealhulgas vahendus- või vahekohtumenetlused, kui need on liikmesriigi õiguses ette nähtud, käsitletakse kiireloomulisena vastavalt sellele, kas ja millises ulatuses on liikmesriigi õiguses selline kiirmenetlus ette nähtud.
5. Kui kõik direktiivis 92/43/EMÜ ja direktiivis 2000/60/EÜ sätestatud tingimused seoses direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõikes 4 ja direktiivi 2000/60/EÜ artikli 4 lõikes 7 käsitletud keskkonnamõjuga on täidetud, käsitatakse liidu loendisse kantud projekte, mis kuuluvad käesoleva määruse II lisa punktides 2, 3 ja 4 osutatud taristukategooriatesse, energiapoliitika seisukohast avalikus huvis olevana ning neid võib käsitada ülekaaluka avaliku huviga projektidena.

Kui direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 4 kohaselt on nõutav komisjoni arvamus, tagavad komisjon ja käesoleva määruse artiklis 8 osutatud riiklik pädev asutus, et otsus projekti ülekaaluka avaliku huvi kohta tehakse käesoleva määruse artikli 10 lõigetes 1 ja 2 kindlaks määratud tähtaegade jooksul.

Esimest ja teist lõiku ei kohaldata konkureerivate projektide ega selliste projektide suhtes, mis ei ole jõudnud piisavalt kaugesse etappi, et teha projektipõhine kulude-tulude analüüs vastavalt III lisa 2. jao punkti 1 alapunktile d.

6. Kuni liidu tasandil kliimanetraalsuse saavutamiseni käivad loamenetluses II lisa punktis 1 osutatud taristukategooriatesse kuuluvate projektide kavandamine, rajamine ja käitamine direktiivi 2019/944 artikli 8 lõike 8 sätete alla ning neid projekte käsitatakse ülekaalukas avalikus huvis olevate ning rahvatervist ja ohutust edendavate projektidena, kui üksikjuhtude puhul kaalutakse õiguslikke huve direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 4 ja artikli 16 lõike 1 punkti c,

direktiivi 2000/60/EÜ artikli 4 lõike 7 ja direktiivi 2009/147/EÜ artikli 9 lõike 1 punkti a kohaldamiseks. Liikmesriigid võivad nõuetekohaselt põhjendatud juhtudel ja eriolukordades piirata eelduste kohaldamist oma territooriumi teatavate osadega, teatavat liiki tehnoloogia või teatavate tehniliste omadustega projektidega.

Liikmesriigid tagavad, et kavandamisel ja loamenetluses käsitatakse II lisa punktis 1 osutatud taristukategooriatesse kuuluvate projektide rajamist ja käitamist esmatahtsana, kui üksikjuhtudel kaalutakse õiguslikku huvi muul kui esimeses lõigus osutatud otstarbel, v.a kultuuripärand õiguslike kriteeriumide alusel, et tagada ühtlustatud rakendamine.

Esimest lõiku ei kohaldata konkureerivate projektide ega selliste projektide suhtes, mis ei ole jõudnud piisavalt kaugesse etappi, et teha projektipõhine kulude-tulude analüüs vastavalt III lisa 2. jao punkti 1 alapunktile d.

7. Kuni kliimaneutraalsuse saavutamiseni liidu tasandil võivad liikmesriigid liidu loendisse kantud selliste projektide puhul, mis kuuluvad käesoleva määruse II lisa punktis 1 osutatud taristukategooriatesse ja mis on otseselt kantud riiklikku arengukavasse, mille puhul on läbi viidud direktiivi 2001/42/EÜ kohane keskkonnamõju strateegiline hindamine ja, kui need avaldavad tõenäoliselt mõju Natura 2000 aladele, siis direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 3 kohane vastav hindamine, teha järgmist, kui projekt vastab hinnatud riiklikule arengukavale ja ei lähe selle raamistikust kaugemale:
 - (a) vabastada need projektid keskkonnamõju hindamisest direktiivi 2011/92/EL artikli 2 lõike 1 alusel ning
 - (b) vabastada kõnealused projektid Natura 2000 aladele avalduva mõju hindamisest kooskõlas direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõikega 3 ning nende liikide kaitsele avalduva mõju hindamisest kooskõlas direktiivi 92/43/EMÜ artikli 12 lõikega 1 ja direktiivi 2009/147/EÜ artikliga 5.

Natura 2000 aladel ning riiklike looduse ja elurikkuse kaitse kavadega määratud aladel paiknevate või neid läbivate projektide puhul kohaldatakse esimese lõigu erandeid ainult juhul, kui nende projektide kasutuselevõtuks puuduvad ala eesmärges arvesse võttes proportsionaalsed alternatiivid. II lisa punkti 1 alapunktis c osutatud projektid ei tohi hõlmata Natura 2000 alasid ja riiklikes kaitsekavades määratud alasid.

8. Kui liikmesriigid kohaldavad erandeid lõike 7 alusel, siis peavad nad tagama, et II lisa punktis 1 osutatud taristukategooriasse kuuluvate ja liidu loendisse kantud projektide puhul võetavaid tulemuslikke leevendusmeetmeid käsitlevad normid määratakse kindlaks lähtuvalt riiklikust arengukavast, et vältida kahjulikku keskkonnamõju, mis võib tekkida, või, kui see ei ole võimalik, seda märkimisväärselt leevendada. Liikmesriigid peavad tagama, et asjakohaseid leevendusmeetmeid kohaldatakse õigel ajal, et tagada Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõikes 2 ja direktiivi 2000/60/EÜ artikli 4 lõike 1 punkti a alapunktis i sätestatud kohustuste järgimine ning vältida seisundi halvenemist ja saavutada hea ökoloogiline seisund või hea ökoloogiline potentsiaal kooskõlas direktiivi 2000/60/EÜ artikli 4 lõike 1 punktiga a.

Ilma et see piiraks käesoleva artikli lõike 10 kohaldamist, eeldatakse, et kui üksikprojektide puhul järgitakse käesoleva lõike esimeses lõigus osutatud eeskirju ja rakendatakse asjakohaseid leevendusmeetmeid, siis projektid kõnealuses lõigus nimetatud sätteid ei riku.

9. Liikmesriigid tagavad üldsuse osalemise riiklikus arengukavas kooskõlas direktiivi 2001/42/EÜ artiklitega 6 ja 7, sh teevad kindlaks mõjutatud või tõenäoliselt mõjutatud üldsuse liikmed ning samuti liikmesriigid, keda võib mõjutada kava ja kõnealusesse kavva kuuluvate liidu loendisse kantud selliste projektide rakendamine, mis kuuluvad käesoleva määruse II lisa punktis 1 osutatud taristukategooriatesse.
10. Projektide puhul, mille jaoks liikmesriigid otsustavad kohaldada erandeid lõike 7 alusel, viivad pädevad asutused läbi taustauuringud, et teha kindlaks:
 - (a) kas projekt tekitab tõenäoliselt märkimisväärset kahjulikku mõju, mida ei tehtud kindlaks riikliku arengukava keskkonnamõju hindamise ajal, mis viidi läbi kooskõlas direktiiviga 2001/42/EÜ ja vajaduse korral direktiiviga 92/43/EMÜ;
 - (b) kas projekt kuulub direktiivi 2011/92/EL artikli 7 ja piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooni artikli 2 kohaldamisalasse, kuna see avaldab tõenäoliselt märkimisväärset mõju keskkonnale teises liikmesriigis või tulenevalt taotlusest, mille esitas liikmesriik, keda see projekt tõenäoliselt märkimisväärselt mõjutataks.

Kõnealused taustauuringud, millele on osutatud esimeses lõigus, tuleb viia lõpule 45 päeva jooksul alates artikli 10 lõikes 5 osutatud projektiarendaja teavitamisest.

11. Kui liikmesriigi territooriumil rakendatav projekt avaldab tõenäoliselt märkimisväärset mõju teise liikmesriigi keskkonnale, siis peab liikmesriik, kus projekt asub, tagama direktiivi 2011/92/EL artikli 7 ja piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooni artiklite 2–7 kohaldamise.
12. Kui taustauuringute protsessi käigus tehakse kindlaks, et projektil on suure tõenäosusega märkimisväärne prognoosimatu kahjulik mõju, nagu on osutatud käesoleva artikli lõikes 10, teavitavad pädevad asutused projektiarendajat, et käesoleva artikli lõike 7 punktides a ja b osutatud hindamised on vajalikud, ning pädevad asutused tagavad, et olemasolevate andmete alusel kohaldatakse kõnealuste projektide suhtes sobilikke ja proportsionaalseid leevendusmeetmeid, et tagada vastavus direktiivi 92/43/EMÜ artikli 12 lõikele 1 ja direktiivi 2009/147/EÜ artiklile 5. Kui selliseid leevendusmeetmeid ei ole võimalik kohaldada, tagavad pädevad asutused, et projektiarendaja võtab selle mõjuga tegelemiseks asjakohaseid kompensatsioonimeetmeid, milleks võib olla rahaline hüvitis liikide kaitsekavadele, kui muid proportsionaalseid kompensatsioonimeetmeid ei ole võimalik võtta, et tagada mõjutatud liikide kaitsestaatus või seda parandada.
13. Kui hinnatakse, kas käesoleva määruse II lisa punktides 2, 3 ja 4 osutatud taristukategooriatesse kuuluvatele projektidele on rahuldavad alternatiivlahendused direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 4 ja artikli 16 lõike 1, direktiivi 2000/60/EÜ artikli 4 lõike 7 punkti d ja direktiivi 2009/147/EÜ artikli 9 lõike 1 kohaldamise otstarbel, võib rahuldavate alternatiivlahenduste puudumise tingimuse lugeda täidetuks, kui puuduvad rahuldavad alternatiivlahendused, millega on võimalik saavutada kõnealuse projekti sama eesmärk, eelkõige arendada samasugune võimsus välja samasuguse tehnoloogia abil sama või samaväärse ajaga ilma oluliselt suuremate kuludeta.
14. Direktiivi 92/43/EMÜ artikli 6 lõike 4 otstarbel käesoleva määruse II lisa punktides 2, 3 ja 4 osutatud taristukategooriatesse kuuluvate, liidu loendisse kantud projektide kompensatsioonimeetmete rakendamisel võivad liikmesriigid põhjendatud juhtudel ja kui on võimalik mõistlikult tõendada, et kõnealune kava või projekt ei

mõjutaks pöördumatult ökoloogilisi protsesse, mis on hädavajalikud ala struktuuri ja otstarbe säilitamiseks ja mis kahjustaksid Natura 2000 võrgustiku üldist sidusust enne kompensatsioonimeetmete võtmist, lubada kõnealuste kompensatsioonimeetmete võtmist samal ajal projekti rakendamiseks. Liikmesriigid võivad kooskõlas ettevaatuspõhimõttega lubada kõnealuste kompensatsioonimeetmete kohandamist aja jooksul, olenevalt sellest, kas märkimisväärne negatiivne mõju avaldub eeldatavasti lühikeses, keskpikas või pikas perspektiivis.

15. Mis puutub hindamisse, siis käesoleva määruse II lisa punktis 1 osutatud taristukategooriatesse kuuluvate projektide rahuldavate alternatiivsete lahenduste ja kõnealuste projektide kompensatsioonimeetmete rakendamise suhtes kohaldatakse direktiivi (EL) 2019/944 artiklit 8a.

Artikkel 8

Loamenetluse korraldamine

1. Iga liikmesriik tagab, et üksainus riiklik pädev asutus vastutab järgmise eest:
- (a) loamenetluse raames projektiarendajate ühtse kontaktpunktina tegutsemine, vastates nende päringutele, vahendades kõiki kontakte asjaomaste asutustega ja toetades neid teadmiste ja teabega, mille eesmärk on tagada võimalikult kiireprotsess;
 - (b) loataotluste saamine liidu loendisse kantud projektide arendajatelt ja kõigi asjakohaste dokumentide saamine elektroonilisel kujul ning nende edastamine asjaomastele asutustele;
 - (c) nende territooriumil elluviidavate liidu loendisse kantud projektide loamenetluste edendamine ja koordineerimine asjaomaste asutustega, määrates nendega koostöös kindlaks, millised volitused, load ja hindamised on vajalikud loamenetluse lõpuleviimiseks ning tervikotsusele jõudmiseks kooskõlas lõikega 3. See hõlmab projektiarendajate esitatavate uuringute, hindamiste ja dokumentide ulatust ja üksikasjalikkuse taset;
 - (d) koostöö ja teabevahetus muude liikmesriikide pädevate asutustega, et lihtsustada ja koordineerida loamenetlust nende territooriumil elluviidavate liidu loendisse kantud projektide puhul, ning kolmandate riikide lubasid väljastavate ametiasutustega vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul, sh piiriüleste projektide avalike konsultatsioonide kooskõlastamine vastavalt artikli 9 lõikele 5, teabe jagamine tõenäolise märkimisväärse piiriülese mõju kohta vastavalt artikli 9 lõikele 6, läbiviidavate uuringute ning väljastatavate lubade või volituste ajakava ja nõuete kooskõlastamine ning taotluseelse menetluse korraldamine kooskõlas artikli 10 lõikega 9;
 - (e) liidu loendisse kantud projektide arendamise ja viivituste järelevalve nende vastutusalasse kuuluval territooriumil, sh võttes vastu ja kiites heaks aruandeid, mille projektiarendajad esitavad kooskõlas artikli 5 lõikega 4, ning ameti ja asjaomaste rühmade teavitamine nende territooriumil asuvate ning liidu loendisse kantud projektide arendamisest ja viivitustest vastavalt artikli 5 lõikele 5.

Määratud riikliku pädeva asutuse ajakohastamise või muutmise korral teavitavad liikmesriigid komisjoni sellest esimesel võimalusel pärast muudatuse kohta otsuse tegemist ning teatavad, millal kõnealused muudatused mõju avaldavad.

2. Lõikes 1 nimetatud riikliku pädeva asutuse pädevuse või ülesanded võib teatava liidu loendisse kantud projekti või projektikategooria või geograafilise piirkonna puhul teisele asutusele delegeerida järgmistel tingimustel:
 - (a) riiklik pädev asutus teavitab komisjoni sellisest delegeerimisest ja teeb sellega seotud teabe üldsusele hõlpsasti kättesaadavaks, sh artikli 9 lõikes 7 osutatud veebisaidil;
 - (b) iga liidu loendisse kantud projekti või projektikategooria eest vastutab üksainus asutus, kes on ühtne kontaktpunkt projektarendajate jaoks ja täidab kõiki kohustusi protsessis, mille lõpptulemus on tervikotsus koos õigusliku tähtajaga, mis on sätestatud artikli 10 lõikes 2, ning kes koordineerib kõigi asjaomaste dokumentide ja asjaomase teabe esitamist, sh mis tahes muule asjaomasele asutusele;
 - (c) olenemata volituste delegeerimisest jääb riiklikule pädevale asutusele kohustus koondada aruandeid, mille projektarendajad on esitanud kooskõlas artikli 5 lõikega 4, ning esitada aruandeid ametile ja asjaomastele rühmadele kooskõlas artikli 5 lõikega 5.

Riiklikule pädevale asutusele võib samuti jääda õigus kehtestada tähtaegu, ilma et see mõjutaks artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegu.

3. Riiklik pädev asutus tagab tervikotsuse tegemise artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaja jooksul.

Võttes arvesse, milline kava on kõige tulemuslikum lähtuvalt liikmesriigi õigusest, riigi kavandamise ja loamenetluste eripäradest ning kas seda on võimalik rakendada viisil, mis aitab kõige tõhusamalt ja õigel ajal teha tervikotsust, saavad liikmesriigid valida järgmiste kavade hulgast:

- (a) lõimitud kava:
 - i) riiklik pädev asutus teeb tervikotsuse, mis on ainus seadusega ette nähtud loamenetluse tulemusel tehtav õiguslikult siduv otsus;
 - ii) muud projektiga seotud asutused võivad kooskõlas liikmesriigi õigusega esitada menetluse raames oma seisukohad, mida riiklik pädev asutus peab arvesse võtma;
- (b) koordineeritud kava:
 - i) tervikotsus hõlmab mitut õiguslikult siduvat üksikotsust, mille on teinud mitu asjaomast asutust, keda koordineerib keskselt riiklik pädev asutus;
 - ii) riiklik pädev asutus võib moodustada töörühma, milles on esindatud kõik asjaomased asutused ning kes vastavalt artikli 10 lõike 9 punktile b koostab loamenetluse taustauuringud või üksikasjaliku ajakava, ning jälgib ja koordineerib selle täitmist;
 - iii) riiklik pädev asutus teeb pärast teiste asjaomaste asutustega konsulteerimist juhtumipõhiselt kindlaks mõistliku tähtaja, mille jooksul tuleb teha individuaalsed otsused, et minimeerid protsessi kestust piiramata artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegade kohaldamist;

- iv) pädev riiklik asutus peab tegema muu asjaomase riigi tasandi asutuse eest üksikotsuse, kui asjaomane asutus ei ole tähtaja jooksul otsust teinud ja viivitus ei ole piisavalt põhjendatud. Riiklik pädev asutus jätta teise asjaomase asutuse üksikotsuse arvesse võtmata, kui seda ei ole tema arvates asjaomase asutuse esitatud tõenditega piisavalt põhjendatud;
- (c) koostöökava:
- i) tervikotsus hõlmab mitut õiguslikult siduvat üksikotsust, mille on teinud mitu asjaomast asutust, keda koordineerib riiklik pädev asutus;
 - ii) riiklik pädev asutus võib moodustada töörühma, milles on esindatud kõik asjaomased asutused ning kes vastavalt artikli 10 lõikele 9 koostab loamenetluse taustauuringud või üksikasjaliku ajakava, ning jälgib ja koordineerib selle täitmist;
 - iii) riiklik pädev asutus teeb pärast teiste asjaomaste asutustega konsulteerimist juhtumipõhiselt kindlaks mõistliku tähtaja, mille jooksul tuleb teha individuaalsed otsused, et minimeerida protsessi kestust, piiramata artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegade kohaldamist;
 - iv) riiklik pädev asutus teeb asjaomaste asutuste tähtaegade järgimise üle järelevalvet ning võtab viivituste puhul meetmeid, et minimeerida protsessi kestust;
 - v) koostöökava valimise korral teavitab liikmesriik komisjoni selle valimise põhjustest.

Asjaomased ametiasutused kas delegerivad kooskõlas liikmesriikide valitud lubade väljastamise kavaga vajalikud pädevused riiklikule pädevale asutusele või edendavad koostööd ja ühistegevust riikliku pädeva asutusega, et tagada tervikotsuse tegemine artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaja jooksul.

Kui asjaomane asutus arvab, et ta ei saa üksikotsust ettenähtud tähtaja jooksul teha, teavitab kõnealune asutus sellest viivitamata riiklikku pädevat asutust, põhjendades viivitust. Seejärel kehtestab riiklik pädev asutus üksikotsuse tegemiseks uue tähtaja, järgides seejuures artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegu.

4. Liidu loendisse kantud maismaa- ja merevõrguprojektidele võivad liikmesriigid kohaldada lõikes 3 sätestatud kavasad.

Liidu loendisse kantud selliste projektide puhul, mis on olemuslikult seotud energia tootmise varadega, nagu II lisa punkti 1 alapunktis b või h sätestatud taristukategooriatesse kuuluvad projektid, vastutavad riiklikud pädevad asutused selle eest, et liidu loendisse kantud vastava projekti loamenetluse ja energiatootmise varade loamenetluse ajakavad oleksid sidusad ja nende ühine eesmärk oleks väljastada projektiga seotud kõigile varadele load kõige tõhusamal ja kiiremal viisil.

5. Kui liidu loendisse kantud projekt asub kahe või enama liikmesriigi territooriumil, siis määravad nende vastavad riiklikud pädevad asutused ühiselt ühe neist tegutsema ühtse kontaktpunktina, mis vastutab riiklike pädevate asutuste ja muude asjaomaste asutuste teabevahetuse edendamise eest loamenetluse teemal ning samuti lõplike tervikotsuste tegemise eest koostöös muu asjaomase riikliku pädeva asutusega.

Liikmesriigid üritavad tagada ühise menetluse, millega hõlbustatakse nende vastavate asjaomaste riiklike pädevate asutuste vahelist koostööd, luuakse menetluslik koosmõju ja tagatakse sidusad ajakavad, et lihtsustada projektide

loamenetlust, eelkõige seoses keskkonnamõju hindamise ja artikli 9 kohaselt nõutavate avalike konsultatsioonidega.

Liikmesriikide taotluse korral on komisjonil abistav roll asjaomaste riiklike pädevate asutuste vahelise koostöö toetamisel. Komisjon hõlbustab menetluse osas ühisele kokkuleppele jõudmist, esitades arvamuse ja andes soovitusi menetluslike aspektide asjus.

Artikkel 9

Läbipaistvus ja üldsuse osalemine

1. 24. oktoobriks 2027 avaldab liikmesriik või riiklik pädev asutus vajaduse korral koostöös teiste asjaomaste asutustega liidu loendisse kantud projektide loamenetluse ajakohastatud käsiraamatu, mis sisaldab vähemalt VI lisa punktis 1 täpsustatud teavet. Käsiraamat ei ole õiguslikult siduv, kuid selles viidatakse asjakohastele õigusnormidele või tsiteeritakse neid. Riiklikud pädevad asutused teevad asjakohasel juhul naaberriikide ametiasutustega koostööd ja loovad koostoimet, et viia projektide ajakavad kooskõlla ja hõlbustada nende loamenetlust, sh eesmärgiga töötada välja menetluskäsiraamat.
2. Ilma et see piiraks keskkonnaõigusest, Århusi konventsioonist, Espoo konventsioonist ning liidu asjakohasest õigusest tulenevate üldsuse osalemise nõuete kohaldamist, järgivad kõik loamenetluses osalejad üldsuse osalemise põhimõtteid, mis on esitatud VI lisa punktis 3.
3. Kolme kuu pikkuse soovitusliku tähtaja jooksul alates loamenetluse alustamisest vastavalt artikli 10 lõikele 5 koostab projektiarendaja üldsuse osalemise kontseptsiooni ja esitab selle riiklikule pädevale asutusele, järgides seejuures käesoleva artikli lõikes 1 osutatud käsiraamatus kirjeldatud menetlust ja VI lisa esitatud suuniseid.
4. Riiklik pädev asutus taotleb üldsuse osalemise kontseptsiooni muutmist või kiidab selle heaks kolme kuu jooksul alates kontseptsiooni saamisest, võttes seejuures ilma kordamise vajaduseta arvesse igasugust enne loamenetluse algust toimunud üldsuse osalemist ja üldsusega konsulteerimist, niivõrd kui selline osalemine ja konsulteerimine vastas käesoleva artikli nõuetele.
Kui projektiarendaja kavatses teha heakskiidetud üldsuse osalemise kontseptsiooni olulisi muudatusi, teatab ta sellest riiklikule pädevale asutusele. Sellisel juhul võib riiklik pädev asutus nõuda täiendavate muudatuste tegemist.
5. Enne kui projektiarendaja esitab riiklikule pädevale asutusele lõplikud ja täielikud loa taotlemise dokumendid vastavalt artikli 10 lõikele 10, korraldab projektiarendaja vähemalt ühe varajase etapi avaliku konsultatsiooni, kui see ei ole liikmesriigi õiguse kohaselt juba nõutud. See avalik konsultatsioon võidakse läbi viia koos mis tahes avaliku konsultatsiooniga, mis tuleb korraldada pärast direktiivi 2011/92/EL artikli 6 lõike 2 kohase teostusloa taotluse esitamist.
6. Eelmise lõike kohaselt nõutav avalik konsultatsioon peab vastama VI lisa punktis 5 esitatud miinimumnõuetele ja selle käigus teavitatakse VI lisa punkti 3 alapunktis a osutatud sidusrühmi projektist selle algetapis ning aidatakse välja selgitada kõige sobivam asukoht, trajektoor või tehnoloogia, võttes asjakohasel juhul projekti puhul

arvesse ka kliimamuutustega kohanemist ja turvakaalutlusi ning kogu liidu ja liikmesriigi õigusest tulenevat mõju, samuti tuleb käsitleda taotlusedokumentides lahendamist vajavaid küsimusi.

7. Ilma et see piiraks liikmesriikide menetlus- ja läbipaistvuseeskirjade kohaldamist, avaldavad projektiarendajad lõikes 10 osutatud veebisaidil aruande, milles on esitatud projekti üldsuse osalemisega seotud tegevuse ja varajasele avalikule konsultatsioonile eelneva tegevuse tulemuste kokkuvõtte ning selgitatakse, kuidas avalikel konsultatsioonidel väljendatud arvamusi arvesse võeti, näidates ära, milliseid muudatusi tehti projekti asukoha, trajektoori ja ülesehituse osas, või põhjendades, miks selliseid arvamusi arvesse ei võetud.

Projektiarendaja esitab selle aruande koos taotlusedokumentidega riiklikule pädevale asutusele. Tervikotsuses võetakse nõuetekohaselt arvesse kõnealuse aruande tulemust.

8. Vähemalt kaht liikmesriiki hõlmavate piiriüleste projektide korral toimub igas asjaomases liikmesriigis lõike 5 kohane avalik konsultatsioon, kusjuures võimaluse korral ei jää konsultatsioonide vahele rohkem kui kaks kuud ja, kui võimalik, siis need kombineeritakse.
9. Kui projektil on tõenäoliselt oluline piiriülene mõju ühes või mitmes naaberliikmesriigis, mille suhtes kohaldatakse direktiivi 2011/92/EL artiklit 7 ja Espoo konventsiooni, tehakse asjakohane teave kättesaadavaks asjaomaste naaberliikmesriikide riiklikele pädevatele asutustele. Kõnealuste naaberliikmesriikide riiklikud pädevad asutused teatavad asjakohasel juhul teavitamismenetlust kasutades, kas nemad ise või mõni teine asjaomane asutus soovib osaleda asjakohastes avalikes konsultatsioonides.
10. Projektiarendaja loob ühist huvi pakkuva projekti veebisaidi, mis sisaldab projekti kohta asjakohast teavet ning mis seotakse komisjoni veebisaidi ja artiklis 26 osutatud läbipaistvusplatvormiga ning mis vastab VI lisa punktis 6 esitatud nõuetele, ning ta ajakohastab seda korrapäraselt. Riiklikud pädevad asutused kontrollivad, kas projektiarendajad täidavad seda kohustust, ning võtavad vajaduse korral meetmeid selle täitmise tagamiseks.

Artikkel 10

Loamenetluse kestus ja läbiviimine

1. Loamenetluse puhul nähakse ette kaks järgmist menetlust:
 - (a) valikuline eeltaotlusmenetlus hõlmab ajavahemikku loamenetluse algusest kuni esitatud tervikliku taotlustoimiku heakskiitmiseni riikliku pädeva asutuse poolt, mis tuleb läbi viia hiljemalt 24 kuu jooksul;
 - (b) seadusega ette nähtud kohustuslik loamenetlus hõlmab ajavahemikku alates esitatud terviklike taotlusedokumentide heakskiitmise kuupäevast kuni tervikotsuse vastuvõtmise kuupäevani ning kestab kuni 18 kuud.Lõike 1 punkti b puhul võivad liikmesriigid võimaluse korral ette näha alla 18 kuu pikkuse seadusjärgse loamenetluse.
2. Riiklik pädev asutus vastutab selle eest, et lõikes 1 osutatud mõlema menetluse osa kestus kokku ei ületa 42 kuud.

Kui aga riikliku pädeva asutuse arvates ei saa üht või mõlemat menetlust lõikes 1 nimetatud tähtaegade jooksul lõpule viia, võib ta enne nende tähtaegade möödumist otsustada igal üksikjuhul eraldi, kas pikendada üht või mõlemat tähtaega. Riiklik pädev asutus pikendab kahe menetluse kogukestust rohkem kui kuue kuu võrra üksnes erakorralistel asjaoludel.

Kui riiklik pädev asutus pikendab tähtaega, teavitab ta asjaomast rühma selle pikendamise põhjustest ning esitab rühmale meetmed, mis on juba võetud või võetakse selleks, et loamenetlus võimalikult lühikese aja jooksul lõpule viia. Kõnealune rühm võib paluda riiklikul pädeval asutusel tehtud edusammudest korrapäraselt aru anda ja viivitusi põhjendada.

3. Liikmesriigid tagavad, et artikli 8 lõikes 1 osutatud riiklikel pädevatel asutustel on piisavad tehnilised, rahalised ja inimressursid, et teha tervikotsus artikli 10 lõikes 2 märgitud aja jooksul.
4. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud loamenetluse puhul kehtib järgmine:
 - (a) kui riiklik pädev asutus ei esita vastust lõikes 2 märgitud tähtaja jooksul, siis käsitatakse tervikotsust heakskiidetuna;
 - (b) kui asjaomane asutus ei vasta mõistliku aja jooksul, mille riiklik pädev asutus on määranud kindlaks kooskõlas artikli 8 lõikega 3, siis käsitatakse konkreetset arvamust, volitust või luba antuna või positiivse vastuse saanuna.

Käesolev lõige ei mõjuta keskkonnaotsuseid ja seda ei kohaldata juhul, kui asjaomase liikmesriigi õigussüsteemis ei ole sätestatud haldusliku vaikimisi heakskiidu põhimõtet.

Kõik otsused tehakse üldsusele kättesaadavaks, sh lõplikud otsused, mis tehakse vaikimisi, kui asjaomane pädev asutus või asjaomased asutused ei vasta.

5. Loamenetluse algatamise taotluse esitamisel annavad projektiarendajad projektist kirjalikus või elektroonilises vormis teada projekti asukohaks oleva iga liikmesriigi riiklikule pädevale asutusele, sh kui projekt läbib nende riikide majandusvööndit, ning lisavad projekti kohta mõistlikult üksikasjaliku kirjelduse.

Riiklik pädev asutus teeb ühe kuu jooksul alates teate kättesaamisest elektroonilises vormis järgmist:

- (a) kas esitab kättesaamise kinnituse või
- (b) kui projekti ei käsitata loamenetluse algatamiseks piisavalt kauges etapis olevana, siis lükkab teate tagasi ning esitab selle otsuse põhjused, sh muude asjaomaste asutuste nimel.

Loamenetluse alguseks loetakse kättesaamise kinnituse kuupäeva. Kui projekt hõlmab vähemalt kaht liikmesriiki, loetakse loamenetluse alguseks kuupäev, mil viimane asjaomane riiklik pädev asutus kinnitas teate kättesaamist.

Liikmesriigid tagavad, et loataotluste, loamenetluste ja menetlemisel olevate loa andmise otsuste haldamiseks luuakse sihtotstarbelised digiplatvormid ning otsused väljastatakse hõlpsasti juurdepääsetavas vormingus.

Kõnealused platvormid tagavad juurdepääsu asjakohastele keskkonna- ja geoloogilistele andmetele ning otsustele, mis on saadaval Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse [xxxxx]³⁷ artikli 10 lõikes 3 osutatud keskses internetiportaalis.

6. Riiklikud pädevad asutused tagavad, et loamenetlust kiirendatakse vastavalt käesolevale peatükile iga ühist ja vastastikust huvi pakuva projekti kategooria puhul. Selleks kohandavad riiklikud pädevad asutused loamenetluse alustamise ja terviklike taotlustoimikute vastuvõtmise nõudeid, võttes arvesse asjakohast projektikategooriat, projekti laadi, mõõdet või liikmesriigi õiguse kohase keskkonnamõju hindamise või muu hindamise nõude puudumist või fakti, et projekt võib vajada ehitusvalmiduse etappi jõudmiseks vähem lube ja kinnitusi.

Seega võivad riiklikud pädevad asutused otsustada, et käesoleva artikli lõigetes 1 ja 6 osutatud taotluseelne menetlus ei ole vajalik juhul, kui projektiarendaja ei vaja seda ajavahemikku uuringute ja hindamiste tegemiseks ning andmete kogumiseks, et viia lõpule oma loataotluse toimiku koostamine.

7. Riiklikud pädevad asutused võtavad loamenetluse nõuete kindlaks määramise taustauuringute raames arvesse mis tahes uuringuid, mis on tehtud, ning lubasid või volitusi, mis on väljastatud kuni viie aasta jooksul enne seda, kui projekt jõudis kooskõlas käesoleva artikliga loamenetluse etappi, sh muude projektide rakendamiseks tehtud hindamised, mis on asjakohased ja mida saab uuesti kasutada, ning ei nõua põhjendamatuid ega korduvaid uuringuid, hindamisi, lubasid või volitusi.
8. Liikmesriikides, kus üksnes kavandatava projekti jaoks vajaliku objekti või trassi asukoha kindlaks määramist, sealhulgas võrgutaristu konkreetsete koridoride kavandamist, ei saa tervikotsuseni viiva loamenetlusega hõlmata, tehakse vastav otsus eraldi kuuekuulise ajavahemiku jooksul, mille alguseks loetakse kuupäev, mil projektiarendaja esitab lõplikud ja täielikud taotlusedokumentid.
9. Taotluseelne menetlus hõlmab järgmist: projektiarendajalt oodatavate nõutavate uuringute, aruannete ja dokumentide taustauuringud ja analüüs, üksikasjaliku ajakava koostamine ning taotlustoimiku projekti kontrollimine, mis hõlmab järgmisi etappe:

- (a) esimesel võimalusel ja hiljemalt kolme kuu jooksul alates lõikes 5 osutatud projektiarendaja teatest määrab riiklik pädev asutus kindlaks volitused, load ja hindamised, mis on vajalikud loamenetluse lõpuleviimiseks, ning teavitab nendest projektiarendajat.

Riikliku pädeva asutuse esitatav teatis hõlmab VI lisa punkti 1 alapunktis e osutatud kontrollnimekirja ja vajaduse korral määratakse selle sisu kindlaks koostöös muude asjaomaste asutuste ning riiklike pädevate asutustega muudes liikmesriikides, kus projekt asub, sh kui projekt läbib nende majandusvööndid.

Kui see on kohaldatav, siis märgitakse teates tingimused, mille alusel projektile võidakse teha artikli 7 lõikes 7 märgitud erandid, ning:

- i) kas projekt, arvestades selle geograafilise ala keskkonnatundlikkust, kuhu projekti kavandatakse, võib suure tõenäosusega avaldada olulist ettenägematut kahjulikku mõju, mida ei tuvastatud direktiivi 2001/42/EÜ ja asjakohasel juhul direktiivi 92/43/EMÜ kohasel riiklike arengukavade keskkonnamõju hindamisel;

³⁷ [Viide määrusele, mis käsitleb keskkonnamõju hindamise kiirendamist].

- ii) asjakohased ja proportsionaalsed leevendusmeetmed või rahalised hüvitised liikide kaitse programmidele, mis on projekti suhtes kohaldatavad kooskõlas artikli 7 lõikega 8;
 - iii) kas projekti mõni osa avaldab tõenäoliselt märkimisväärselt mõju teises liikmesriigi keskkonnale; sellisel juhul peab selle liikmesriigi riiklik pädev asutus, kus projekt asub, tagama direktiivi 2011/92/EL artikli 7 ja piiriülese keskkonnamõju hindamise konventsiooni artiklite 2–7 kohaldamise;
- (b) teates tuleb samuti märkida, kas riiklik pädev asutus kiidab heaks üldsuse osalemise kontseptsiooni, mille projektiarendaja on esitanud kooskõlas artikli 9 lõikega 3, või muudab seda. Taustauuringute perioodil määrab riiklik pädev asutus koostöös muude asjaomaste asutustega kindlaks selliste uuringute, aruannete ja dokumentide, sh projektide keskkonnalubade väljastamiseks vajalike hindamiste ulatuse ning üksikasjalikkuse, mille projektiarendaja peab terviklike taotlusedokumentide osana esitama.

Riiklik pädev asutus ega asjaomased asutused ei taotle seejärel täiendavat teavet, uuringuid, aruandeid või hindamisi, lisaks sellele, mis on määratud kindlaks kõnealuse esialgse taustauuringute protsessi käigus, v.a juhul, kui projekt või seda ümbritsev keskkond on oluliselt muutunud. Kui kõnealune oluline muutus toimub, siis võib riiklik pädev asutus küsida projektiarendajalt lisateavet seda põhjendades;

- (c) riiklik pädev asutus koostab tihedas koostöös projektiarendaja ja muude asjaomaste asutustega ning riiklike pädevate asutustega muudes liikmesriikides, kus projekt asub, sh kui projekt läbib nende majandusvööndit, käesoleva lõike punkti a kohaste toimingute tulemusi arvesse võttes ning vastavalt VI lisa punkti 2 suunistele loamenetluse üksikasjaliku ajakava;
- (d) riiklik pädev asutus võib pärast taotlusedokumentide projekti kättesaamist paluda enda või teiste asjaomaste asutuste nimel, et projektiarendaja esitaks puuduva teabe punktis a osutatud nõutud elementide kohta kuni ühe kuu jooksul.

Eeltaotlusmenetlus hõlmab vajaduse korral projektiarendajate keskkonnaaruannete, sealhulgas kliimamuutustega kohanemise ning küberturvalisuse ja füüsilise julgeoleku dokumentide ning hindamiste koostamist.

Riiklik pädev asutus võib koostöös projektiarendaja ja vajaduse korral muude asjaomaste asutuste või muude riiklike pädevate asutustega muudes liikmesriikides, kus projekt asub, sh kui projekt läbib nende majandusvööndit, koostada teatava projekti loamenetluse nõuded ning VI lisa punktis 4 esitatud avaliku konsultatsiooni ajakava etapiviisiliselt, tingimusel et see ei lükka edasi projekti üldist arendamist ning sellega tagatakse loamenetluse lihtsustamine ja kiirendamine. Lõigetes 1 ja 2 sätestatud maksimumtähtaegu kohaldatakse iga etapi puhul.

Ühe kuu jooksul alates esimese lõigu punktis d osutatud puuduva teabe esitamisest kiidab pädev asutus tervikliku taotluse läbivaatamise heaks kirjalikult, elektrooniliselt või sihtotstarbelisel digiplatvormil ja alustab lõike 1 punktis b osutatud seadusjärgset loamenetlust.

10. Projektiarendaja teeb riiklike pädevate asutuste ja kõigi asjaomaste asutustega heas usus koostööd, et tagada neile terviklik ja õige teave, eelkõige taustauuringute protsessi käigus kindlaks tehtud teabe puhul.
Projektiarendaja tagab, et taotlustoimik on täielik ja asjakohane, ning küsib selle kohta riikliku pädeva asutuse arvamust võimalikult vara loamenetluse ajal.
Projektiarendaja teeb riikliku pädeva asutusega igakülgset koostööd, et järgida käesolevas määruses sätestatud tähtaegu. Mis tahes viivitusi, mis on tekkinud heas usus tegutsenud projektiarendaja süül, ei võeta arvesse loamenetluse maksimaalse kestuse puhul.
11. Liikmesriigid tagavad, et ükski muudatus nende õiguses ei tooks kaasa enne kõnealuse muudatuse jõustumist alustatud loamenetluse pikenemist. Liidu loendisse kantud projektide kiirendatud loamenetluse säilitamiseks kohandavad riiklikud pädevad asutused nõuetekohaselt käesoleva artikli lõike 6 punkti b kohaselt kehtestatud ajakava, et tagada nii palju kui võimalik, et käesolevas artiklis sätestatud loamenetluse tähtaegu ei ületataks.
12. Käesolevas artiklis sätestatud tähtajad ei mõjuta liidu ega rahvusvahelisest õigusest tulenevaid kohustusi, vaiete menetlemist ega kohtulikku õiguskaitset.
Mitte ühegi loamenetluse jaoks käesolevas artiklis sätestatud tähtaeg ei takista liikmesriike kehtestamast lühemaid tähtaegu.

IV PEATÜKK

Sektoriülene taristu kavandamine

Artikkel 11

Kümneaastaste võrgu arengukavade keskne stsenaarium

1. Tähtpäevaks [kaks aastat pärast jõustumist] ja seejärel vähemalt iga nelja aasta tagant töötab komisjon välja elektri-, vesiniku- ja gaasisektori keskse stsenaariumi, mida kasutatakse määruse (EL) 2019/943 artiklis 48 ja määruse (EL) 2024/1789 artiklis 59 osutatud kogu liitu hõlmavates kümneaastastes arengukavades, käesoleva määruse artiklis 12 osutatud taristuvajaduste kindlaksmääramise protsessis, käesoleva määruse artiklis 14 osutatud kogu energiasüsteemi hõlmavas kulude-tulude analüüsis ning käesoleva määruse artiklis 17 osutatud kulude piiriüleses jaotamises.
2. Keskse stsenaariumi puhul kehtib järgmine:
 - (a) see on kooskõlas liidu energia- ja kliimaeesmärkidega ning hõlmab pikaajalist perspektiivi vähemalt 2050. aastani kooskõlas liidu kliimanetraalsuse eesmärgiga;
 - (a) selle puhul kasutatakse sektoriteülest lähenemisviisi, mis tagab elektri-, vesiniku- ja gaasisektori järjepidevuse, optimeerides süsteemi tõhusust;
 - (b) see hõlmab vajaduse korral tundlikkusanalüüse.
3. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik ja liikmesriigid

esitavad komisjoni taotluse korral andmed ja teabe, mis on vajalik lõikes 1 osutatud keskse stsenaariumi koostamiseks. See hõlmab muu hulgas turu- ja võrguandmeid, näiteks nõudluse ja pakkumise prognoosid, elektritootmise, vesinikutootmise ja võrkude näitajad, pindlikkuse allikad, impordieeldused ning samuti aastate kliimaandmed. Komisjon määrab mõistliku tähtaja, mille jooksul andmed ja teave tuleb edastada, võttes arvesse nõutavate andmete ja teabe keerukust ja teabevajaduse kiireloomulisust. Kui adressaat ei esita nõutud teavet komisjoni poolt määratud tähtaja jooksul või annab puudulikku teavet, võib komisjon oma otsusega nõuda teabe esitamist. Komisjon võib paluda ametil kontrollida komisjonile esitatud andmeid, sh paluda asjaomasel riigi reguleerival asutusel riiklikke andmeid kontrollida.

4. Komisjon konsulteerib ameti, riikide reguleerivate asutuste, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse, liikmesriikide ning muude asjaomaste sidusrühmadega keskse stsenaariumi koostamise eesmärgil kogutud andmete, sh keskse stsenaariumi koostamise eesmärgil tehtud eelduste ja nende kasutamise asjus.
5. Komisjon esitab keskse stsenaariumi projekti TEN-E rühmale koos teabega selle kohta, kuidas lõikes 4 osutatud konsultatsiooni käigus saadud märkusi on arvesse võetud. TEN-E rühma liikmed esitavad oma märkused, kui neid on, ühe kuu jooksul alates keskse stsenaariumi projekti saamisest.
6. Komisjonil on õigus võtta kooskõlas artikliga 23 vastu käesolevat määrust täiendavaid delegeeritud õigusakte, millega kehtestatakse käesolevas artiklis osutatud kesksed stsenaariumid. Komisjon võtab kesksed stsenaariumi vastu võttes arvesse TEN-E rühmalt saadud märkusi.
7. Pärast keskse stsenaariumi kohta delegeeritud õigusakti avaldamist avaldab komisjon keskse stsenaariumi aluseks olevad sisend- ja väljundandmed, lähtudes liikmesriigi õiguses ja asjakohastes konfidentsiaalsuskokkulepetes sätestatud piirangutest.
8. Komisjon võib ameti, liikmesriikide, riikide reguleerivate asutuste ja asjaomaste sidusrühmade seisukohti arvesse võttes koostada keskse stsenaariumi tundlikkusanalüüsi, kui see on turu või poliitiliste muutuste tõttu vajalik. Komisjon võib muuta käesoleva artikli lõikes 6 osutatud delegeeritud õigusakte mis tahes kõnealuste tundlikkusanalüüside kaasamiseks.

Artikkel 12

Taristuvajaduste kindlaks määramise aruanne

1. Nii Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik kui ka Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik koostavad taristuvajaduste kindlaks määramise aruande, et teha kindlaks taristu lüngad, mis mõjutavad liidu eesmärke elektri ja vesiniku valdkonnas.
2. Taristuvajaduste kindlaks määramise aruanded vastavad järgmistele nõuetele:
 - (a) need põhinevad kesksel stsenaariumil, mille komisjon on koostanud kooskõlas artikliga 11, ja selle tundlikkusanalüüsidel;
 - (b) need vastavad metoodikale, mille amet on töötanud välja kooskõlas lõikega 11;
 - (c) need vastavad käesoleva määruse VII lisas esitatud põhimõtetele;

- (d) nende puhul kasutatakse elektri- ja vesinikusektori ning vajaduse korral gaasi-, kaugkütte- ja süsinikdioksiidisektori sidusust tagavat sektoriülest lähenemisviisi.
3. Nii Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik kui ka Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik konsulteerivad asjaomaste sidusrühmadega taristuvajaduste kindlaks määramise aruande koostamiseks vajalike täiendavate andmete, eelduste ja nende kasutamise osas.
 4. Kuue kuu jooksul alates artikli 11 kohaselt keskse stsenaariumi avaldamisest, v.a juhul, kui avaldamine piirdub tundlikkusanalüüsi lisamisega, esitavad nii Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik kui ka Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik TEN-E rühmale oma taristuvajaduste kindlaks määramise aruannete projektid, mis sisaldavad hindamist, kuidas kogu liitu hõlmavasse kümneaastasessse võrgu arengukavva lisamiseks esitatud projektid rahuldavad kindlaks tehtud vajadusi. Kui avaldamine piirdub tundlikkusanalüüsi lisamisega, siis võib komisjon esitada Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikule ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikule taotluse, et nad koostaksid uue taristuvajaduste kindlaks määramise aruande kooskõlas käesolevas artiklis kirjeldatud menetlusega.
 5. Kahe kuu jooksul alates sellest, kui TEN-E rühm on saanud taristuvajaduste kindlaks määramise aruande projekti, hindab amet taristuvajaduste kindlaks määramise aruannete nõuetele vastavust, sh seda, mil määral kogu liitu hõlmavasse kümneaastasessse võrgu arengukavva lisamiseks esitatud projektid vastavad kindlaks tehtud vajadustele, lõikes 12 osutatud metoodikale ja VII lisas märgitud põhimõtetele, ning teavitab sellest TEN-E rühma.
 6. Ühe kuu jooksul alates sellest, kui amet on teavitanud neid taristuvajaduste kindlaks määramise aruande projekti nõuetele vastavusest, võivad TEN-E rühma liikmed, võttes arvesse ameti esitatud teavet nõuetele vastavuse kohta, esitada oma märkused ning teavitada vastavalt Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikku ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikku.
 7. Kahe kuu jooksul alates TEN-E rühma liikmetelt märkuste saamisest kohandavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik taristuvajaduste kindlaks määramise aruande projekti, võttes arvesse TEN-E rühma ja ameti märkusi, et tagada täielik vastavus lõike 2 nõuetele, ning esitavad lõpliku taristuvajaduste kindlaks määramise aruande komisjonile.
 8. Komisjon esitab taristuvajaduste kindlaks määramise aruande lõpliku projekti TEN-E rühma otsustusorganile heakskiitmiseks. Enne taristuvajaduste kindlaks määramise aruande lõpliku projekti TEN-E rühma otsustusorganile esitamist võib komisjon paluda ajakohastusi ja täiendusi neid nõuetekohaselt põhjendades ja mõistliku aja jooksul, kui ta leiab, et taristuvajaduste kindlaks määramise aruande lõplik projekt ei kajasta TEN-E rühma liikmete märkusi nõuetekohaselt, ning selleks, et tagada täielik vastavus VII lisas sätestatud põhimõtetele. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik võtavad vastavalt kõnealuseid taotlusi täielikult arvesse ühe kuu jooksul ning esitavad taristuvajaduste kindlaks määramise aruande läbivaadatud lõpliku projekti uuesti komisjonile.
 9. TEN-E rühma otsustusorgan kiidab lõplikud taristuvajaduste kindlaks määramise aruanded heaks ühe kuu jooksul alates nende kättesaamisest.
 10. Kahe nädala jooksul alates taristuvajaduste kindlaks määramise aruannete heakskiitmisest kooskõlas lõikega 8 avaldavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate

võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik need oma vastaval veebisaidil. Kui see on asjakohane, siis ajakohastavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik taristuvajaduste kindlaks määramise aruandeid kooskõlas artikli 11 lõike 8 kohaselt vastu võetud tundlikkusanalüüsiga, kui komisjon esitab vastava taotluse.

11. Tähtpäevaks [üheksa kuud pärast käesoleva määruse jõustumist] avaldab amet pärast ulatuslikku konsulteerimist komisjoni, liikmesriikide, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse ja muude asjaomaste sidusrühmadega siduva metoodika taristuvajaduste kindlaksmääramiseks.
12. Metoodika abil tagatakse, et taristuvajaduste kindlaks määramise aruanne vastab VII lisas esitatud põhimõtetele.
13. Amet ajakohastab enda algatusel või komisjoni taotlusel vajaduse korral metoodikat.
14. Kui määruse (EL) 2024/1789 artikli 61 üleminekusätetest ei tulene teisiti, kohaldatakse käesolevat artiklit 1. jaanuarini 2027.

Artikkel 13

Elektrisüsteemi vajaduste vastavusse viimise protsess

1. Kui elektri taristuvajaduste kindlaks määramise aruandes järeldatakse, et kogu liitu hõlmavasse kümneaastasest võrgu arengukavva lisamiseks esitatud projektid ei vasta täielikult artikli 12 kohaselt kindlaks määratud taristuvajadustele, siis võib komisjon algatada menetluse, et leida rahuldamata vajaduste täitmiseks võimalikud lahendused.
2. Komisjon kutsub koostöös Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku, liikmesriikide ja ametiga asjaomaste rühmade võrguettevõtjaid üles esitama kuu kuu jooksul alates kutse saamisest ettepanekuid rahuldamata vajaduste täitmist võimaldavate projektide kohta. Komisjon esitab väljapakutud projektid arutamiseks asjaomastele rühmadele, mis on loodud kooskõlas artikliga 3. Komisjon võib kaasata muid asjaomaseid sidusrühmi ja muid piirkondlikke koostöö foorumeid. Projektiarendajad, kes suudavad täita rahuldamata vajadusi, esitavad abikõlblikud projektid esimesel võimalusel edasistesse riiklikesse arengukavadesse, kogu liitu hõlmavasse kümneaastasse võrgu arengukavva ja liidu loendisse lisamiseks.
3. Kui lõikes 2 käsitletud menetluse käigus ei tehta kindlaks projekte, mis võimaldavad täita rahuldamata vajadusi, võib komisjon avaldada konkursikutse, milles saab osaleda mis tahes kolmas isik, kellest võib saada projektiarendaja, et pakkuda välja projekte, mis võimaldavad täita rahuldamata vajadusi. Projektiarendajad, kes suudavad täita rahuldamata vajadusi, esitavad abikõlblikud projektid esimesel võimalusel edasistesse riiklikesse arengukavadesse, kogu liitu hõlmavasse kümneaastasse võrgu arengukavva ja liidu loendisse lisamiseks.
4. Komisjon jälgib menetluse tulemusi ning lõigetes 2 ja 3 osutatud projektide edenemist ning kaasab aktiivselt kooskõlas artikliga 3 loodud asjaomased rühmad ning muud asjaomased piirkondliku koostöö foorumid.

Kogu energiasüsteemi hõlmav kulude-tulude analüüs

1. II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, e, f ja h ning punktides 2 ja 3 esitatud taristukategooriatesse kuuluvate projektide puhul kasutavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik järjepidevat sektoripõhist meetodikat liidu tasandil kogu energiasüsteemi hõlmava ühtlustatud kulude-tulude analüüsi jaoks, kui nad hindavad projekte vastavatesse kogu liitu hõlmavatesse kümneaastastesse võrgu arengukavadesse lisamiseks.
2. Meetodika puhul kehtib järgmine:
 - (a) see koostatakse kooskõlas V lisa esitatud põhimõtetega;
 - (b) see põhineb ühistel eeldustel, mis võimaldavad projekte võrrelda;
 - (c) see on kooskõlas liidu energia- ja kliimaeesmärkidega, 2050. aasta kliimanetraalsuse eesmärgiga ning keskse stsenaariumiga, millele on osutatud artiklis 11, ning samuti IV lisa esitatud eeskirjade ja näitajatega;
 - (d) see võimaldab hinnata artikli 18 kohaseid projektikogumeid ning võtta elektrisektoris arvesse juhtmeta lahendusi;
 - (e) selle puhul võetakse kasutusele sektoriülene lähenemisviis.
3. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik koostavad ja avaldavad esialgse meetodika projekti, mida konsulteeritakse ELi jaotusvõrguettevõtjate üksuse ja muude asjaomaste sidusrühmadega. Konsulteerimine on avatud, õigeaegne ja läbipaistev. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik koostavad konsulteerimise kohta aruande ja avaldavad selle.
4. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik avaldavad oma meetodika projektid ning esitavad need liikmesriikidele, komisjonile ja ametile. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik esitavad põhjendused, kui nad ei ole liikmesriikide, riiklike asutuste või muude sidusrühmade märkusi arvesse võtnud, või on võtnud neid arvesse üksnes osaliselt. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik avaldavad oma esimese sidusa sektoripõhise meetodika projekti ning esitavad selle liikmesriikidele, komisjonile ja ametile 2027. aasta detsembriks.
5. Kolme kuu jooksul pärast meetodika projektide kättesaamist võivad amet ja liikmesriigid esitada oma arvamuse Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikule ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikule ning komisjonile. Komisjon võib korraldada rühmade erikoosolekuid, et arutada meetodika projekte.
6. Kolme kuu jooksul alates ameti ja liikmesriikide arvamuse saamisest muudavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik kumbki oma meetodikat, võttes ameti ja liikmesriikide arvamusi täiel määral arvesse, ning esitavad selle komisjonile heakskiitmiseks.
7. Komisjon esitab oma otsuse kolme kuu jooksul alates vastava meetodika kättesaamisest.
8. Kui komisjon lükkab meetodika projekti tagasi, siis ta põhjendab seda. Nii Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik kui ka Euroopa vesinikuvõrgu haldurite

võrgustik vaatavad oma metoodika projekti läbi ja esitavad selle uuesti komisjonile heakskiitmiseks.

9. Kahe nädala jooksul alates komisjoni heakskiidu saamisest avaldavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik kumbki oma metoodika oma veebisaidil.
10. Komisjon ja amet võivad esitada Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikule ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikule, nagu on kohaldatav, taotluse nende metoodika ajakohastamiseks ning ajakava määramiseks. Amet võib tegutseda omal algatusel või riikide reguleerivate asutuste või sidusrühmade nõuetekohaselt põhjendatud taotluse alusel. Amet avaldab saadud taotlused ja kõik asjakohased tundlikku äriteavet mittesisaldavad dokumendid, millel taotlus põhineb.
11. Kui amet või komisjon seda taotleb, siis ajakohastavad Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik sidusat sektoripõhist kulude-tulude metoodikat kooskõlas lõigete 3–9 kohase heakskiitmise menetlusega.
12. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik avaldavad iga kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava kontekstis ajakohastatud sisendandmed, mis on metoodika rakendamiseks asjakohased, sh arvutusmeetodid, võrgumudelid, asjakohased võimsusvoo- ja turuandmed. Kõnealused andmed avaldatakse piisavalt täpsel kujul, võttes arvesse riiklikes õigusaktides ja asjakohastes konfidentsiaalsuskokkulepetes sätestatud piiranguid. Komisjon ja amet tagavad, et saadud andmeid käsitlevad konfidentsiaalsetena nii nemad ise kui ka kõik osalised, kes andmeid nende jaoks analüüsivad.
13. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik arvutavad ja avaldavad kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade osana kõigi projektide kulude-tulude analüüsi tulemused, näidates kuidas kasu riikide vahel jaotub. See hõlmab kasu nii asukohariikidele kui ka muudele kui asukohariikidele, kes saavad vastavast projektist kasu.
14. Nende projektide jaoks, mis kuuluvad II lisa punkti 1 alapunktis g ning punktis 4 esitatud energiataristukategooriatesse, tagab komisjon kogu energiasüsteemi hõlmava liidu tasandi kulude-tulude analüüsi metoodika väljatöötamise. Nimetatud metoodika ühildub tulude ja kulude osas Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku väljatöötatud metoodikatega. Metoodikad töötatakse välja läbipaistvalt, pidades ulatuslikke konsultatsioone ameti, liikmesriikide ja kõigi asjaomaste sidusrühmadega.
15. Alates [2028. aasta aprillist] ja seejärel iga kahe aasta tagant kehtestab amet näitajad ja vastavad etalonväärtused, mille abil võrrelda II lisa esitatud energiataristukategooriate omavahel võrreldavate projektide investeeringute ühikuväärtusi, ja teeb need üldsusele kättesaadavaks. Projektiarendajad esitavad riikide reguleerivatele asutustele ja ametile nõutud andmed. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik võivad kõnealuseid etalonväärtusi kasutada järgnevate kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade jaoks koostatavates tulude-kulude analüüsid.

V PEATÜKK

Merevõrgud taastuenergia lõimimiseks

Artikkel 15

Merevõrgu kavandamine

1. Tähtpäevaks [kuus kuud pärast jõustumist] ajakohastavad liikmesriigid komisjoni toetusel nende konkreetsetes esmatähtsates merevõrgukoridorides, mis on kindlaks määratud I lisa 2. jaos, ning iga piirkonna eripära ja arengut arvesse võttes mittesiduvat kokkulepet, mis käsitleb koostööd igas merepiirkonnas 2030., 2040. ja 2050. aastal kasutatava meretaastuenergia eesmärkide osas, järgides oma riiklike energia- ja kliimakavasid ning arvestades iga merepiirkonna meretaastuenergia potentsiaali. Kokkulepe hõlmab meretaastuvallikatest toodetud vesiniku eesmärke, kui see on kohaldatav.

Mittesiduvate kokkulepete osana võtavad liikmesriigid komisjoni toetusel oma konkreetsetes esmatähtsates merevõrgukoridorides, mis on esitatud I lisa punktis 2, samuti arvesse seda, kas tuleks kehtestada konkreetset piiriüleset eesmärgid, näiteks hübriid- või piiriülestele radiaalprojektidele kahe või enama liikmesriigi vahel nende vastavates riiklikes energia- ja kliimakavades, et saavutada meretaastuenergia tootmise eesmärgid igas merepiirkonnas kõige tõhusamal viisil.

Mittesiduv kokkulepe sõlmitakse kirjalikult liikmesriikide territooriumiga seotud iga merepiirkonna kohta ning see ei piira liikmesriikide õigust arendada projekte oma territoriaalmerel ja majandusvööndis. Komisjon annab suuniseid tööks rühmades.

2. [12 kuu jooksul alates jõustumisest] ja seejärel iga nelja aasta tagant töötab Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik asjaomaste ülekandevõrguettevõtjate, riikide reguleerivate asutuste, liikmesriikide ja komisjoni osalusel ning kooskõlas käesoleva artikli lõikes 1 osutatud mittesiduva kokkuleppega järgmise kümneaastase võrgu arengukava osana välja kõrgetasemelised strateegilised lõimitud merevõrgu arengukavad iga merepiirkonna kohta kooskõlas I lisa osutatud esmatähtsate merevõrgukoridoridega, võttes arvesse keskkonnakaitset ja muid merakasutusviise, ja avaldab need eraldi aruandena kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava raames.

Lõikes 1 osutatud tähtaja raames kõrgetasemelisi strateegilisi lõimitud merevõrgu arengukavasid välja töötades võtab Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik arvesse lõikes 1 osutatud mittesiduvaid kokkuleppeid kogu liitu hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade kesksete stsenaariumide koostamiseks.

Kõrgetasemelistes strateegilistes lõimitud merevõrgu arengukavades esitatakse üldine ülevaade mereenergia potentsiaalsetest tootmisvõimsustest ning sellest tulenevatest merevõrkude vajadustest, sealhulgas sellest, millised võivad olla vajadused võrkudevaheliste ühenduste, hübriidprojektide, radiaalühenduste, tugevdamise ja vesinikutaristu järele.

3. Kõrgetasemelised strateegilised lõimitud merevõrgu arengukavad on kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 34 lõike 1 kohaselt avaldatud piirkondlike investeerimiskavadega ning on lõimitud kogu liitu hõlmavatesse kümneaastastesse

võrgu arengukavadesse, et tagada maismaa- ja merevõrgu planeerimise sidus arendamine ning vajalik tugevdamine.

4. Hiljemalt nelja aasta möödumisel lõikes 1 osutatud mittesiduva kokkuleppe vastuvõtmisest ajakohastavad liikmesriigid oma mittesiduvat kokkulepet, millele on osutatud käesoleva artikli lõikes 1, muu hulgas tulemuste osas, mida on andnud viimane kulude-tulude analüüsi rakendamine ja kulude jagamise rakendamine esmatahtsatele merevõrgukoridoridele.
5. Iga kord pärast iga merepiirkonna mittesiduvate lepingute ajakohastamist kooskõlas lõikega 4 ajakohastab Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik kõrgetasemelist strateegilist lõimitud merevõrgu arengukava järgmise kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava raames, nagu on osutatud lõikes 2.

Artikkel 16

Mereenergiaprojektide ühiste investeerimisraamistike suunised

1. Komisjon kaalub koos liikmesriikide, asjaomaste ülekandevõrguettevõtjate, ameti ja riikide reguleerivate asutustega, kas on vajalik ajakohastada suuniseid mereenergiaprojektide koostööpõhiste investeerimisraamistike kohta, milles on esitatud konkreetsed kulude-tulude ning kulude jagamise analüüsid artikli 15 lõikes 2 osutatud merepiirkonna lõimitud merevõrgu arengukavade kasutuselevõtuks kooskõlas artikli 14 lõikes 1 osutatud mittesiduvate kokkulepetega, ning kui see on asjakohane, avaldab suuniste ajakohastatud versiooni. Suunised peavad olema kooskõlas artikli 17 lõikega 1. Komisjon ajakohastab asjakohasel juhul oma suuniseid, võttes arvesse nende rakendamise tulemusi.
2. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik koos asjaomaste ülekandevõrguettevõtjate, ameti, riikide reguleerivate asutuste ja komisjoniga ajakohastab esmatahtsate merevõrgukoridoride puhul saadud kulude-tulude ja kulude jagamise analüüsi tulemusi, sh alati, kui komisjon avaldab mis tahes ajakohastuse suunistele konkreetse kulude-tulude ning kulude jagamise kohta artikli 15 lõikes 2 osutatud merepiirkonna lõimitud merevõrgu arengukava kasutuselevõtuks kooskõlas artikli 15 lõikes 1 osutatud mittesiduvate kokkulepetega.

VI PEATÜKK

Õigusraamistik

Artikkel 17

Piiriülese mõjuga investeeringute võimaldamine

1. II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, e, f ja h ning II lisa punktis 2 esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate selliste ühist huvi pakkuvate projektide puhul, mis kuuluvad igas asjaomases liikmesriigis riikide reguleerivate asutuste pädevusse, kannavad tegelikult kantud investeerimiskulud, mis ei sisalda hoolduskulusid, selliste liikmesriikide asjakohased ülekandevõrguettevõtjad, vesinikuvõrgu haldurid või muud ettevõtjad või ülekandetaristu projektiarendajad, kellele projekt avaldab positiivset puhasmõju, ning selles ulatuses, mis ei ole kaetud

võimsusjaotustulu või muude tasudega, mida maksavad võrgu kasutajad võrgujuurdepääsutasude kaudu selles liikmesriigis või nendes liikmesriikides.

2. Käesoleva artikli sätteid kohaldatakse artiklis 27 ning II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, e, f ja h ning punktis 2 esitatud energiataristukategooriatesse kuuluvate ühist huvi pakkuvate projektide suhtes, kui vähemalt üks projektiarendaja taotleb asjakohastelt riiklikult asutustelt selle kohaldamist projekti kulude suhtes.

II lisa punkti 1 alapunktis g esitatud energiataristukategooriasse kuuluvate projektide suhtes võib kohaldada käesoleva artikli sätteid, kui vähemalt üks projektiarendaja taotleb käesoleva artikli kohaldamist asjaomastelt riiklikelt asutustelt.

Kui projektil on mitu projektiarendajat, paluvad asjaomased riikide reguleerivad asutused viivitamata kõigil projektiarendajatel esitada investeerimistaotlus ühiselt vastavalt lõikele 4.

3. Sellise ühist huvi pakkuva projekti korral, mille suhtes kohaldatakse lõiget 1, hoiavad projektiarendajad kõiki asjaomaseid riikide reguleerivaid asutusi korrapäraselt – vähemalt kord aastas alates projekti liidu loendisse kandmisest ja kuni projekti käikulaskmiseni – kursis projekti arengu ning väljaselgitatud kulude ja mõjuga.
4. Niipea kui selline ühist huvi pakkuv projekt on jõudnud piisavalt kaugesse etappi ja on hinnanguliselt valmis rajamisetapiks järgmise 36 kuu jooksul, esitavad projektiarendajad pärast konsulteerimist nende liikmesriikide ülekandevõrguettevõtjatega, kellele projekt avaldab märkimisväärset positiivset netomõju, investeerimistaotluse. Nimetatud investeerimistaotlus sisaldab taotlust kulude piiriülese jaotamise kohta ning see esitatakse kõigile asjaomastele riikide reguleerivatele asutustele koos järgmisega:

- (a) ajakohane projektipõhine kulude-tulude analüüs, mis on kooskõlas artiklis 11 osutatud keskse stsenaariumi ja mis tahes tundlikkusanalüüsiga, ning artiklis 14 osutatud ühtlustatud kogu energiasüsteemi hõlmava kulude-tulude analüüsi meetodika, võttes arvesse projekti asukohaliikmesriikide territooriumi piire ületavat kasu;
- (b) äriplaan, milles on hinnatud projekti rahalist elujõulisust ja märgitud muu hulgas valitud rahastamislahendus, ning II lisa punktis 3 osutatud energiataristu kategooriasse kuuluva ühist huvi pakkuva projekti puhul turu-uuringute tulemused;
- (c) kui projektiarendajad selles kokku lepivad, siis põhjendatud ettepanek kulude piiriülese jaotamise kohta.

Kui projekti arendab mitu projektiarendajat, esitavad nad oma investeerimistaotluse ühiselt.

Asjaomased riikide reguleerivad asutused edastavad pärast iga investeerimistaotluse kättesaamist ametile teavitamise eesmärgil viivitamata selle koopia.

Asjaomased riikide reguleerivad asutused ja amet tagavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.

5. Kuue kuu jooksul alates kuupäevast, mil viimane asjaomane riigi reguleeriv asutus sai kätte investeerimistaotluse, võtavad nad pärast asjaomaste projektiarendajatega nõupidamist vastu ühised kooskõlastatud otsused, mis käsitlevad selliste tegelikult tekkinud investeerimiskulude jaotamist, mida iga ülekandevõrguettevõtja seoses projektiga kannab, ning nende kulude arvesse võtmist tasudes, või

investeermistaotluse täielikku või osalist tagasilükkamist, kui riikide reguleerivate asutuste ühises analüüsis jõutakse järeldusele, et projekt või selle osa ei too mõnes asjaomaste reguleerivate asutuste liikmesriigis märkimisväärset puhaskasu.

Riikide reguleerivad asutused lisavad asjakohased tegelikult tekkinud investeermiskulud tasudesse, nagu on määratletud lõikes 14 osutatud soovitusel, kooskõlas iga ülekandevõrguettevõtja poolt projekti jaoks kantavate investeermiskulude jaotusega.

Seejärel hindavad riikide reguleerivad asutused oma riigi territooriumi projektide puhul asjakohasel juhul, kas seoses investeermiskulude lisamisega tasudesse võivad tekkida hinna taskukohasuse probleemid.

6. Kulude jaotamisel võtavad asjaomased riikide reguleerivad asutused arvesse järgmist:

- (a) tegelikud või hinnangulised võimsusjaotustasud või muud tasud;
- (b) tegelikud või hinnangulised tulud, mis tulenevad määruse (EL) 2019/943 artikli 49 alusel loodud ülekandevõrguettevõtjatevahelisest hüvitamismehhanismist.

Kulude piiriülesel jaotamisel võetakse arvesse asjaomaste liikmesriikide projektide majanduslikke, sotsiaalseid ja keskkonnavalaseid kulusid ja tulusid ning vajadust tagada ühist huvi pakkuvate projektide arendamiseks stabiilne rahastamisraamistik, minimeerides samal ajal vajadust rahalise toetuse järele. Kulude piiriülesel jaotamisel üritavad riikide reguleerivad asutused saavutada asjaomaste ülekandevõrguettevõtjatega konsulteerides vastastikuse kokkuleppe, mis põhineks muu hulgas käesoleva artikli lõike 4 esimese lõigu punktides a ja b nimetatud teabel. Nende hinnang põhineb artiklis 11 osutatud kesksel stsenaariumil ja mis tahes tundlikkusanalüüsil, mis võimaldavad põhjalikult analüüsida ühist huvi pakkuva projekti panust liidu energiapolitikasse süsinikuheite vähendamise, turgude lõimimise, konkurentsi, kestlikkuse ja energiavarustuskindluse osas.

7. Kulude jaotamisel võtavad asjaomased riikide reguleerivad asutused arvesse järgmisi üldpõhimõtteid:

- (a) kui vähemalt 10 % projekti hinnangulisest kasust tekib liikmesriigis, siis peavad kõnealune liikmesriik ja asjaomane riigi reguleeriv asutus osalema kulude piiriülese jaotamise protsessis;
- (b) kui see on asjakohane, siis peab liikmesriikide vahel kulude jaotamine põhinema puhastulu jaotamisel, tagades et kulude jaotamise alus kajastab kõnealust jaotust;
- (c) kulude piiriülene jaotamine peab põhinema kulude jaotamise eelneval kokkuleppel, mis on koostatud eesmärgiga tagada investeermiskindlus ning mis peab olema läbipaistev ja prognoositav, ning kulude piiriülese jaotamise puhul võib anda võimaluse teha tagantjärele kohandusi, kui kõnealused kohandused on otseselt määratletud kulude jaotamise otsuses ning selgelt piiritletud, sh seoses ajavahemike ja hõlmatud kulude kategooriatega.

Kui ühist huvi pakkuv projekt leevendab sellist negatiivset välismõju nagu ringvood, ja seda ühist huvi pakkuvat projekti rakendatakse liikmesriigis, kust negatiivne välismõju pärineb, ei loeta sellist leevendamist piiriüleseks kasuks ning seetõttu ei võeta seda aluseks kulude jaotamisel nende liikmesriikide ülekandevõrguettevõtjate vahel, kellele see negatiivne välismõju avaldub.

8. Asjaomased riikide reguleerivad asutused võtavad direktiivi (EL) 2024/1788 artikli 78 lõike 1 punkti a ja direktiivi (EL) 2019/944 artikli 59 lõike 1 punkti a kohasel tasude kindlaksmääramisel ja kinnitamisel käesoleva artikli lõikes 5 osutatud kulude piiriülese jaotamise alusel arvesse ülekandevõrguettevõtja, vesinikuvõrgu halduri või muu projektiarendaja tegelikke kulusid, niivõrd kui need kulud vastavad tõhusa ja võrreldava struktuuriga ettevõtja kuludele.
9. Asjaomased riikide reguleerivad asutused teatavad kulude jaotamise otsusest viivitamata ametile, lisades kogu nimetatud otsusega seotud asjakohase teabe. Kulude jaotamise otsuses esitatakse eelkõige üksikasjalikud põhjendused kulude jaotamiseks liikmesriikide vahel, sealhulgas järgmine:
- (a) hinnang igale asjaomasele liikmesriigile avaldunud mõjule, sealhulgas võrgutasusid käsitlevale mõjule;
 - (b) hinnang lõike 4 esimese lõigu punktis b osutatud äriplaanile;
 - (c) projektist tulenevad piirkondlikud või kogu liitu hõlmavad positiivsed välismõjud, nagu energiavarustuskindlus, süsteemi paindlikkus, solidaarsus või innovatsioon;
 - (d) asjaomaste projektiedendajatega peetud nõupidamise tulemus.

Kulude jaotamise otsus avaldatakse asjaomaste riikide reguleerivate asutuste veebisaitidel ning seda jagatakse ameti ja komisjoniga.

[*Jõustumisest kuue kuu jooksul*] loob amet riikide reguleerivate asutuste tehtud kõigi kulude piiriülese jaotamise otsuste keskhoidla ja majutab selle oma veebisaidil.

10. Kui asjaomased riikide reguleerivad asutused ei ole jõudnud investeerimistaotluse osas kokkuleppele kuue kuu jooksul alates kuupäevast, mil viimane asjaomane riigi reguleeriv asutus sai kätte kõnealuse investeerimistaotluse, teavitavad nad viivitamata ametit.

Sellisel juhul või asjaomaste riikide reguleerivate asutuste ühise taotluse korral teeb amet kolme kuu jooksul alates tema poole pöördumisest otsuse investeerimistaotluse kohta, sealhulgas lõikes 5 osutatud kulude piiriülese jaotamise kohta.

Enne otsuse tegemist konsulteerib amet asjaomaste riikide reguleerivate asutuste ja projektiarendajatega. Kui amet soovib lisateavet, võib teises lõigus osutatud kolmekuulist ajavahemikku pikendada kahe kuu võrra. Nimetatud täiendav ajavahemik algab täieliku teabe kättesaamisele järgnevast päevast.

Ameti hindamine põhineb artikli 11 kohaselt koostatud kesksel stsenaariumil ja tundlikkusanalüüsil, mis võimaldavad põhjalikult analüüsida ühist huvi pakkuva projekti panust liidu energiapoliitika eesmärkide saavutamisse süsinikuheite vähendamise, turgude lõimimise, konkurentsi, kestlikkuse ja energiavarustuskindluse osas.

Kui amet teeb otsuse kulude piiriülest jaotamist sisaldava investeerimistaotluse kohta, siis laseb ta asjaomastel riiklikel asutustel määrata otsuse rakendamise ajal kooskõlas liikmesriigi õigusega kindlaks selle, kuidas investeerimiskulud lisatakse tasudesse kooskõlas kulude piiriülese jaotamisega.

Investeerimistaotluse kohta tehtud otsus, sealhulgas kulude piiriülene jaotamine, avaldatakse. Kohaldatakse määruse (EL) 2019/942 artikli 25 lõiget 3 ning artikleid 28 ja 29.

11. Amet edastab komisjonile viivitamata kõikide kulude jaotamise otsuste koopiad koos iga otsust käsitleva kogu asjakohase teabega. Amet avaldab kõigi otsuste mittekonfidentsiaalsed versioonid oma veebisaidil. Selle teabe võib esitada kokkuvõtlikult. Amet ja komisjon tagavad tundliku äriteabe konfidentsiaalsuse.
12. Kulude jaotamise otsused ei mõjuta ülekandevõrguettevõtjate õigust kohaldada võrgule juurdepääsu tasusid ega riigi reguleerivate asutuste õigust neid kinnitada vastavalt määrustele (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning direktiividele (EL) 2019/944 ja (EL) 2024/1788.
13. Käesolevat artiklit ei kohaldata selliste ühist huvi pakkuvate projektide suhtes, mille puhul kehtib mõni järgmistest:
 - (a) erand direktiivi (EL) 2024/1788 artiklitest 31, 32 ja 33 ning artikli 78 lõikest 7 kooskõlas määruse (EL) 2024/1789 artikliga 78;
 - (b) erand määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõigetest 2 ja 3 või direktiivi (EL) 2019/944 artiklist 6, artikli 59 lõikest 7 ja artikli 60 lõikest 1 vastavalt määruse (EL) 2019/943 artiklile 63;
 - (c) erand eraldamisest või kolmanda isiku juurdepääsueeskirjadest vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 714/2009³⁸ artiklile 17 või määruse (EL) 2019/943 artiklile 64 ja direktiivi (EL) 2019/944 artiklile 66.
14. Tähtpäevaks [*kuus kuud pärast käesoleva määruse jõustumist*] võtab amet vastu soovitusel, et määrata kindlaks head tavad ühist huvi pakkuvate projektide investeerimistaotluste menetlemiseks kooskõlas käesoleva artikli lõikes 7 osutatud põhimõtetega.

Amet ajakohastab seda soovitusel vajaduse korral korrapäraselt. Soovitusel võetakse arvesse sektoripõhiseid eripärasid ja sellega tagatakse sidusus merevõrkude kulude piiriülese jaotamise põhimõtetega, millele on osutatud artikli 16 lõikes 1. Soovitusel vastuvõtmisel või ajakohastamisel peab amet ulatuslikke konsultatsioone, millesse on kaasatud kõik asjaomased sidusrühmad. Kõnealune soovitus sisaldab samuti mittesiduvat kulude piiriülese jaotamise vormi, et lihtsustada riikide reguleerivate asutuste tööd.
15. Vastastikust huvi pakkuvate projektide puhul on kulude piiriülese jaotamise aluseks samad eeskirjad ja tingimused, millele on osutatud käesolevas artiklis seoses nendest projektidest liidule tekkiva kasuga. Kulude piiriülese jaotamise määrab kooskõlastatud viisil kindlaks abisaaja liikmesriigi asjaomane reguleeriv asutus.
16. Käesolevat artiklit kohaldatakse *mutatis mutandis* kõigi artikli 18 kohaste projektikogumite suhtes.

Artikkel 18

Energiataristu projektikogumite moodustamise võimaldamine kulude jagamise otstarbel

1. Projektiarendajad võivad moodustada liidu loendisse kantud kahest või enamast projektist koosneva projektikogumi, et lihtsustada asjaomaste liikmesriikide ja

³⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 714/2009 võrkudele juurdepääsu tingimuste kohta piiriüleises elektrikaubanduses ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1228/2003 (ELT L 211, 14.8.2009, lk 15, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2009/714/oj>).

vajaduse korral kolmandate riikide arutelusid kulude jagamise teemal ning kulude piiriülese jaotamise otsuseid liikmesriikide asjaomaste pädevate asutuste või liikmesriikide ja kolmandate riikide pädevate asutuste vahel, nagu on asjakohane.

2. Komisjon võib kutsuda projektiarendajaid üles esitama asjaomastele rühmadele arutamiseks ettepaneku, milles käsitletakse kahest või enamast liidu loendisse kantud projektist koosnevat üht või mitut kogumit. Projekti kogum võib sisaldada erinevas arengu etapis projekte, tingimusel et kogumi moodustamine ei põhjusta viivitusi kõige kaugemas arengu etapis projektide rakendamisel.
3. Pärast rühmades toimuvaid arutelusid võib komisjon taotleda, et Euroopa elektri pölvõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik esitaks kahest või enamast liidu loendisse kantud projektist koosneva väljapakutud kogumi kohta ühise kulude-tulude analüüsi. Ühine kulude-tulude analüüs peab olema kooskõlas artiklis 11 osutatud keskse stsenaariumi ja tundlikkusanalüüsiga ning artikli 15 kohaselt koostatud metoodikaga. Euroopa elektri pölvõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik esitavad ühise kulude-tulude analüüsi kahe kuu jooksul alates komisjoni taotlusest.
4. Asjaomased liikmesriigid koos asjaomaste riikide reguleerivate asutustega teevad komisjoni toetusel projekti kogumi kohta järelduse ning vajaduse korral kutsuvad projektiarendajaid lisama kogumisse projekte või jätma sealt projekte välja, kui see soodustab kulude jagamise teemalisi arutelusid, tingimusel et kogumis sisalduvate liidu loendisse lisatud projektide arv jääb hallatavaks.
5. Asjaomased liikmesriigid võivad otsustada kiita kogumid heaks ja kutsuda projektiarendajaid esitama ühise investeerimistaotluse kooskõlas artikli 17 lõikega 4. Kõnealust otsust jagatakse asjaomaste rühmade ja komisjoniga. Artikli 17 lõike 4 otstarbel lisatakse investeerimistaotlusesse ainult üks ajakohane kulude-tulude analüüs ja üks kulude piiriülese jaotamise ettepanek, et lihtsustada liidu finantsabi võimalikku taotlemist kooskõlas artikliga 21.

Artikkel 19

Liidu loendisse kantud projektidele eraldatud võimsusjaotustulu

1. Ülekandevõrguettevõtjad eraldavad 25 % võimsusjaotustulust, mida ei ole kulutatud jaotatud võimsuse tegeliku kättesaadavuse tagamiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 punktiga a ning meretaastuvelektrijaamade käitajatele hüvitise maksmiseks kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 punktiga c, liidu loendisse kantud projektide võrguinvesteeringuteks, mis aitavad vähendada võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratust kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 punktiga b.
2. Ülekandevõrguettevõtjad kirjendavad käesoleva artikli lõikes 1 osutatud vahendeid raamatupidamisarvestuses eraldi real seni, kuni need saab kulutada liidu loendisse kantud selliste projektide rahastamiseks, mis aitavad vähendada võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratust, või kuni nad on tõendanud, et määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 punktis b sätestatud esmatähtsad eesmärgid on piisavalt saavutatud ning asjaomaste liikmesriikide piiridel ei ole vaja rajada täiendavat piiriülest ülekandevõimsust võrkudevaheliste ühenduste ülekandevõime piiratuse vähendamiseks.
3. Lõikes 1 osutatud vahendite kasutamisel kehtib järgmine:

- (a) aidatakse vähendada liidu loendisse kantud nende projektide rahastamispuudujääki, mis tekitavad märkimisväärset kasu väljaspool nende asukohariike, võttes nõuetekohaselt arvesse eeldatavat tasudest rahastamist;
 - (b) see esitatakse läbipaistval viisil käesoleva määruse artikli 17 kohastes kulude piiriülese jaotamise otsuste taotlustes;
 - (c) selle puhul välditakse topeltrahastamist ning tagatakse proportsionaalsus, läbipaistvus ja diskrimineerimiskeelu kohaldamine;
 - (d) see ei hõlma määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 kohaste esmatähtsate eesmärkide saavutamist.
4. Komisjonil on volitus võtta kooskõlas käesoleva määruse artikliga 23 vastu delegeeritud õigusakte, et täiendada käesolevat määrust, täpsustades tingimused, mille alusel ülekandevõrguettevõtjad võivad kasutada käesoleva artikli lõikes 1 osutatud vahendeid, ning tingimused, mille alusel määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõike 2 punktis b sätestatud eesmärk loetakse nõuetekohaselt täidetuks.
5. [Kuu kuu] jooksul alates lõikes 4 osutatud delegeeritud õigusaktide jõustumisest ajakohastab amet võimsusjaotustulu kasutamise meetodikat kooskõlas määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõikega 4. Ajakohastatud meetodika peab olema kooskõlas käesoleva artikli lõigetega 1, 2 ja 3 ning käesoleva artikli lõike 4 kohaselt vastu võetud delegeeritud õigusaktidega.

Artikkel 20

Regulatiivsed stiimulid

1. Kui projektiarendajale kaasneb riiklike reguleerivate asutuste pädevusse kuuluva ühist huvi pakkuva projekti arendamise, rajamise, haldamise või hooldamisega suurem risk kui võrreldava taristuprojektiga tavaliselt, võivad riikide reguleerivad asutused pakkuda projekti teostamiseks asjakohaseid stiimuleid kooskõlas määrustega (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning direktiividega (EL) 2019/944 ja (EL) 2024/1788.
- Esimest lõiku ei kohaldata selliste ühist huvi pakkuvate projektide suhtes, mille puhul kehtib mõni järgmistest:
- (a) erand direktiivi (EL) 2024/1788 artiklitest 31, 32 ja 33 ning artikli 78 lõigetest 7 ja 9 vastavalt määruse (EL) 2024/1789 artiklile 78;
 - (b) erand määruse (EL) 2019/943 artikli 19 lõigetest 2 ja 3 või direktiivi (EL) 2019/944 artiklist 6, artikli 59 lõikest 7 ja artikli 60 lõikest 1 vastavalt määruse (EL) 2019/943 artiklile 63;
 - (c) erand direktiivi 2009/73/EMÜ artiklist 36;
 - (d) erandid kooskõlas määruse (EÜ) nr 714/2009 artikliga 17.
2. Kui riikide reguleerivad asutused võtavad vastu otsuse pakkuda käesoleva artikli lõikes 1 osutatud stiimuleid, võtavad nad arvesse artikli 14 kohaselt koostatud meetodika abil tehtud kulude-tulude analüüsi tulemusi ja eelkõige projekti positiivset välismõju piirkondadele või kogu liidule. Lisaks analüüsivad riikide reguleerivad asutused projektiarendaja kantavaid spetsiifilisi riske, nende vähendamiseks võetud meetmeid ja kõnealuse riskiprofiili põhjuseid, pidades silmas projekti positiivset

puhasmõju võrreldes riskivabama alternatiiviga. Stiimuleid pakutakse eelkõige seoses maismaal ja merel kasutatava uue ülekandetehnoloogia ning kulude katmatajätmise riskide ning arendusriskidega.

3. Otsuse tegemisel stiimulite pakkumise kohta võetakse arvesse projektiga kaasneva riski laadi ning otsusega võidakse pakkuda stiimuleid, mis hõlmavad muu hulgas üht või mitut järgmist meetet:
 - (a) ennetava investeerimise eeskirjad;
 - (b) projekti käikulaskmisele eelnenud tõhusate investeerimislahenduste kajastamise eeskirjad;
 - (c) projekti investeeritud kapitalilt lisakasumi võimaldamise eeskirjad;
 - (d) muud vajalikuks ja asjakohaseks peetavad meetmed.

VII PEATÜKK

Rahastamine

Artikkel 21

Määruse (EL) 2021/1153 kohased liidu finantsabi tingimustele vastavad projektid

1. Artiklis 27 ja II lisa esitatud energiataristu kategooriatesse kuuluvatele ühist huvi pakkuvatele projektidele võib anda liidu finantsabi uuringutoetuste ja rahastamisvahendite kaudu.
2. Artiklis 27 ja II lisa punkti 1 alapunktides a, b, c, d, e, f ja h ning punktis 2 esitatud energiataristu kategooriatesse kuuluvatele ning riikide reguleerivate asutuste pädevusse kuuluvatele ühist huvi pakkuvatel projektidel on õigus saada liidu finantsabi ka ehitustööde toetuste kujul, kui need projektid vastavad kõikidele järgmistele kriteeriumidele:
 - (a) projekti kulude-tulude analüüsis, mis on koostatud artikli 17 lõike 4 punkti a kohaselt, tõendatakse olulist positiivset välismõju, nt energiavarustuskindlus, süsteemi paindlikkus, solidaarsus või innovatsioon;
 - (b) projekti kohta on tehtud artikli 17 kohane kulude piiriülese jaotamise otsus;
 - (c) projekti ei saa äriplaani või muude hinnangute, eelkõige potentsiaalsete investorite, võlausaldajate või riigi reguleeriva asutuse koostatud hinnangute järgi rahastada turu vahenditest ega õigusraamistiku kaudu, võttes selle hindamisel kas projekt vajab liidu finantsabi, arvesse artikli 20 lõikes 2 osutatud stiimuleid käsitlevat otsust ja selle põhjendust.
3. Ühist huvi pakkuvatel projektidel, mida teostatakse artikli 5 lõike 7 punktis d osutatud menetluse kohaselt, on õigus saada liidu finantsabi ka ehitustööde toetuste kujul, kui need vastavad käesoleva artikli lõikes 2 sätestatud kriteeriumidele.
4. II lisa esitatud energiataristu kategooriatesse kuuluvatel ühist huvi pakkuvatel projektidel, millele ei ole osutatud lõikes 2, v.a kõnealuse lisa punktis 3 märgitud taristukategooria, on õigus saada liidu finantsabi ka tööde toetuste kujul, kui need projektid vastavad kõikidele järgmistele kriteeriumidele:

- (a) artikli 11 kohaselt koostatud asjakohast kulude-tulude analüüsi metoodikat kasutades projektiarendaja koostatud projektipõhine kulude-tulude analüüs sisaldab tõendeid märkimisväärse positiivse välismõju kohta, nt energiavarustuskindluse, süsteemi paindlikkuse, solidaarsuse või innovatsiooni osas;
 - (b) turg ei suuda projekti rahastada kooskõlas projektiarendaja koostatud äriplaani ja muude hindamistega, eelkõige nendega, mille on ellu viinud potentsiaalsed investorid, võlausaldajad või riigi reguleeriv asutus;
 - (c) projekti on hinnanud asjaomane riiklik asutus või, kui see on kohaldatav, riigi reguleeriv asutus, konsulteerides nende liikmesriikide ülekandevõrguettevõtjate või asjaomaste jaotusvõrguettevõtjatega, kes saavad projektist märkimisväärset positiivset puhaskasu, ja see hindamine näitab projektiga kaasnevat selgelt märkimisväärset positiivset välismõju (nt energiavarustuskindluse, süsteemi paindlikkuse, solidaarsuse või innovatsiooni osas) ning see hõlmab sellise mõju hindamist ja selles on esitatud selged tõendid, et projekt ei ole majanduslikult elujõuline vastavalt kulude-tulude analüüsile, äriplaanile ja hindamistele, mille on teinud projektiarendaja ning potentsiaalsed investorid või võlausaldajad ning, kui see on kohaldatav, riigi reguleeriv asutus.
5. Käesoleva artikli lõike 4 punktis c osutatud hindamine peab põhinema artikli 11 kohasel stsenaariumil ja selle mis tahes olemasolevatel tundlikkusanalüüsidel ning see peab sisaldama tegelikult tekkinud kulude täpset prognoosimist ja hindamist, projektist saadava kasu üksikasjalikku kirjeldust, sh selle jaotust individuaalsete liikmesriikide või kolmandate riikide piiride üleselt, sh kui need ei ole asukohariigid, kulude piirülese jaotuse ning kõigi projekti jaoks asjakohaste rahastamisallikate kirjeldust, mis on juba kindlad.
6. Käesolevat artiklit kohaldatakse *mutatis mutandis* kõigi vastastikust huvi pakkuvate projektide ja artikli 18 kohaste projektikogumite suhtes.
- Vastastikust huvi pakkuvatel projektidel on õigus saada liidu finantsabi vastavalt määruses (EL) 2021/1153 sätestatud tingimustele. Mis puudutab ehitustööde toetusi, võib vastastikust huvi pakkuvatele projektidele anda liidu finantsabi tingimusel, et need vastavad käesoleva artikli lõikes 2 või 4 sätestatud kriteeriumidele ning projekt aitab kaasa liidu energia- ja kliimapoliitika üldeesmärkide saavutamisele.

Artikkel 22

Suunised liidu finantsabi andmise kriteeriumide kohta

Käesoleva määruse artikli 4 lõikes 3 sätestatud erikriteeriume ja artikli 4 lõikes 5 sätestatud parameetreid kohaldatakse määrusega (EL) 2021/1153 kehtestatud liidu finantsabi andmise kriteeriumide kindlaksmääramisel. Käesoleva määruse artikli 27 kohaste ühist huvi pakkuvate projektide suhtes kohaldatakse lisaks artikli 21 lõikes 2 sätestatud nõuetele turgude lõimimise, energiavarustuskindluse, konkurentsivõime ja kestlikkuse kriteeriume.

VIII PEATÜKK

Lõppsätted

Artikkel 23

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. Artikli 3 lõikes 4, artikli 11 lõikes 6 ja artikli 19 lõikes 4 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile seitsmeks aastaks alates 23. juunist 2027. Komisjon esitab delegeeritud volituste kohta aruande hiljemalt üheksa kuud enne seitsmeaastase tähtaja möödumist. Volituste delegeerimist pikendatakse automaatselt samaks ajavahemikuks, välja arvatud juhul, kui Euroopa Parlament või nõukogu esitab selle suhtes vastuväite hiljemalt kolm kuud enne iga ajavahemiku lõppemist.
3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artikli 3 lõikes 4, artikli 11 lõikes 6 ning artikli 19 lõikes 4 osutatud volituste delegeerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegeerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.
5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.
6. Artikli 3 lõike 4, artikli 11 lõike 6 ja artikli 19 lõike 4 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavastegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 24

Aruandlus ja hindamine

Hiljemalt 30. juuniks 2032 esitab komisjon aruande liidu loendisse kantud projektide rakendamise kohta ning esitab selle Euroopa Parlamendile ja nõukogule. Aruandes hinnatakse järgmist:

- (a) liidu loendisse kantud projektide kavandamisel, arendamisel, rajamisel ja käikulaskmisel tehtud edusammud ning asjakohasel juhul viivitused rakendamisel ja muud kogetud raskused;

- (b) vahendid, mida liit on liidu loendisse kantud projektide jaoks eraldanud ja välja maksnud, võrreldes liidu loendisse kantud rahastatud projektide koguväärtusega;
- (c) edusammud, mida on liidu loendisse kantud projektide kavandamisel, arendamisel, rajamisel ja käikulaskmisel tehtud taastuvate energiaallikate (sh meretaastuvate energiaallikate) lõimimisel ja kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisel;
- (d) elektri- ja vesinikusektori puhul liikmesriikidevahelise ühendatuse taseme muutumine ja vastav energiahindade muutumine;
- (e) loamenetlus ja üldsuse osalemine, eelkõige:
 - i) liidu loendisse kantud projektide loamenetluste keskmine ja maksimaalne kestus, sh taotluseelse menetluse iga etapi kestus, võrreldes artikli 10 lõikes 9 osutatud algsete oluliste vahe-eesmärkide saavutamise ajakavaga;
 - ii) parimad ja uuenduslikud tavad seoses sidusrühmade kaasamisega;
 - iii) parimad ja uuenduslikud tavad seoses keskkonnamõtjude leevendamisega, sealhulgas kliimamuutustega kohanemisega, loamenetluste ja projektide rakendamise käigus;
 - iv) artikli 8 lõikes 3 ette nähtud kavade tulemuslikkus, pidades silmas artikli 10 lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegadest kinnipidamist;
 - v) loamenetluste digitaliseerimise määr;
- (f) seoses reguleerimisega eelkõige:
 - i) selliste ühist huvi pakkuvate projektide või projektikogumite arv, mille kohta on tehtud artikli 17 kohane kulude piiriülese jaotamise otsus;
 - ii) selliste ühist huvi pakkuvate projektide arv ja laad, mille jaoks on tagatud artikli 20 kohased konkreetsed stiimulid;
- (g) käesoleva määruse tõhusus liidu kliima- ja energiaeesmärkide saavutamisel ning kliimanetraalsuse saavutamisel hiljemalt 2050. aastaks;
- (h) piiriülese energiataristu füüsilise julgeoleku ja küberturvalisuse alase vastupidavuse suurendamine;
- (i) juhtmeta lahenduste kasutuselevõtt projektide arvu ja võrgu võimsuse vastavat suurenemist arvestades.

Artikkel 25

Läbivaatamine

30. juuniks 2033 vaatab komisjon käesoleva määruse läbi, võttes aluseks määruse artiklis 24 sätestatud aruandluse ja hindamise tulemused, samuti määruse (EL) 2021/1153 artiklite 22 ja 23 kohaselt tehtud seire, aruandluse ja hindamise tulemused.

Artikkel 26

Teave ja avalikustamine

Komisjon loob läbipaistvusplatvormi, mis on üldsusele interneti kaudu kergesti juurdepääsetav, ja haldab seda. Platvormi ajakohastatakse korrapäraselt teabega, mis saadakse: artikli 5 lõikes 4 osutatud aruannetest, artikli 9 lõikes 7 osutatud veebisaidilt ning otsese projektiarendajatelt selliste projektide kohta, mis ei ole enam liidu loendisse kantud. Platvorm sisaldab järgmist teavet:

- (a) ajakohastatud üldteave (sh geograafiline teave) iga liidu loendisse kantud projekti kohta;
- (b) artikli 5 lõikes 1 sätestatud rakenduskava iga liidu loendisse kantud projekti kohta, mis on esitatud viisil, mis võimaldab hinnata rakendamise edenemist igal ajal;
- (c) projektide peamine eeldatav kasu ja panus artikli 1 lõikes 1 osutatud eesmärkide saavutamisse ning kulud, välja arvatud tundlik äriteave;
- (d) liidu loend;
- (e) vahendid, mille liit on eraldanud ja välja maksnud iga liidu loendisse kantud projekti jaoks;
- (f) lingid artiklis 9 osutatud riiklikule menetluskäsiraamatule;
- (g) teave ja seisundi uuendused selliste projektide kohta, mis olid liidu loendis, aga ei ole enam sinna lisatud.

Artikkel 27

Erandid Küprose ja Malta võrkudevahelise ühenduse jaoks

1. Küprosele ja Maltale, kes ei ole üleeuroopalise gaasivõrguga ühendatud, tehakse erand artiklist 3, artikli 4 lõike 1 punktidest a ja b, artikli 4 lõikest 5 ning I, II ja III lisast. Kummagi liikmesriigi üks võrkudevaheline ühendus säilitab ühist huvi pakkuva projekti staatuse vastavalt käesolevale määrusele koos kõigi sellest tulenevate õiguste ja kohustustega, tingimusel et see on:
 - (a) 23. juunil 2022 arendamise või kavandamise etapis;
 - (b) saanud ühist huvi pakkuva projekti staatuse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 347/2013³⁹;
 - (c) vajalik selleks, et tagada nende liikmesriikide alaline ühendus üleeuroopalise gaasivõrguga.

Nende projektidega tagatakse tulevikus juurdepääs uutele energiaturgudele, sealhulgas vesinikuturule.

³⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2013. aasta määrus (EL) nr 347/2013 üleeuroopalise energiataristu suuniste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks otsus nr 1364/2006/EÜ ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 713/2009, (EÜ) nr 714/2009 ja (EÜ) nr 715/2009 (ELT L 115, 25.4.2013, lk 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/347/oj>).

2. Projektiarendajad esitavad piisavad tõendid selle kohta, kuidas lõikes 1 osutatud ühendused võimaldavad juurdepääsu uutele energiaturgudele, sh vesinikuturule, kooskõlas liidu energia- ja kliimapoliitika üldeesmärkidega. Selline tõendamine hõlmab saastevaba või vähese süsinikuheitega vesiniku pakkumise ja nõudluse hindamist, samuti projektist tuleneva kasvuhoonegaaside heite vähenemise arvutamist.
Komisjon kontrollib regulaarselt nimetatud hindamist ja arvutamist, samuti projekti õigeaegset rakendamist.
3. Lisaks artiklis 21 sätestatud liidu finantsabi erikriteeriumidele kavandatakse lõikes 1 osutatud ühendused selliselt, et need tagaksid juurdepääsu tulevastele energiaturgudele, sh vesinikuturule, ei pikendaks maagaasi rajatiste kasutusiga ja kindlustaksid koostalitluse piiriüleste naabervõrkudega. Liidu finantsabi saamise kõlblikkus artikli 21 alusel lõppeb 31. detsembril 2027.
4. Liidu finantsabi taotluses ehitustööde tegemiseks näidatakse konkreetsete tähtaegadega tegevuskavas selgelt ära eesmärk muuta rajatised 2036. aastaks sihtotstarbelisteks vesinikurajatisteks, kui turutingimused seda võimaldavad.
5. Lõikes 1 sätestatud erandit kohaldatakse seni, kuni Küpros ja Malta on vahetult ühendatud üleeuroopalisse gaasivõrku või kuni 31. detsembrini 2029, olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem.

Artikkel 28

Määruse (EL) 2019/942 muudatused

Määrust (EL) 2019/942 muudetakse järgmiselt:

1) artikli 3 lõike 2 esimene lõik asendatakse järgmisega:

„ACERi taotluse korral teevad reguleerivad asutused, ENTSO-E, ENTSOG, ENNOH, piirkondlikud koordineerimiskeskused, ELi jaotusvõrguettevõtjate üksus, põhivõrguettevõtjad, vesinikuvõrgu haldurid, määratud elektriturukorraldajad ning maagaasi ülekandesüsteemi haldurite, maagaasi veeldusjaamade haldurite, maagaasihoidlate haldurite või vesinikuhooldla haldurite või vesinikuterminali haldurite asutatud üksused ACERile kättesaadavaks kogu teabe, mis on vajalik ACERi käesolevast määrusest tulenevate ülesannete täitmiseks, välja arvatud juhul, kui ACER on seda teavet juba küsinud ja selle saanud.“;

2) artikli 11 punktid c ja d asendatakse järgmisega:

„c) täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) .../... * [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artiklites 5, 11, 12, 14 ja 17 ning kõnealuse määruse III lisa 2. jao punktis 8 esitatud kohustusi;

d) võtab vastu otsuseid investeerimistaotluste, sealhulgas kulude piiriülese jaotamise kohta vastavalt määruse (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artikli 17 lõikele 9.

* Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] (ELT ..., ELI: ...).“.

Määruse (EL) 2019/943 muudatused

Määruse (EL) 2019/943 artikkel 48 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 48

Kümneaastane võrgu arengukava

1. Kogu liitu hõlmav võrgu arengukava, millele on osutatud käesoleva määruse artikli 30 lõike 1 punktis b, põhineb kesksel stsenaariumil ja süsteemivajaduste kindlaksmääramise aruandel kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) .../...* [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artiklitega 11 ja 12 ning see sisaldab lõimitud võrgu mudelit ja süsteemi vastupidavuse hinnangut. Keskse stsenaariumi modelleerimisel kasutatavad asjakohased sisendparameetrid, näiteks prognoosid kütuse- ja süsinikuhindade kohta või taastuvenergia seadmete paigaldamise kohta ning eeldused Euroopa ressursside piisavuse hinnangu jaoks, mis koostatakse kooskõlas käesoleva määruse artikliga 23, peaksid olema võimaluste piires sidusad.

Kogu liitu hõlmavas võrgu arengukavas eelkõige:

- (a) tuginetakse piiriülese olulisusega projektidele, mis on lisatud riiklikesse kümneaastastesse võrgu arengukavadesse ja riiklikesse investeerimiskavadesse, võttes arvesse piirkondlikke investeerimiskavasid, millele on osutatud käesoleva määruse artikli 34 lõikes 1 ja mis põhinevad võrgu kavandamise liidu aspektidel, nagu on sätestatud määruses (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx]; sellele tehakse kulude-tulude analüüs, kasutades nimetatud määruse artikli 14 kohaselt koostatud meetodikat;
- (b) käsitatakse esmatähtsana võrgu laiendamise selliseid alternatiive, nagu juhtmeta lahendused kooskõlas määrusega (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] või muudel allikatel kui fossiilkütustel põhinev paindlikkus;
- (c) tuginetakse piiriüleste ühenduste osas eelkõige ka erinevate võrgu kasutajate mõistlikele vajadustele ning sellesse kaasatakse direktiivi (EL) 2019/944 artiklites 44 ja 51 osutatud investorite pikaajalised kohustused;
- (d) tehakse kindlaks investeerimislüngad, eelkõige seoses piiriülese võimsusega.

Seoses teise lõigu punktiga d võib kogu liitu hõlmavale võrgu arengukavale lisada ülevaate võrgu piiriülese võimsuse suurendamise tõketest, mis tulenevad erinevatest heakskiitmisega soetud menetlustest või tavadest.

2. ACER esitab riiklike kümneaastaste võrgu arengukavade kohta arvamuse, et hinnata nende kokkusobivust kogu liitu hõlmava võrgu arengukavaga, sh vastavust määruse (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artikli 3 lõigetes 6 ja 7 sätestatud nõuetele. Kui ACER tuvastab ebakõlasid riikliku kümneaastase võrgu arengukava ning kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava vahel, soovitab ta vastavalt vajadusele muuta riiklikku kümneaastast võrgu arengukava või kogu liitu hõlmava võrgu arengukava kahe kuu jooksul alates selle saamisest. Kui riiklik kümneaastane võrgu arengukava töötatakse välja vastavalt direktiivi (EL) 2019/944 artiklile 40a, soovitab

ACER reguleerival asutusel muuta riiklikku kümneaastast võrgu arengukava vastavalt kõnealuse direktiivi artikli 40a lõikele 7 ja teavitab sellest komisjoni.

* Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] (ELT ..., ELI: ...)

Artikkel 30

Määruse (EL) 2024/1789 muudatused

Määrust (EL) 2024/1789 muudetakse järgmiselt:

1) artikkel 60 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 60

Kogu liitu hõlmav vesinikuvõrgu arengukava

1. Kogu liitu hõlmav vesinikuvõrgu arengukava põhineb kesksel stsenaariumil ja süsteemivajaduste kindlaksmääramise aruandel kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) .../...* [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artiklitega 11 ja 12 ning see sisaldab lõimitud vesinikuvõrgu mudelit, Euroopa piisava varustamise prognoosi ning süsteemi vastupanuvõime hinnangut.

Kogu liitu hõlmavas vesinikuvõrgu arengukavas eelkõige

- a) tuginetakse riiklikele vesiniku ülekandevõrgu arengukavadele, nagu on sätestatud direktiivi (EL) 2024/1788 artiklis 55, ja see põhineb võrgu kavandamise liidu aspektidel, nagu on sätestatud määruses (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx];
- b) tuginetakse piiriüleste ühenduste osas eelkõige erinevate võrgu kasutajate mõistlikele vajadustele ning sellesse lõimitakse direktiivi (EL) 2024/1788 artikli 55 lõikes 7 osutatud investorite pikaajalised kohustused;
- c) tehakse kindlaks investeerimislüngad, eeskätt seoses vajaliku piiriülese võimsusega, et rakendada määruse (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] I lisa punktis 3 osutatud esmatähtsaid vesinikukoridore ja elektrolüüsiseadmeid.

Seoses teise lõigu punktiga c võib kogu liitu hõlmavale vesinikuvõrgu arengukavale lisada ülevaate võrgu piiriülese võimsuse suurendamise tõketest, mis tulenevad eri heakskiitmismenetlustest või -tavadest. Ülevaatamisega võib asjakohasel juhul kaasneda põhjalik kava selliste tõkete kõrvaldamiseks ning esmatähtsate vesinikukoridoride ja elektrolüüsiseadmete kiiremaks rakendamiseks.

2. ACER esitab riiklike vesiniku ülekandevõrgu arengukavade kohta asjakohasel juhul arvamuse, et hinnata nende kokkusobivust kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukavaga, sh vastavust määruse (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artikli 3 lõigetes 6 ja 7 sätestatud nõuetele. Kui ACER tuvastab ebakõlasid riikliku vesiniku ülekandevõrgu arengukava ning kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukava vahel,

soovitab ta asjakohasel juhul muuta riiklikku vesiniku ülekandevõrgu arengukava või kogu liitu hõlmavat vesinikuvõrgu arengukava hiljemalt kahe kuu jooksul pärast riikliku vesiniku ülekandevõrgu arengukava saamist.

3. Kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukava väljatöötamisel teeb ENNOH koostööd ENTSO-E ja ENTSGiga eelkõige kogu energiasüsteemi hõlmava kulude-tulude analüüsi väljatöötamisel, millele on osutatud määruse (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] artiklis 14, ning taristu puuduste tuvastamisel, millele on osutatud kõnealuse määruse artiklis 13.

* Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) .../... [üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus vastavalt ettepanekule COM(2025)xxxx] (ELT ..., ELI: ...);

2) artikkel 61 asendatakse järgmisega:

„Artikkel 61

Liidu tasandi lõimitud võrgu kavandamine

1. Üleminekuperioodil kuni 1. jaanuarini 2027 töötab ENTSG välja 2026. aasta kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukava, kaasates täielikult vesiniku ülekandevõrgu haldurid ja tehes koostööd ENNOHiga niipea, kui see on loodud. 2026. aasta kogu liitu hõlmav vesinikuvõrgu arengukava koosneb kahest eraldi peatükist, millest ühes käsitletakse vesinikku ja teises maagaasi. ENTSG edastab 1. jaanuariks 2027 ENNOHile viivitamata kogu teabe, sealhulgas andmed ja analüüsid, mis ta on kogunud kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukava koostamise käigus.
2. ENNOH töötab 2028. aasta kogu liitu hõlmava vesinikuvõrgu arengukava välja käesoleva artikli ja artikli 60 kohaselt.
3. ENNOH teeb ENTSO-E ja ENTSGiga tihedat koostööd, et töötada välja kogu liitu hõlmavad võrgu lõimitud arengukavad vastavalt käesoleva määruse artiklitele 32 ja 60 ning määruse (EL) 2019/943 artiklile 30.
4. Kui on vaja teha otsuseid, et tagada Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 2 punktis 4 määratletud süsteemi tõhusus eri energiakandjate puhul, tagab komisjon, et ENTSO-E, ENTSG ja ENNOH teevad tihedat koostööd.
5. ENNOH, ENTSO-E ja ENTSG teevad tõhusat, kaasavat ja läbipaistvat koostööd, hõlbustavad otsuste tegemist konsensuse alusel ning töötavad välja vajaliku töökorra sellise koostöö võimaldamiseks ja nende õiglase esindatuse tagamiseks.

ENNOH võib esimese lõigu punktides a, b ja d sätestatud kohustuste täitmiseks moodustada koos ENTSO-E ja ENTSGiga töörühmi, tagades töörühmades vesiniku-, elektri- ja gaasisektori õiglase ja võrdse esindatuse.“

Artikkel 31

Üleminekusätted

1. Käesolev määrus ei mõjuta sellise finantsabi andmist, jätkamist ega muutmist, mida komisjon annab vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 1316/2013⁴⁰ ja määrusele (EL) 2021/1153.
2. Mis tahes protsess kulude-tulude analüüsi meetodika väljatöötamiseks, mille Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik on algatanud kooskõlas määruse (EL) 2022/869 artikliga 11 enne [käesoleva määruse jõustumise / kohaldamise alguse kuupäev] jätkub käesoleva määruse artikli 14 alusel.
Määruse (EL) 2022/869 artikli 11 alusel lõpuleviidud mis tahes etapid loetakse lõpuleviiduks käesoleva määruse artikli 14 vastavate sätete alusel.
Mis tahes kogu energiasüsteemi hõlmavat kulude-tulude analüüsi meetodikat, mille komisjon on kiitnud heaks määruse (EL) 2022/869 artikli 11 lõike 4 kohaselt, käsitatakse käesoleva määruse artikli 14 lõike 7 alusel heakskiidetuna ja see jääb kehtima, kuni see asendatakse uue kogu energiasüsteemi hõlmava kulude-tulude analüüsi meetodikaga, mis on välja töötatud kooskõlas käesoleva määruse artikliga 14.
3. Komisjon jätkab kooskõlas määruse (EL) 2022/869 artiklis 12 sätestatud menetlusega nende ühiste stsenaariumide väljatöötamist ja heakskiitmist, mille Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik on koostanud kooskõlas kõnealuse artikliga. Kui komisjon on need ühised stsenaariumid heaks kiitnud, siis käsitatakse neid kesksete võrdlusstsenaariumidena käesoleva määruse artikli 11 alusel ja need jäävad kehtima, kuni need asendatakse käesoleva määruse artikli 11 alusel väljatöötatud uute kesksete võrdlusstsenaariumidega.
4. Määruse (EL) 2022/869 VII lisa, milles on esitatud ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide [] liidu loend, ning samuti määruse (EL) 2022/869 artiklid [] ja lisad [] jäävad kehtima [] liidu loendisse kantud ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide suhtes, kuni hakatakse kohaldama käesoleva määruse artikli 3 lõikes 4 osutatud delegeeritud õigusakti, millega kehtestatakse esimene liidu loend.

Artikkel 32

Kehtetuks tunnistamine

Määrus (EL) 2022/869 tunnistatakse kehtetuks. Kõiki viited määrusele (EL) 2022/869 tuleb käsitada viidetena käesolevale määrusele.

⁴⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1316/2013, millega luuakse Euroopa ühendamise rahastu, muudetakse määrust (EL) nr 913/2010 ja tunnistatakse kehtetuks määrused (EÜ) nr 680/2007 ja (EÜ) nr 67/2010 (ELT L 348, 20.12.2013, lk 129, <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1316/oj>).

Artikkel 33

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja vahetult kohaldatav kõikides liikmesriikides.

Brüssel,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja

FINANTS- JA DIGISELGITUS

1.	ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK	3
1.1.	Ettepaneku/algatuse nimetus	3
1.2.	Asjaomased poliitikavaldkonnad	3
1.3.	Eesmärgid.....	3
1.3.1.	Üldeesmärgid	3
1.3.2.	Erieesmärgid	3
1.3.3.	Oodatavad tulemused ja mõju	4
1.3.4.	Tulemusnäitajad	4
1.4.	Ettepanek/algatus käsitleb	5
1.5.	Ettepaneku/algatuse põhjendused	5
1.5.1.	Lühi- või pikaajalises perspektiivis täidetavad vajadused, sealhulgas algatuse rakendamise üksikasjalik ajakava	5
1.5.2.	ELi meetme lisaväärtus (see võib tuleneda eri teguritest, nagu kooskõlastamisest saadav kasu, õiguskindlus, suurem tõhusus või vastastikune täiendavus). Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „ELi meetme lisaväärtus“ väärtust, mis tuleneb liidu sekkumisest ja lisandub väärtusele, mille liikmesriigid oleksid muidu üksi loonud. ..	8
1.5.3.	Samalaadsetest kogemustest saadud õppetunnid	8
1.5.4.	Kooskõla mitmeaastase finantsraamistikuga ja võimalik koostoime muude asjakohaste vahenditega	8
1.5.5.	Erinevate kasutada olevate rahastamisvõimaluste, sealhulgas vahendite ümberpaigutamise võimaluste hinnang.....	9
1.6.	Ettepaneku/algatuse ja selle finantsmõju kestus	10
1.7.	Kavandatud eelarve täitmise viis(id).....	10
2.	HALDUSMEETMED	11
2.1.	Järelevalve ja aruandluse reeglid	11
2.2.	Haldus- ja kontrollisüsteem(id).....	11
2.2.1.	Eelarve täitmise viisi(de), rahastuse rakendamise mehhanismi(de), maksete tegemise korra ja kavandatava kontrollistrateegia selgitus	11
2.2.2.	Teave kindlakstehtud riskide ja nende vähendamiseks kasutusele võetud sisekontrollisüsteemi(de) kohta.....	12
2.2.3.	Kontrollimeetmete hinnanguline kulutõhusus (kontrollikulude suhe hallatavate vahendite väärtusse), selle põhjendus ja oodatav veariski tase (maksete tegemise ja sulgemise ajal).....	12
2.3.	Pettuste ja õigusnormide rikkumise ärahoidmise meetmed	13
3.	ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU	14
3.1.	Mitmeaastase finantsraamistiku rubriigid ja kulude eelarveread, millele mõju avaldub	14

3.2.	Ettepaneku hinnanguline finantsmõju assigneeringutele	15
3.2.1.	Hinnanguline mõju tegevusassigneeringutele – ülevaade.....	15
3.2.1.1.	Heakskiidetud eelarvest saadavad assigneeringud	15
3.2.2.	Hinnanguline tegevusassigneeringutest rahastatav väljund	18
3.2.3.	Hinnanguline mõju haldusassigneeringutele – ülevaade	20
3.2.3.1.	Heakskiidetud eelarvest saadavad assigneeringud	20
3.2.3.2.	Assigneeringud kokku.....	20
3.2.4.	Hinnanguline personalivajadus	20
3.2.4.1.	Rahastatakse heakskiidetud eelarvest	21
3.2.4.2.	Personalivajadus kokku.....	21
3.2.5.	Hinnanguline mõju digitehnoloogiaga seotud investeeringutele – ülevaade	23
3.2.6.	Kooskõla kehtiva mitmeaastase finantsraamistikuga.....	23
3.2.7.	Kolmandate isikute rahaline osalus.....	24
3.3.	Hinnanguline mõju tuludele	26
4.	Digimõõde.....	26
4.1.	Diginõuded.....	26
4.2.	Andmed	27
4.3.	Digilahendused.....	28
4.4.	Koostalitlusvõime hindamine	28
4.5.	Digimõõdme rakendamist toetavad meetmed	29

1. ETTEPANEKU/ALGATUSE RAAMISTIK

1.1. Ettepaneku/algatuse nimetus

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, milles käsitletakse üleeuroopalise energiataristu suuniseid ja millega muudetakse määrusi (EL) 2019/942, (EL) 2019/943 ja (EL) 2024/1789 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2022/869

1.2. Asjaomased poliitikavaldkonnad

Valdkond: energeetika

Tegevusala: puhta tööstuse kokkulepe

1.3. Eesmärgid

1.3.1. Üldeesmärgid

Üldeesmärk on tagada vastupidava energiataristu, taastuvenergia ja paindlikkuse, sh salvestamise ja laadimisjaamade õigeaegne ja tõhus arendamine kõikjal ELis. See võimaldab ELil saavutada oma energia- ja kliimaeesmärgid, sh tagada energia taskukohasus võrkude parema ühendatuse abil, tänu millele lähenevad hinnad ja elektri hulgihinnad ning elektri hind kõigub vähem ning energiatootmine ja -nõudlus ühendatakse kiiremini.

1.3.2. Erieesmärgid

Üldeesmärgi saavutamiseks käsitletakse käesolevas algatuses nelja erieesmärki (edaspidi „EE^d“):

i) EE1: tagada, et võrgu arengukavadesse kaasatud ja ühist/vastastikust huvi pakkuvatena valitud projektide puhul võetakse nõuetekohaselt arvesse ja määratakse tulemuslikult kindlaks taristu vajadused, tagades energiataristu õigeaegse ja tõhusa arendamise;

ii) EE2: edendada kulude jagamise vahendeid, eesmärgiga võtta kiiremini kasutusele piiriülelised taristuprojektid, mille tulemuseks on kulude jagamise vahendite ulatuslikum kasutamine ning projektide kasutuselevõtu aegade lühendamine;

iii) EE3: lühendada ja lihtsustada energiataristu, taastuvenergia ja salvestamise projektide ning samuti laadimisjaamade loamenetlusi, mille tulemusena on võimalik saada vajalikud load lühema aja jooksul ja seega järgida kehtivaid tähtaegu ning lihtsustada loamenetlusi;

iv) EE4: suurendada piiriülese energiataristu (ühist/vastastikust huvi pakkuvad projektid) füüsilist julgeolekut, küberturvalisust ja vastupidavust, suurendades võrku kaitsvate ja selle vastupidavust suurendavate seadmete arvu ja kriitiliste võrguelementide paigaldamist.

Ettepanekuga kaasnevad **komisjonile uued nõuded**, mis on seotud **EE1 saavutamisega**:

- nõue 1 (mis on seotud EE1ga): komisjoni ülesanne on töötada vähemalt iga nelja aasta tagant vajadust mööda välja terviklik keskne stsenaarium ja tundlikkusanalüüsid elektri-, vesiniku- ja gaasisektori jaoks, mida kasutatakse kogu liitu hõlmavates kümneaastastes võrgu arengukavades (artikkel 11).

Ettepanekuga kaasnevad ACERile uued nõuded, mis on seotud EE1 ja EE2 saavutamisega:

- nõue 2 (mis on seotud EE1ga): keskse stsenaariumi väljatöötamise eesmärgil on ACERi ülesanne toetada ja kontrollida komisjoni andmete kogumist (artikkel 11). Lisaks sellele peab ACER töötama välja ja avaldama siduva raammetoodika taristuvajaduste kindlaksmääramiseks (millega tegeleb Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik);
- nõue 3 (mis on seotud EE2ga): ACERil on volitus ajakohastada oma kulude piiriülese jaotamise soovitus ja luua kõigi kulude piiriülese jaotamise otsuste keskhoidla (artikkel 17).

1.3.3. Oodatavad tulemused ja mõju

Märkige, milline peaks olema ettepaneku/algatuse oodatav mõju toetusesaajatele/sihtrühmale.

Lisavahendid võimaldavad komisjonil ja ACERil täita ülesandeid, mis on vajalikud neile ELi õigusaktidega antud volituste täitmiseks kooskõlas käesoleva ettepaneku nõuetega. Eeldatakse, et ettepanekul on toetusesaajatele ja sihtrühmadele allpool kirjeldatud mõju:

- **nõue 1:** komisjonile keskse stsenaariumi koostamise ülesande andmine tagab eeldatavasti suurema läbipaistvuse, kontrolli ja sidususe selliste sisendite puhul, mida kasutatakse nii Euroopa kui ka riiklikul tasandil võrgu kavandamiseks, ning lõppeesmärk on tagada taristuvajaduste tulemuslikum kindlakstegemine ja rahuldamine, mille tulemuseks on kümneaastases võrgu arengukavas kavandatud taristuprojektide ning kindlaks tehtud taristuvajaduste lünga täitmine aja jooksul, millest saavad kasu kõik ülekandevõrguettevõtjad ning kasutajad liikudes kiiremini optimaalse võrgu suunas;
- **nõue 2:** ACERile keskse stsenaariumi koostamise ja taristuvajaduste kindlakstegemisega seotud ülesannete andmine tagab, et protsess ja selle tulemused on kindlad ning usaldusväärsed ja see annab samasugust kasu kui nõue 1;
- **nõue 3:** ACERile kulude piiriülese jaotamise soovitus ajakohastamise ülesande andmine loob ühtlustatuma kulude jagamise raamistikku, mis parandab sidusust liikmesriikides ja kulude piiriülese jaotamise otsuste puhul, ning see soodustab muude kui asukohaliikmesriikide suuremat osalemist eesmärgiga edendada kulude jagamise vahendite kasutamist piiriülese taristu projektide kiiremaks kasutuselevõtuks.

1.3.4. Tulemusnäitajad

Märkige, milliste näitajate abil jälgitakse edusamme ja saavutusi.

Algatuse edusammude ja eesmärkide saavutamise järelevalve näitajad on loetletud võrgupaketile lisatud mõjuhinnangu 8. lisas. Näitajad hõlmavad eelkõige järgmist:

- ulatus, milles võrgu arendamisega hõlmatud ning ühist/vastastikut huvi pakkuvatena valitud projektid aitavad asjakohaselt ja tulemuslikult rahuldada kindlaks tehtud taristuvajadusi;
- kulude jagamise vahendite tulemuslik ja ulatuslikum kasutamine;

- loamenetluste lihtsustamine, loamenetluse tähtaegade lühendamine ja kehtivatest tähtaegadest kinnipidamine;
- energiataristu suurem füüsiline julgeolek, küberturvalisus ja vastupidavus.

Nõuetega 1–3 seotud erieesmärgi puhul kehtivad järgmised näitajad:

- **nõuete 1 ja 2 näitajad (mis on seotud EE1ga):** heaks kiidetud / rakendatud uute piiriüleste võrkudevaheliste ühenduste arv ja koguvõimsus; ulatus, milles kindlaks tehtud taristuvajadusi võetakse arvesse kümneaastasesse võrgu arengukavasse lisatud (võimsuse) taristuprojektide (kavandatud, rajatud või käikulastud) või muude juhtmeta lahenduste puhul (vajaduste ja projektide vahelise lõhe olemasolu ja selle ületamine); juhtmeta lahenduste kasutuselevõtt, võttes arvesse projektide arvu ja võrguvõimsuse vastavat suurenemist;
- **nõude 3 näitajad (mis on seotud EE2ga):** piiriüleste projektide rakendamist võimaldavate siduvate kulude jagamise kokkulepete arv; kulude jaotamise kokkuleppe sõlmimiseni kuluv keskmine aeg; kulude jagamise kokkuleppes osalevate muude kui asukohariikide arv; ühist/vastastikust huvi pakkuva projekti staatuse saamiseks esitatud kogumisse kuuluvate projektide arv.

1.4. Ettepanek/algatus käsitleb

- uut meetet
- uut meetet, mis tuleneb katseprojektist / ettevalmistavast meetmest⁷⁰
- olemasoleva meetme pikendamist
- ühe või mitme meetme ümbersuunamist teise või uude meetmesse või ühendamist teise või uue meetmega

1.5. Ettepaneku/algatuse põhjendused

1.5.1. Lühivi- või pikaajalises perspektiivis täidetavad vajadused, sealhulgas algatuse rakendamise üksikasjalik ajakava

Nõue 1:

kehtestatakse uus säte, millega nõutakse, et komisjon koostaks keskse stsenaariumi, mida kasutatakse kogu liitu hõlmava kümneaastase võrgu arengukava jaoks pärast määruse jõustumist ja seejärel uuendatakse iga nelja aasta tagant (artikkel 11). Komisjon peab samuti töötama välja metoodika Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikult, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikult ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustikult andmete kogumiseks ning konsulteerima kogutud andmete osas asjaomaste osalejatega. Komisjon peab samuti konsulteerima keskse stsenaariumi projekti osas TEN-E rühmaga ning võtma vastu ja avaldama lõpliku keskse stsenaariumi. Komisjon võib samuti koostada keskse stsenaariumi tundlikkusanalüüsi, kui see on vajalik turu ja poliitika muutuste tõttu. Komisjon peab samuti võtma järeelmeetmeid asjaomastel piirkondlikel foorumitel kindlaks tehtud vajadustega seoses. Komisjonis omistatakse need ülesanded energeetika peadirektoraadile ja Teadusuuringut Ühiskeskusele.

⁷⁰ Vastavalt finantsmääruse artikli 58 lõike 2 punktile a või b.

Energeetika peadirektoraadi puhul eeldaks keskse stsenaariumi koostamise uus nõue täiendavaid ressursse, et hallata stsenaariumi koostamise protsessi, mille käigus tuleb pidevalt suhelda sidusrühmade, liikmesriikide, tugiteenistuste ja partneritega jne. Käesolevale ettepanekule lisatud mõjuhinnangu alusel tekib kõnealuste ülesannete täitmise tulemusena energeetika peadirektoraadile täiendav töökoormus kokku kuue täistööaja ekvivalendi ulatuses. Kõnealused täiendavad ressursid hõlmaksid järgimisi vajadusi:

protsessi juhtimine:

- kooskõlastada Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku, ülekandevõrguettevõtjate, komisjoni ja ACERi vahelist üldist protsessi, nagu nõutakse TEN-E õigusaktidega; konsulteerida sidusrühmade ja liikmesriikidega protsessi eri etappides (sh seminaride ja kohtumiste kaudu) ning võtta vajalikke järeloommeid (nagu on kirjeldatud artiklites 11–13);
- tagada võrgu stsenaariumide kooskõla üldise poliitikaarhitektuuriga; viia stsenaariumi kavandamine vastavusse kehtiva poliitikastsenaariumiga (nt 2040. aasta eesmärkide, taastuvenergia direktiivi, energiatõhususe, heitkogustega kauplemise süsteemi jne osas); tagada vastavusse viimine riiklike energia- ja kliimakavade ning Euroopa ressursside piisavuse hinnanguga; hallata taristuvajaduste kindlaks määramise aruande projekti ja lõpliku aruande hindamise protsessi (mille viivad läbi Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik);
- kooskõlastada taristuvajaduse vastavusse viimise protsessi (pärast taristuvajaduste hindamise vastuvõtmist) Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku, ülekandevõrguettevõtjate, liikmesriikide, riikide reguleerivate asutuste ja asjaomaste sidusrühmadega ning suunata protsessi asjaomaste piirkondlike rühmadega; jälgida tähelepanelikult kogu energiasüsteemi hõlmavat kulude-tulude analüüsi Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustikuga ning tagada nõuetekohane rakendamine, sh asjaomaste sidusrühmade kaasamine;
- valmistada ette ja koostada õigusakte ning hallata vastuvõtmise protsessi;

stsenaariumi koostamine ja koordineerimine:

- tagada andmete kogumine liikmesriikide, Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustiku, riikide reguleerivate asutuste ja muude sidusrühmadega; hoida kasutuses andmehoidlaid ning tagada andmete kvaliteedi tagamise protsess;
- kooskõlastada töö hindamist. See hõlmab kõiki modelleerimise protsessi etappe, s.o andmete kättesaadavuse tagamine, kriitiliste eelduste kehtestamine, modelleerimistulemuste projekti läbivaatamine ja kvaliteedikontroll, töökava järeloommetmete võtmine ning modelleerijate/analüüsijate ja asjaomaste sidusrühmade omavahelise suhtluse kavandamine;
- modelleerimise eri etappide dokumenteerimine ning aruannete ja andmekomplektide levitamine; dokumenteerimine hõlmab meetodikat, andmeid, peamisi eeldusi, erinevas vormingus tulemusi: aruanded, andmetoimikud, veebiressursid.

Teadusuuringute Ühiskeskusele tehakse ülesandeks toetada energeetika peadirektoraati keskse stsenaariumi koostamisel ja modelleerimisel. Liikmesriikidelt ning ülekandevõrguettevõtjatelt elektri, gaasi ja vesiniku modelleerimise kohta andmete kogumine kuulub energeetika peadirektoraadi vastutusalasse Teadusuuringute Ühiskeskuse toetusel. Mõjuhinna kohaselt tekib selle tulemusena eeldatavasti Teadusuuringute Ühiskeskusele täiendav töökoormus 12 täistööaja ekvivalendi ulatuses.

- Teadusuuringute Ühiskeskus teeb koostööd energeetika peadirektoraadiga ning tagab tehnilised ja poliitilised eksperditeadmised keskse stsenaariumi modelleerimise meetodika väljatöötamiseks ning ta toetab energeetika peadirektoraati Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikult, Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustikult ja Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustikult vajalike andmete kogumisel.
- Energiasüsteemi modelleerimine: stsenaariumide ja tundlikkusanalüüside koostamine; energiasüsteemi modelleerimise jaoks vajalike andmete haldamine.
- Elektrienergia modelleerimine: elektri lisatootmisvõimsuse stsenaariumide modelleerimine; energiavoo arvutused; elektrienergia modelleerimise jaoks vajalike andmete haldamine.
- Gaasi ja vesiniku modelleerimine: gaasi ja vesiniku pikaajaliste prognooside ajakohastamine; gaasiturust ja -võrgu stsenaariumide modelleerimine; gaasi/vesiniku voogude modelleerimine; gaasi/vesiniku modelleerimise jaoks lisatud andmete modelleerimine; gaasi ja vesiniku modelleerimise jaoks vajalike andmete haldamine.

Üldiselt tekitab ettepanek hinnanguliselt komisjonile uue töökoormuse kokku **18 täistööaja ekvivalenti** (kuus täistööaja ekvivalenti energeetika peadirektoraadi puhul ning 12 täistööaja ekvivalenti Teadusuuringute Ühiskeskuse puhul, millest neli paigutatakse ümber praegustest ressurssidest ja üheksa rahastatakse halduskokkuleppe alusel). Lisaks sellele tekitab tehnilised ajakohastused, elektri-, gaasi- ja vesinikumudelite laiendamised ja kasutuses hoidmine, sihtide modelleerimine, riiklikud energia- ja kliimakavad, energiaallikate jaotus ning samuti seminaride ja lähetuste korraldamine miljon eurot ühekordseid tegevuskulusid ja 500 000 eurot korduvaid, iga-aastaseid tegevuskulusid.

ACER

Nõue 2:

ACER peab toetama ja kontrollima kõiki sisendandmeid, mille komisjon on kogunud keskse stsenaariumi koostamise osana (artikkel 11). Lisaks sellele peab ACER töötama välja siduva meetodika taristuvajaduste kindlaksmääramiseks (artikkel 12) ning hindama Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustiku ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustiku koostatud ja esitatud taristuvajaduste kindlaksmääramise projekti vastavust koostatud raammetoodikale ning teatama selle TEN-E rühmale. ACER peab samuti ajakohastama raammetoodikat vajaduse korral omal algatusel või komisjoni taotlusel.

Kõnealuste uute ülesannete täitmiseks oleks ACERil hinnanguliselt vaja täiendavast töökoormusest tulenevalt kaht täistööajale taandatud töötajat. Lisaks sellele tekiks ACERil tegevuskulud, sh nõustamistoetus taristuvajaduste meetodika koostamiseks, IT-vahendi väljatöötamine andmete kontrolli ja üldkulude otstarbel hinnangulise

ühekordse kuluga 130 000 eurot ning samuti korduvate tegevuskuludega 100 000 eurot aastas.

Nõue 3:

ACER peab võtma vastu kulude piiriülese jaotamise soovitus, milles määratakse kindlaks head tavad ühist huvi pakkuvate projektide investeerimistaotluste menetlemiseks, võttes arvesse üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse põhimõtteid (artikkel 17). Kõnealust soovitus ajakohastatakse vajaduse korral korrapäraselt. Soovitus vastuvõtmisel või muutmisel peab ACER viima läbi ulatuslikke konsultatsioone, millesse on kaasatud kõik asjaomased sidusrühmad. Kõnealune soovitus sisaldab samuti mittesiduvat kulude piiriülese jaotamise vormi, et lihtsustada riikide reguleerivate asutuste tööd.

Kulude piiriülese jaotamise soovitus koostamine ja vastuvõtmine ning samuti kulude piiriülese jaotamise otsuste andmehoidla kasutuses hoidmine põhjustab ACERile hinnanguliselt täiendava töökoormuse kokku ühe täistööaja ekvivalendi ulatuses ning samuti hinnangulise ühekordse kulu 70 000 eurot kulude piiriülese jaotamise otsuste andmehoidla IT-vahendi väljatöötamiseks.

Energeetika peadirektoraadi, Teadusuuringute Ühiskeskuse ja ACERi puhul ulatuvad seadusandliku ettepaneku rakendamise eespool märgitud nõuded kaugemale kehtivast aastate 2021–2027 mitmeaastasest finantsraamistikust.

- 1.5.2. *ELi meetme lisaväärtus (see võib tuleneda eri teguritest, nagu kooskõlastamisest saadav kasu, õiguskindlus, suurem tõhusus või vastastikune täiendavus). Käesoleva punkti kohaldamisel tähendab „ELi meetme lisaväärtus“ väärtust, mis tuleneb liidu sekkumisest ja lisandub väärtusele, mille liikmesriigid oleksid muidu üksi loonud.*

Vt subsidiaarsust ja proportsionaalsust käsitlevaid seletuskirja punkte.

- 1.5.3. *Samalaadsetest kogemustest saadud õppetunnid*

Eelmise üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse hindamisest nähtus, et see suurendas liikmesriikide võrkude lõimitust, stimuleeris energiakaubandust ja seega aitas suurendada liidu konkurentsivõimet. Ühist huvi pakkuvad projektid on oluliselt kaasa aidanud energiavarustuskindluse tagamisele kui üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse väljatöötamise peamisele tegurile. Pärast selle hindamist 2020. aastal vaadati üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus 2022. aastal läbi. Mõjuhinnangule lisatud rakendusaruandes analüüsitakse üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva läbivaadatud määruse rakendamisest saadud õppetunde. Rakendusaruandes esitatakse tõendid vajaduse kohta teha edasisi täiendusi, nimelt stsenaariumi arendamise, taristuvajaduste kindlakstegemise ja edasise kümneaastase võrgu arengukava, ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide valimise ja hindamise ning samuti kulude piiriülese jaotamise ja loamenetluse raamistike puhul.

- 1.5.4. *Kooskõla mitmeaastase finantsraamistikuga ja võimalik koostoime muude asjakohaste vahenditega*

Võrgupakett on komisjoni 2025. aasta tööprogrammi osaks oleva puhta tööstuse kokkuleppe ja taskukohase energia tegevuskava oluline tulemus. Ettepanek täiendab muid algatusi, mille eesmärk on luua integreeritum Euroopa energiaturg ning vähendada leibkondade ja tööstuse energiakulusid. Energiataristu on samuti hädavajalik, et saavutada väljapakutud ELi 2040. aasta kliimaeesmärk ning ELi eesmärk saavutada 2050. aastaks kliimanetraalsus.

Komisjoni ettepanekus uue mitmeaastase finantsraamistiku kohta aastateks 2028–2034 tuuakse esile „kui olulised on tõeline energialiit ja hästi integreeritud ELi taristuvõrgud“, mis kajastub Euroopa ühendamise rahastu energeetikaprogrammi jaoks väljapakutud märksa suuremas eelarves. Üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus on Euroopa ühendamise rahastust rahastatud energiataristuprojektide alus.

1.5.5. *Erinevate kasutada olevate rahastamisvõimaluste, sealhulgas vahendite ümberpaigutamise võimaluste hinnang*

Käesolevale ettepanekule lisatud mõjuhinnangus analüüsiti erinevaid poliitikavariante algatuse üld- ja erieesmärkide saavutamiseks. Eelistatud poliitikavarianti, mida käesoleva seadusandliku ettepaneku kaudu rakendatakse, käsitati kõige tulemuslikuma ja kulutõhusama lähenemisviisina ning subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega kooskõlas olevana.

Ollakse seisukohal, et energeetika peadirektoraat, Teadusuuringute Ühiskeskus ja ACER saavad kõige paremini rakendada seadusandlikust ettepanekust tulenevaid täiendavaid nõudeid, lähtuvalt nende varasematest kogemustest taristu kavandamise protsessi ja energiasüsteemi modelleerimise valdkonnas.

Energeetika peadirektoraat on omandanud märkimisväärseid kogemusi taristu kavandamise ja koordineerimise protsessis pärast üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määruse esmakordset vastuvõtmist 2013. aastal. Seega sobib kõnealune peadirektoraat kõige paremini taristuvajaduste kindlaksmääramise ja lünkade täitmise protsessi ELi tasandil erapooletul viisil koordineerimiseks. Teadusuuringute Ühiskeskusel on energiasüsteemi modelleerimise valdkonnas märkimisväärseid tehnilisi teadmisi ja ta on töötanud välja oma modelleerimisvahendid. Seetõttu ollakse seisukohal, et ta sobib kõige paremini keskse stsenaariumi koostamisega seotud modelleerimisülesannete täitmiseks.

Tänu oma volitusele sobib ACER kõige paremini nõuete 1 ja 2 täitmiseks. Ta on omandanud märkimisväärseid tehnilisi eksperditeadmisi olulise osalejana, kellel on ametlik roll nii taristu kavandamise protsessis kui ka kulude piiriülese jaotamise raamistikus ELi tasandil kehtiva TEN-E raamistiku alusel.

Käesolevast seadusandlikust ettepanekust tulenevate uute ülesannete/nõuete jaoks vajatakse täiendavaid täistööajale taandatud töötajaid ning praeguste ülesannete arv lähitulevikus ei vähene.

1.6. Ettepaneku/algatuse ja selle finantsmõju kestus

Piiratud kestusega

- hõlmab ajavahemikku [PP/KK]AAAA–[PP/KK]AAAA
- finantsmõju kulukohustuste assigneeringutele avaldub ajavahemikul AAAA–AAAA ja maksete assigneeringutele ajavahemikul AAAA–AAAA.

Piiramatu kestusega

- Rakendamise käivitumisperiood hõlmab ajavahemikku AAAA–AAAA,
- millele järgneb täieulatuslik rakendamine.

1.7. Kavandatud eelarve täitmise viis(id)

Eelarve otsene täitmine komisjoni poolt

- tema talituste kaudu, sealhulgas kasutades liidu delegatsioonides töötavat komisjoni personali;
- rakendusametite kaudu

Eelarve jagatud täitmine koostöös liikmesriikidega

Eelarve kaudne täitmine, mille puhul eelarve täitmise ülesanded on delegeeritud:

- kolmandatele riikidele või nende määratud asutustele;
- rahvusvahelistele organisatsioonidele ja nende allasutustele (nimetage);
- Euroopa Investeeringuspangale ja Euroopa Investeeringufondile;
- finantsmääruse artiklites 70 ja 71 osutatud asutustele;
- avalik-õiguslikele asutustele;
- avalikke teenuseid osutavatele eraõiguslikele asutustele, sel määral, mil neile antakse piisavad finantstagatised;
- liikmesriigi eraõigusega reguleeritud asutustele, kellele on delegeeritud avaliku ja erasektori partnerluse rakendamine ja kellele antakse piisavad finantstagatised;
- asutustele või isikutele, kellele on delegeeritud Euroopa Liidu lepingu V jaotise kohaste ühise välis- ja julgeolekupoliitika erimeetmete rakendamine ja kes on kindlaks määratud asjaomases alusaktis;
- liikmesriigis asutatud asutustele, kelle suhtes kohaldatakse liikmesriigi eraõigust või liidu õigust ja kellele võib kooskõlas valdkondlike normidega usaldada liidu rahaliste vahendite või eelarveliste tagatiste haldamise niivõrd, kuivõrd selliseid asutusi kontrollivad avalik-õiguslikud asutused või avalikke teenuseid osutavad eraõiguslikud asutused ja kontrollivad organid annavad neile solidaarvastutuse vormis piisavad finantstagatised või samaväärsed finantstagatised, mis võivad iga meetme puhul piirduda liidu toetuse maksimumsummaga.

Märkused

Ei

kohaldata

2. HALDUSMEETMED

2.1. Järelevalve ja aruandluse reeglid

Energeetika peadirektoraat ja Teadusuuringute Ühiskeskus

Energeetika peadirektoraadi poolt otse täidetavate ülesannete puhul järgitakse komisjonis ja rakendusametites rakendatavat iga-aastast kavandamise ja järelevalve tsüklit, sealhulgas esitatakse tulemused energeetika peadirektoraadi iga-aastases tegevusaruandes ja Teadusuuringute Ühiskeskuse iga-aastases tegevusaruandes.

ACER

Kooskõlas oma finantsmäärusega peab ACER oma programmidokumendi raames esitama iga-aastase tööprogrammi, mis sisaldab iga tegevuse kohta nii rahaliste vahendite kui ka inimressurssidega seotud üksikasju.

ACER esitab energeetika peadirektoraadile kuuaruande eelarve täitmise kohta, sealhulgas kulukohustuste ja maksete kohta eelarvejaotiste kaupa ning vabade ametikohtade määra kohta töötajate liikide kaupa.

Peale selle on energeetika peadirektoraat otseselt esindatud ACERi juhtorganites. Haldusnõukogus olevate esindajate kaudu teavitatakse energeetika peadirektoraati eelarve kasutamisest ja ametikohtade loetelust selle igal aasta jooksul toimival koosolekul.

Kooskõlas finantseeskirjadega kohaldatakse ACERi suhtes haldusnõukogu ja iga-aastase tegevusaruande kaudu ka iga-aastaseid nõudeid esitada aruanded tegevuse ja vahendite kasutamise kohta.

2.2. Haldus- ja kontrollisüsteem(id)

2.2.1. *Eelarve täitmise viisi(de), rahastuse rakendamise mehhanismi(de), maksete tegemise korra ja kavandatava kontrollistrateegia selgitus*

Nõue 1:

selle nõudega hõlmatud ülesanded määratakse komisjonile.

Kui rakendamise ajal tehtud otsusest ei tulene teisiti, võib neid ülesandeid täita asutusesiseselt või tellida need allhanke korras teenuseosutajalt riigihankemenetluse kaudu. Kui need ülesanded hangitakse teenuseosutajalt, toimub hange eelarve otsese täitmise raames, kohaldades täielikult finantsmääruse sätteid. Energeetika peadirektoraadi ja Teadusuuringute Ühiskeskuse hangete kontrollistrateegia hõlmab konkreetseid õiguslikke, tegevus- ja finantskontrolle hankemenetluse üle (läbivaatamine hangete ja lepingute nõuandekomitee poolt) ning lepingute allkirjastamise üle. Lisaks tehakse kaupade ja teenuste hankimiseks tehtud kulutuste eel- ning vajaduse korral järel- ja finantskontroll.

Nõuded 2 ja 3:

tänu oma volitusele on ACER kõige sobivam nõuete 4 ja 3 rakendamiseks vajalike eksperditeadmiste kogumiseks.

Energeetika peadirektoraat töötab oma suhete haldamiseks ACERiga välja kontrollistrateegia, mis on osa komisjoni 2017. aasta sisekontrolliraamistikust. Amet vaatas oma sisekontrolliraamistiku läbi ja võttis selle vastu 2018. aasta detsembris.

2.2.2. *Teave kindlakstehtud riskide ja nende vähendamiseks kasutusele võetud sisekontrollisüsteemi(de) kohta*

Energeetika peadirektoraat

Energeetika peadirektoraadi otseselt hallatavate elementide puhul võivad tekitada riigihankemenetlusi mõjutavad tavapärased riskid. Kõnealuseid riske peetakse kulutuste seaduslikkuse ja korrektsuse seisukohast väikseks. Asutuse ja peadirektoraadi tasandil on kasutusel sobilikud ja tulemuslikud kontrollimeetmed.

Tulemuslikkuse puhul on peamised riskid seotud käesolevast ettepanekust tuleneva töökoormuse vale prognoosimisega, võttes arvesse, et sellest ettepanekust tulenevalt tekivad uued ülesanded. Selle riskiga tuleb tegeleda, sest kogemused on näidanud, et kui esialgses ettepanekus ei ole lisavahendite vajadust arvesse võetud, on väga raske seda olukorda hiljem parandada.

Teadusuuringute Ühiskeskus

Teadusuuringute Ühiskeskus teeb oma teadustegevuse riskihindamise osana kindlaks võimalikud riskid, hindab nende taset ja kavandab vajalikke leevendusmeetmeid ning teeb kindlaks olemasolevad kontrollid. Kindlaks tehtud oluline risk on seotud a) asjaomase töökoormuse hindamisega käesolevast ettepanekust tulenevate uute ülesannete puhul (teatavate ülesannetega kaasnevat töökoormust võidakse alahinnata); b) erinevate uute ülesannete toetamiseks vajalike andmete ebapiisava koguse või kvaliteediga. Punkti a puhul tuleb riskidega leppida; leevendusmeetmed hõlmavad hoolikat tööjõu kavandamist tegevuse kogu kestuse vältel, et tagada vajalikud eksperditeadmised. Punkti b puhul hõlmab tegevus varajast osalemist andmekogumisprotsessi kavandamisel ja piiritlemisel ning samuti suures koguses andmeid nõudva tegevuse iga ülesande puhul asjakohastele andmetele juurdepääsu võimalike tõkete varajast kindlaksmääramist ning varajast suhtlust energeetika peadirektoraadi ja asjaomaste sidusrühmadega andmete kättesaadavuse küsimuse tõstatamiseks.

ACER

Mis puutub ACERi uutesse ülesannetesse, siis ettepanek sisaldab mitut uut ülesannet, mis vähendab seda riski, sest kuigi mõne tulevase ülesandega seotud töökoormust võidakse alahinnata, võidakse teiste ülesannetega seotud töökoormust ülehinnata, mis annab võimaluse tulevasteks ümberpaigutusteks.

2.2.3. *Kontrollimeetmete hinnanguline kulutõhusus (kontrollikulude suhe hallatavate vahendite väärtusse), selle põhjendus ja oodatav veariski tase (maksete tegemise ja sulgemise ajal)*

Energeetika peadirektoraat

Energeetika peadirektoraadile määratud ülesandeid täidetakse juba olemasoleva kontrollisüsteemi abil ning kontrollikulude suhtarv jääb eeldatavasti püsivaks (hiljutise tegevuse põhjal 5–6 % hallatud vahenditest).

ACER

Eeldatakse, et ACERi olemasolevate volituste täiendamine lisaülesannetega ei too ameti tasandil kaasa täiendavaid erikontrolle, mistõttu kontrollikulude ja hallatavate vahendite väärtuse suhe jääb ACERi puhul muutumatuks.

2.3. Pettuste ja õigusnormide rikkumise ärahoidmise meetmed

Energeetika peadirektoraat

Energeetika peadirektoraat võttis 2020. aastal vastu pettustevastase võitluse läbivaadatud strateegia ja 2023. aastal läbivaadatud tegevuskava, mis hõlmab aastaid 2023–2025. Energeetika peadirektoraat vaatab praegu oma pettustevastase võitluse strateegiat aastateks 2026–2028 läbi kooskõlas OLAFi meetodikaga. Energeetika peadirektoraadi pettustevastase võitluse strateegia põhineb komisjoni pettustevastase võitluse strateegial ja spetsiifilisel riskihindamisel, mis tehti asutuse sees, et selgitada välja pettuste suhtes kõige haavatavamad valdkonnad, juba kehtestatud kontrollid ja meetmed, mis on vajalikud, et parandada energeetika peadirektoraadi suutlikkust pettusi ennetada, avastada ja kõrvaldada.

Teadusuuringute Ühiskeskus

Teadusuuringute Ühiskeskuse pettustevastase võitluse strateegia koos sellele lisatud tegevuskavaga võeti vastu 2020. aastal ja seda muudeti 2024. aastal, et vaadata läbi 2025.–2027. aasta kava ja ajakohastada seda. Ajakohastatud kava sisaldab kolme uut meetet: 2025. aasta esimeses pooles algatavad teadlikkuse suurendamise kampaania, mis keskendub komisjoni eetikaküsimustele ja pettustevastastele meetmetele koos asjakohaste näidetega, mida on kohandatud Teadusuuringute Ühiskeskuse teadustöötajatele; laiendatud koolitusprogramm, mis hõlmab muu hulgas temaatilisi kursuseid sellistel teemadel nagu huvide konflikt, autorlus, tehisintellekti kasutamine, rikkumistest teatamine ja aruandluskanalid; ajakohastatud Sharepointi leheküljed, mis käsitlevad eetikaküsimusi ja pettustevastaseid meetmeid. Kõnealused uued meetmed täiendavad 2021.–2024. aasta tegevuskava käimasolevaid meetmeid ja Teadusuuringute Ühiskeskuse osalemist komisjoni pettustevastase võitluse strateegia tegevuskavas. Teadusuuringute Ühiskeskus väärtustab oma koostööd OLAFi, sisekontrolli rühma ja muude sidusrühmadega pettustevastase võitluse eesmärgil tehtavates ühistes jõupingutustes.

ACER

ACER kohaldab detsentraliseeritud ELi asutuste pettustevastaseid põhimõtteid kooskõlas komisjoni lähenemisviisiga ning OLAFi 2024. aasta suunistega detsentraliseeritud asutustele ja ühissetevõtetele. 2024. aasta detsembris võttis amet vastu uue pettustevastase võitluse strateegia, millega tunnistati kehtetuks ameti haldusnõukogu otsus 15/2021. Uus strateegia, mis hõlmab ajavahemikku 2025–2027, põhineb järgmistel strateegilistel eesmärkidel: olemasolevate pettuste tõkestamise meetmete optimeerimine, olemasolevate avastamissüsteemide õigeaegsuse ja täpsuse suurendamine, uurimisprotokollide tugevdamine ning parandusmeetmete optimeerimine kiire sissenõudmise eesmärgil.

3. ETTEPANEKU/ALGATUSE HINNANGULINE FINANTSMÕJU ⁷¹

3.1. Mitmeaastase finantsraamistiku rubriigid ja kulude eelarveread, millele mõju avaldub

- Olemasolevad eelarveread

Järjestage mitmeaastase finantsraamistiku rubriigiti ja iga rubriigi sees eelarveridade kaupa

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	Eelarverida	Kulu liik	Rahaline osalus			
	Nr	Liigendatud /liigendamata ⁷²	EFTA riigid ⁷³	Kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaadid ⁷⁴	Muud kolmandad riigid	Muu sihtotstarbeline tulu
01	02 03 02 Euroopa ühendamise rahastu – Energeetika	Liigendatud	EI	EI	EI	EI
01	02 01 22 01 Euroopa ühendamise rahastu toetuskulud – Energeetika	Liigendamata	EI	EI	EI	EI
01	02 10 06 Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (ACER)	Liigendatud	JAH	EI	EI	EI

⁷¹ Kuigi käesolev finants- ja digiselgitus hõlmab üksnes 2021.–2027. aasta mitmeaastast finantsraamistikku, avaldab ettepanek eeldatavasti finantsmõju ka pärast 2027. aastat.

⁷² Liigendatud = liigendatud assigneeringud / liigendamata = liigendamata assigneeringud.

⁷³ EFTA: Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsioon.

⁷⁴ Kandidaatriigid ja vajaduse korral Lääne-Balkani potentsiaalsed kandidaadid.

3.2. Ettepaneku hinnanguline finantsmõju assigneeringutele

3.2.1. Hinnanguline mõju tegevusassigneeringutele – ülevaade⁷⁵

- Ettepanek/algatus ei nõua tegevusassigneeringute kasutamist
- Ettepanek/algatus nõuab tegevusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

3.2.1.1. Heakskiidetud eelarvest saadavad assigneeringud

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	Nr	01
---	----	----

DG: ENER				Aasta	Aasta	Aasta	Aasta	Mitmeaastane finantsraamistik 2021–2027 KOKKU	PÄRAST 2027. AASTAT	
				2024	2025	2026	2027			
Tegevusassigneeringud										
Eelarverida: 02 03 02 Euroopa ühendamise rahastu – Energeetika				Kulukohustused (1a)				4,232	4,232 ⁷⁶	6,732
				Maksed (2a)				3,232	3,232	7,732
Eriprogrammide vahenditest rahastatavad haldusassigneeringud										
Eelarverida 02 01 22 01 Euroopa ühendamise rahastu toetuskulud – Energeetika				(3)				0,428	0,428	2,996
Energeetika peadirektoraadi assigneeringud KOKKU⁷⁷				Kulukohustused = 1a + 1b + 3	0,000	0,000	0,000	4,660	4,660	9,728
				Maksed = 2a + 2b + 3	0,000	0,000	0,000	3,660	3,660	10,728

JRC				Aasta	Aasta	Aasta	Aasta	Mitmeaastane finantsraamistik 2021–2027	PÄRAST 2027. AASTAT
				2024	2025	2026	2027		

⁷⁵ 2027. aasta järgsed summad on hinnangulised ja ei piira järgmise mitmeaastase finantsraamistiku käimasolevate läbirääkimiste tulemust.

⁷⁶ Osa Euroopa ühendamise rahastu tegevusassigneeringutest eraldatakse halduskokkuleppele, mis käsitleb Teadusuuringute Ühiskeskuse üheksat täistööajale taandatud töötajat (lepingulised töötajad), nagu on märgitud punktis 1.5.1.

⁷⁷

							KOKKU		
Tegevusassigneeringud									
ei kohaldata	Kulukohustused	(1a)							
	Maksed	(2a)							
Eriprogrammide vahenditest rahastatavad haldusassigneeringud									
Eelarverida 01 01 01 11 Programmi „Euroopa horisont“ rakendavate ametnike ja ajutiste töötajatega seotud kulud – Otsene teadustegevus		(3)					0,754	0,754	5,278
Teadusuuringute Ühiskeskuse assigneeringud KOKKU⁷⁸		Kulukohustused	= 1a + 1b + 3	0,000	0,000	0,000	0,754	0,754	5,278
		Maksed	= 2a + 2b + 3	0,000	0,000	0,000	0,754	0,754	5,278

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

[Asutus]: Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Amet (ACER)	Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	Mitmeaastane finantsraamistik 2021–2027 KOKKU	Pärast 2027. aastat
Eelarverida: 02 10 06 Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööamet (ACER) / ELi eelarvetoetus ametile				0,327	0,327	3,320

Assigneeringud / ELi eelarvetoetus ametile hüvitatakse, vähendades järgmise programmi eelarvet: Euroopa ühendamise rahastu – Energeetika / eelarverida: 02 03 02 / aasta(te)l: 2027.

Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames eraldatavad assigneeringud tuleks lisada ameti toetusele lähtuvalt käesoleva ettepanekuga määratud ülesannete püsivast olemusest ja need hüvitatakse, vähendades vajaduse korral samal määral asjaomase programmi eelarvet sama mitmeaastase finantsraamistiku rubriigi alusel, mis ei piira selle kohta tulevikus sõlmitavat kokkulepet. Kui hüvitav vähendamine on vajalik, siis vaadatakse ametile eraldatud vahendid läbi.

Aasta	Aasta	Aasta	Aasta	Mitmeaastane	PÄRAST
-------	-------	-------	-------	---------------------	---------------

⁷⁸ Hinnangud põhinevad keskmistel tööjõukuludel alates 2026. aastast ja vastavad neljale asjaomase kategooria ametnikule, kes paigutatakse Teadusuuringute Ühiskeskuses ümber.

				2024	2025	2026	2027	finantsraamistik 2021–2027 KOKKU	2027. AASTAT
• Tegevusassigneeringud KOKKU (kõik rubriigid)	Kulukohustused	(4)		0,000	0,000	0,000	4,559	4,559	10,052
	Maksed	(5)		0,000	0,000	0,000	3,559	3,559	11,052
• Eriprogrammide vahenditest rahastatavad haldusassigneeringud KOKKU (kõik rubriigid)		(6)		0,000	0,000	0,000	1,182	1,182	8,274
Mitmeaastase finantsraamistiku		Kulukohustused	= 4 + 6	0,000	0,000	0,000	5,741	5,741	18,326
rubriikide 1–6 assigneeringud KOKKU (vajalikud vahendid)		Maksed	= 5 + 6	0,000	0,000	0,000	4,741	4,741	19,326

Mitmeaastase finantsraamistiku rubriik	7	„Halduskulud“
---	----------	---------------

DG: ENER		Aasta	Aasta	Aasta	Aasta	Mitmeaastane finantsraamistik 2021– 2027 KOKKU ⁷⁹	PÄRAST 2027. AASTAT	
		2024	2025	2026	2027			
• Personalikulud		0,000	0,000	0,000	0,376	0,376	2,632	
• Muud halduskulud		0,000	0,000	0,000	0,012	0,012	0,084	
DG ENER KOKKU		0,000	0,000	0,000	0,388	0,388	2,716	
Mitmeaastase finantsraamistiku RUBRIIGI 7 assigneeringud KOKKU		(Kulukohustuste kogusumma = maksete kogusumma)		0,000	0,000	0,388	0,388	2,716

⁷⁹ Kõnealused halduskulud jäävad kehtima ka järgmise mitmeaastase finantsraamistiku vältel.

miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

		Aasta	Aasta	Aasta	Aasta	Mitmeaastane finantsraamistik 2021–2027 KOKKU	PÄRAST 2027. AASTAT
		2024	2025	2026	2027		
Mitmeaastase finantsraamistiku	Kulukohustused	0,000	0,000	0,000	6,129	6,129	21,042
RUBRIIKIDE 1–7 assigneeringud KOKKU	Maksed	0,000	0,000	0,000	5,129	5,129	22,042

3.2.2. Hinnanguline tegevusassigneeringutest rahastatav väljund

kulukohustuste assigneeringud miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Märkige eesmärgid ja väljundid			Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	Lisage vajalik arv aastaid, et näidata finantsmõju kestust (vt punkt 1.6)										KOKKU	
	VÄLJUNDID																	
	↓	Väljundi liik ⁸⁰	Keskmine kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Arv	Kulu	Väljundite arv kokku
ERIEESMÄRK nr 1 ⁸¹ ...																		
- Väljund																		
- Väljund																		
- Väljund																		

⁸⁰ Väljunditena käsitatakse tarnitavaid tooteid ja osutatavaid teenuseid (rahastatud üliõpilasvahetuste arv, ehitatud teede pikkus kilomeetrites jms).

⁸¹ Vastavalt punktile 1.3.2 „Erieesmärgid“.

Erieesmärk nr 1 kokku																	
ERIEESMÄRK nr 2 ...																	
- Väljund																	
Erieesmärk nr 2 kokku																	
KOKKU																	

3.2.3. Hinnanguline mõju haldusassigneeringutele – ülevaade

- Ettepanek/algatus ei nõua haldusassigneeringute kasutamist
- Ettepanek/algatus nõuab haldusassigneeringute kasutamist, mis toimub järgmiselt:

3.2.3.1. Heakskiidetud eelarvest saadavad assigneeringud

HEAKSKIIDETUD EELARVE	Aasta	Aasta	Aasta	Aasta	2021– 2027 KOKKU	PÄRAST 2027. AASTAT
	2024	2025	2026	2027		
RUBRIIK 7						
Personalikulud	0,000	0,000	0,000	0,376	0,376	2,632
Muud halduskulud	0,000	0,000	0,000	0,012	0,012	0,084
RUBRIIK 7 kokku	0,000	0,000	0,000	0,388	0,388	2,716
RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud						
Personalikulud	0,000	0,000	0,000	1,910	1,910	13,370
Muud halduskulud	0,000	0,000	0,000	0,024	0,024	0,168
RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud kokku	0,000	0,000	0,000	1,934	1,934	13,538
KOKKU						
	0,000	0,000	0,000	2,322	2,322	16,254

3.2.3.2. Assigneeringud kokku

HEAKSKIIDETUD EELARVE + SIHTTOTSTARBELINE VÄLISTULU KOKKU	Aasta	Aasta	Aasta	Aasta	2021–2027 KOKKU	PÄRAST 2027. AASTAT
	2024	2025	2026	2027		
RUBRIIK 7						
Personalikulud	0,000	0,000	0,000	0,376	0,376	2,632
Muud halduskulud	0,000	0,000	0,000	0,012	0,012	0,084
RUBRIIK 7 kokku	0,000	0,000	0,000	0,388	0,388	2,716
RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud						
Personalikulud	0,000	0,000	0,000	1,910	1,910	13,370
Muud halduskulud	0,000	0,000	0,000	0,024	0,024	0,168
RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud kokku	0,000	0,000	0,000	1,934	1,934	13,370
KOKKU						
	0,000	0,000	0,000	2,322	2,322	16,254

Rubriigi 7 alla kuuluvate personali ja muude halduskuludega seotud assigneeringute vajadused kaetakse assigneeringutest, mille asjaomane peadirektoraat on kõnealuse meetme haldamiseks juba määranud, ja/või peadirektoraadi sees ümberpaigutatud assigneeringutest, mida vajaduse korral võidakse täiendada nendest lisaassigneeringutest, mis haldavale peadirektoraadile eraldatakse igaaastase vahendite eraldamise menetluse käigus, arvestades eelarvepiirangutega.

3.2.4. Hinnanguline personalivajadus

- Ettepanek/algatus ei nõua personali kasutamist
- Ettepanek/algatus nõuab personali kasutamist, mis toimub järgmiselt:

3.2.4.1. Rahastatakse heakskiidetud eelarvest¹

Hinnanguline väärtus täistööaja ekvivalendina

HEAKSKIIDETUD EELARVE	Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	Pärast 2027. aastat
• Ametikohtade loeteluga ette nähtud ametikohad (ametnikud ja ajutised töötajad)					
20 01 02 01 (komisjoni peakorteris ja esindustes)	0	0	0	2	2
20 01 02 03 (ELi delegatsioonides)	0	0	0	0	
01 01 01 01 (kaudne teadustegevus)	0	0	0	0	
01 01 01 11 (otsene teadustegevus)	0	0	0	4	4
Muud eelarveread (märkige)	0	0	0	0	
• Koosseisuväline personal (täistööaja ekvivalendina)					
20 02 01 (üldvahenditest rahastatavad lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid)	0	0	0	0	
20 02 03 (lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja noored eksperdid ELi delegatsioonides)	0	0	0	0	
Haldustoetuse eelarverida [XX.01.YY.YY]	- peakorteris	0	0	0	0
	- ELi delegatsioonides	0	0	0	0
01 01 01 02 (lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid kaudse teadustegevuse valdkonnas)	0	0	0	0	
01 01 01 12 (lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid otsese teadustegevuse valdkonnas)	0	0	0	0	
Muud eelarveread (märkige) - Rubriik 7	0	0	0	0	
Muud eelarveread (02 01 22 01 Euroopa ühendamise rahastu toetuskulud – Energeetika) – Rubriigist 7 välja jäävad kulud	0	0	0	4	4
KOKKU	0	0	0	10	10

3.2.4.2. Personalivajadus kokku

HEAKSKIIDETUD EELARVE + SIHTTOTSTARBELINE VÄLISTULU KOKKU	Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027 ²	Pärast 2027
• Ametikohtade loeteluga ette nähtud ametikohad (ametnikud ja ajutised töötajad)					
20 01 02 01 (komisjoni peakorteris ja esindustes)	0	0	0	2	2
20 01 02 03 (ELi delegatsioonides)	0	0	0	0	
01 01 01 01 (kaudne teadustegevus)	0	0	0	0	
01 01 01 11 (otsene teadustegevus)	0	0	0	4	4
Muud eelarveread (märkige)	0	0	0	0	
• Koosseisuväline personal (täistööaja ekvivalendina)					
20 02 01 (üldvahenditest rahastatavad lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid)	0	0	0	0	
20 02 03 (lepingulised töötajad, kohalikud töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja noored eksperdid ELi delegatsioonides)	0	0	0	0	
Haldustoetuse	- peakorteris	0	0	0	0

¹ Kuna täiendavad täistööajale taandatud töötajad täidavad komisjonile määratud uusi ülesandeid, puuduvad praegu täistööajale taandatud töötajad, kes on juba määratud meetme haldamiseks või keda saab energeetika peadirektoraadi puhul peadirektoraadis ümber paigutada.

² Nagu on märgitud eespool, on ettepanekul piiramatu kestus ja ressursse vajatakse ka pärast 2027. aastat, s.o ka mitmeaastase finantsraamistiku 2028–2034 alusel.

eelarverida [XX.01.YY.YY]	- ELi delegatsioonides	0	0	0	0	
01 01 01 02 (lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid kaudse teadustegevuse valdkonnas)		0	0	0	0	
01 01 01 12 (lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid otsese teadustegevuse valdkonnas)		0	0	0	0	
Muud eelarveread (märkige) - Rubriik 7		0	0	0	0	
Muud eelarveread (02 01 22 01 Euroopa ühendamise rahastu toetuskulud – Energeetika) – Rubriigist 7 välja jäävad kulud		0	0	0	4	4
KOKKU		0	0	0	10	10

	Komisjoni talituste olemasolev personal	Lisapersonal*		
		Rahastatakse rubriigist 7 või teadusuuringute eelarveridadelt	Rahastatakse BA riidelt	Rahastatakse tasudest
Ametikohtade loeteluga ette nähtud ametikohtad	4 Teadusuuringute Ühiskeskuses (ümberpaigutamine) 2 energeetika peadirektoraadis	0	0	0
Koosseisuväline personal (lepingulised töötajad, riikide lähetatud eksperdid ja renditööjõud)		0	4 lepingulist töötajat energeetika peadirektoraadis	

Ülesannete kirjeldus:

Ametnikud ja ajutised töötajad	Energeetika peadirektoraat: energeetika peadirektoraadi jaoks taotletud kahe täiendava ametniku ülesanne on teha energeetika peadirektoraadi keskse stsenaariumi koostamisega seotud uute ülesannete järelevalvet, neid suunata ja koordineerida (vt punkt 1.5.1 eespool). Kõnealused ülesanded on seotud protsessi juhtimisega (sh sidusrühmade ökosüsteemi tulemuslik koordineerimine, võrgu stsenaariumide kooskõla üldise poliitika arhitektuuriga, uute taristuvajadustega vastavusse viimise protsessi koordineerimine ning õigusaktide ettevalmistamine) ning samuti stsenaariumi väljatöötamise ja koordineerimisega (sh andmete kogumise järelevalve, töö hindamise koordineerimine ning modelleerimise protsessi järelevalve ja dokumenteerimine).
Koosseisuvälised töötajad	Energeetika peadirektoraat: energeetika peadirektoraadi jaoks taotletud nelja täiendava lepingulise töötaja ülesandeks oleks keskse stsenaariumi koostamine ning selle töö järelevalveks ja juhtimiseks määratud kahe ametniku toetamine. Lepingulised töötajad täidaksid protsessi juhtimise ning stsenaariumi väljatöötamise ja koordineerimisega seotud ülesandeid (vt punkt 1.5.1

eespool).

3.2.5. Hinnanguline mõju digitehnoloogiaga seotud investeeringutele – ülevaade

Kohustuslik: järgmises tabelis tuleks esitada parim hinnang ettepanekust/algatusest tulenevate digitehnoloogiaga seotud investeeringute kohta.

Erandkorras, kui see on vajalik ettepaneku/algatuse rakendamiseks, tuleks rubriigi 7 assigneeringud esitada selleks ettenähtud eelarvereval.

Rubriikide 1–6 assigneeringuid tuleks kajastada „tegevusvaldkonna IT-kuludena, mis on eraldatud rakenduskavadele“. Nende kulud kuuluvad tegevuseelarvesse, mida kasutatakse otseselt algatuse rakendamisega seotud IT-platvormide/vahendite taaskasutamiseks/ostmiseks/arendamiseks ja nendega seotud investeeringuteks (nt litsentsid, uuringud, andmete säilitamine jne). Selles tabelis esitatud teave peaks olema kooskõlas 4. jaos „Digimööde“ esitatud üksikasjadega.

Digi- ja IT-assigneeringud KOKKU	Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	Mitmeaas tane finantsra amistik 2021– 2027 KOKKU	2027. aast a järgne mitmeaas tane finantsra amistik KOKKU
RUBRIIK 7						
Institutsiooni tasandi IT-kulud	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	
RUBRIIK 7 kokku	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	
RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud						
Poliitikavaldkondade IT-kulud rakenduskavadele	0,000	0,000	0,000	1,120	1,120	3,500
RUBRIIGIST 7 välja jäävad kulud kokku	0,000	0,000	0,000	1,120	1,120	3,500
KOKKU	0,000	0,000	0,000	1,120	1,120	3,500

3.2.6. Kooskõla kehtiva mitmeaastase finantsraamistikuga

Ettepanek/algatus:

- X on täielikult rahastatav mitmeaastase finantsraamistiku asjaomase rubriigi sisese vahendite ümberpaigutamise kaudu

Oleks vajalik ümberpaigutamine Euroopa ühendamise rahastu energeetika eelarvereval, et rahastada 2027. aasta tegevuskulusid.

Peadirektoaridevaheline ümberpaigutamine võib olla vajalik, et tagada kaks ametnikku, keda on taotletud energeetika peadirektoaraadi jaoks, et täita punktis 1.5.1 kirjeldatud nõude 1 kohaseid ülesandeid.

- tingib mitmeaastase finantsraamistiku asjaomase rubriigi mittesihotstarbelise varu ja/või mitmeaastase finantsraamistiku määruuses sätestatud erivahendite kasutuselevõtu
- nõuab mitmeaastase finantsraamistiku muutmist

3.2.7. Kolmandate isikute rahaline osalus

Ettepanek/algatus:

- ei hõlma kolmandate isikute poolset kaasrahastamist
- näeb ette kolmandate isikute poolse kaasrahastuse, mille hinnanguline summa on järgmine:

assigneeringud miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

	Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	Kokku
Nimetage kaasrahastav asutus					
Kaasrahastatavad assigneeringud KOKKU					

3.2.8. Detsentraliseeritud asutuse hinnanguline personali- ja assigneeringute vajadus

Personalivajadus (täistööaja ekvivalendina)

Amet: ACER	Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	Pärast 2027. aastat
Ajutised töötajad (AD palgaastmed)				1	1
Ajutised töötajad (AST palgaastmed)					
<i>Ajutised teenistujad (AD + AST) kokku</i>	0	0	0	1	1
Lepingulised töötajad				1	2
Riikide lähetatud eksperdid					
<i>Lepingulised töötajad ja riikide lähetatud eksperdid kokku</i>	0	0	0	1	2
Töötajad KOKKU	0	0	0	2	3

ELi eelarvest ette nähtud toetusest kaetavad assigneeringud miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Tööjõukulused kohandatakse lähtuvalt kavandatavast värbamiskuust (kui värbamine toimub juulis, siis võetakse arvesse ainult 50 % keskmistest kuludest).

Amet: ACER	Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	2021–2027 KOKKU	PÄRAST 2027. AA STAT ³
Jaotis 1. Personalikulud				0,127	0,127	2,546

³ Kogu mitmeaastase finantsraamistiku 2028–2034 näitaja

Jaotis 2. Taristu- ja tegevuskulud						
Jaotis 3. Tegevuskulud				0,200	0,200	0,773
ELi eelarvest kaetavad assigneeringud KOKKU	0,000	0,000	0,000	0,327	0,327	3,320

Detsentraliseeritud asutuse personali- ja assigneeringute (miljonites eurodes) vajadus ettepaneku/algatuse rakendamiseks – ülevaade

Amet: ACER	Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027	2021–2027 KOKKU	Pärast 2027. aastat
Ajutised töötajad (AD + AST)	0	0	0	1	1	1
Lepingulised töötajad	0	0	0	1	1	2
Riikide lähetatud eksperdid	0	0	0	0	0	0
Töötajad kokku	0	0	0	2	2	3
ELi eelarvest kaetavad assigneeringud	0,000	0,000	0,000	0,327	0,327	3,320
Tasudest kaetavad assigneeringud (kui see on asjakohane)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Kaasrahastatavad assigneeringud (kui see on asjakohane)	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Assigneeringud KOKKU	0,000	0,000	0,000	0,327	0,327	3,320

3.3. Hinnanguline mõju tuludele

- X Ettepanekul/algatusel puudub finantsmõju tuludele
 - Ettepanekul/algatusel on järgmine finantsmõju:
 - omavahenditele
 - muudele tuludele
 - märkige, kas see on kulude eelarveridasid mõjutav sihtotstarbeline tulu
- miljonites eurodes (kolm kohta pärast koma)

Tulude eelarverida	Jooksva eelarveaastal kättesaadavad assigneeringud	Ettepaneku/algatuse mõju ⁴			
		Aasta 2024	Aasta 2025	Aasta 2026	Aasta 2027
Artikkel					

Sihtotstarbeliste tulude puhul märkige, milliseid kulude eelarveridasid ettepanek mõjutab.

Ei kohaldata

Muud märkused (nt tuludele avaldatava mõju arvutamise meetod/valem või muu teave).

4. DIGIMÕÖDE

4.1. Diginõuded

Ettepaneku diginõuded:

nõue 1 (N1) käsitleb stsenaariumi koostamise protsessi ja taristuvajaduste kindlaksmääramist, mille puhul tuleks võtta arvesse digi- ja arukate lahenduste võimalikku kasutamist koos juba võrgu arengukavade modellerimise osaks oleva füüsilise võrgu arendamisega. Seotud nõudena peavad põhivõrguettevõtjad käsitleda esmatähtsana juhtmeta ja digilahendusi, kui nad teevad ettepaneku uute taristuprojektide kohta, ning kõnealust nõuet kohaldatakse Euroopa tasandil (kogu ELi hõlmavate kümneaastaste võrgu arengukavade osana) ning samuti riiklikul tasandil (riiklikud võrgu arengukavad ülekandevõrgu tasandil). See aitab tagada võrgu arendamise maksimaalse tõhususe ja samuti stimuleerida digilahenduste kasutamist.

Seda nõuet kohaldatakse modelleerimise protsessi eest vastutavate ELi institutsioonide, liikmesriikide ülekandevõrguettevõtjaid Euroopa tasandil esindavate organite (Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik, Euroopa maagaasi ülekandesüsteemi haldurite võrgustik ja Euroopa vesinikuvõrgu haldurite võrgustik) ning samuti riikliku tasandi ülekandevõrguettevõtjate suhtes.

Nõue 2 (N2) käsitleb ühist huvi pakkuvate projektide uue juhtmeta ja digilahenduste kategooria loomist. Kõnealuse kategooria eesmärk on tagada paremad stiimulid võrku täiustava ja digitehnoloogia kasutamiseks ülekandevõrguettevõtjate poolt, et suurendada võrgu kasutamise tõhusust ning piiriülest ülekandevõimsust. Uue kategooria kohaldamisel

⁴ Traditsiooniliste omavahendite (tollimaksud ja suhkrumaksud) korral tuleb märkida netosummad, st brutosumma pärast 20 % sissenõudmiskulude mahaarvamist.

peavad ülekandevõrguettevõtjad esitama väljapakutud digisüsteemide tehnilisi omadusi ning samuti ülekandevõrguettevõtjale avalduvat eeldatavat mõju käsitlevad andmed. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik vastutab uute projektide kulude ja tulude arvutamiseks välja pakutud asutusena asjakohaste andmete töötlemise eest.

Nõue 3 (N3) käsitleb ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide liidu loendisse kantud projektide loamenetlust. Liikmesriikide pädevad asutused peavad suutma võtta vastu loataotlusi ja kõiki asjakohaseid dokumente digivormingus (artikkel 8). Ettepaneku kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et riiklikul tasandil on kättesaadav digiplatvorm loamenetluse etappide haldamiseks (sh loataotlused, loamenetlus, käimasolevad loa väljastamise otsused) ning tegema tehtud otsused kättesaadavaks kergesti juurdepääsetavas vormingus (artikli 10 lõige 4). See peaks aitama tagada ühtsema digitaliseerimise ja läbipaistvuse liikmesriikide erinevate lubasid andvate asutuste puhul ning kokkuvõttes kiirendama loamenetlust.

See lisandub liikmesriikide kohustusele, et kõik otsused peavad olema kättesaadavad kergesti juurdepääsetavas vormingus.

4.2. Andmed

Nõude 1 puhul: nõue käsitleb kehtivat andmete kogumist võrgu modelleerimise ja stsenaariumi koostamise otstarbel ning võib viia uute andmete kogumiseni digitehnoloogia tulevase kasutamise ja selle potentsiaali kohta. Kuigi kirjanduses on käsitletud eeldusi kõnealuse tehnoloogia potentsiaali kohta, ei ole liikmesriikide andmed praegu üldsusele kättesaadavad ja neid ei koguta samal otstarbel (järgitakse nõuetekohaselt ühekordsuse põhimõtet). Ülekandevõrguettevõtjad hakkavad hindama paindlikkusvajadusi kooskõlas määrusega (EL) 2019/943 alates 2026. aastast ja teatavaid kasutatavaid andmeid saab samuti kasutada võrgu kavandamise otstarbel. Kuid need kehtivad ainult kümme aastat, samas kui kogu liitu hõlmav võrgu kavandamine hõlmab järgmist 10–20 aastat. Sel puhul näib andmete kogumine olevat hädavajalik täieliku hõlmavuse tagamiseks. Andmete konkreetset vormingut käsitlevad teised õigusaktid tagavad, et paindlikkusvajaduste hindamise otstarbel toimuvat andmete kogumist võetakse arvesse nõuete mis tahes kattuvuse vältimiseks. Andmevoogude puhul esitavad ülekandevõrguettevõtjad, reguleerivad asutused ja liikmesriigid komisjonile andmed teiseste õigusaktide alusel vastuvõetava normi alusel. Ülekandevõrguettevõtjad esitavad võrgu modelleerimist käsitlevad täiendavad andmed vajaduse korral otse Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikule.

Nõude 2 puhul: ühist huvi pakkuva projekti taotluse esitamisega seotud andmed on ainulaadsed iga projekti jaoks ja seega tuleb neid koguda taotluse esitamise ajal (seega järgitakse täielikult ühekordsuse põhimõtet). Kõnealused andmed käsitlevad projekti ulatust, finantsprognoose, kasutatavat tehnoloogiat, asukohta, mõju keskkonnale ja elektrivõrgule jne. Projektiarendajad (peamiselt ülekandevõrguettevõtjad) esitavad andmed Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikule ja Euroopa Komisjonile kulude ja tulude hindamiseks ühist huvi pakkuvate projektide hindamisprotsesside alusel.

Nõude 3 puhul: digiplatvormid, mille liikmesriigid peaksid looma, säilitaksid kõiki andmeid, mis on vajalikud tervikliku loa või ühist ja vastastikust huvi pakkuvate projektide lubade otstarbel. Need on taotlejaga (füüsilise või juriidilise isikuga) seotud isikuandmed, projekti omadusi käsitlevad andmed ja kõik vajalikud tõendavad dokumendid.

4.3. Digilahendused

Nõude 1 puhul: nõudega 1 soetud platvorm käsitleb võrgu modelleerimist ja stsenaariumi modelleerimist tulevase taristu arendamise eesmärgil. Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik kasutab juba kõnealust platvormi ja seega käsitleb uus nõue platvormi täiustamist enamate andmete töötlemiseks. Mis puutub Euroopa Komisjoni rolli stsenaariumi modelleerimise protsessis, siis andmeid kasutatakse olemasolevates mudelites, seega ei ole muudatustega ette nähtud uusi nõudeid eraldi platvormi loomiseks.

Nõude 2 puhul: see nõue ei tohiks viia andmete töötlemise süsteemide uute platvormide loomiseni, kuna ühist huvi pakkuva projekti valimise protsess on hästi väljakujunenud ja selle eesmärk on laiendada kategooriate ulatust (säilitades hindamis põhimõtteid, kasutades taotluste menetlemise ning kulude ja tulude arvutamise olemasolevaid süsteeme).

Nõude 3 puhul: loamenetluste digitaliseerimist ja tsentraliseerimist soodustavad digiplatvormid, mille liikmesriigid peavad looma. Nende andmete tsentraliseerimise teel loodame lihtsustada menetlusi ja vältida samade andmete kattumist eri platvormidel. Põhjendustes kutsub komisjon portaali üles tagama funktsioone, sh tehisintellekti abil, mis võimaldavad ühtset kontaktpunkti, muudel asutustel ja taotluse esitajatel taotluse seisundi ning viivituste põhjuste kontrollimist ning samuti loamenetluse tähtaegadele vastavuse kontrollimist. Lisaks sellele peaks see võimaldama statistika hankimist, et kontrollida loamenetluste üldist edenemist liikmesriikides. Portaal peaks edendama ühtse kontaktpunkti kohustuste täitmist, kellel peaks olema juurdepääs kõigile asjakohastele andmetele ja kogu teabele.

4.4. Koostalitlusvõime hindamine

Nõuded 1 ja 2 ei eelda liikmesriikide piiride ülest suhtlust, kuna eesmärk on suunata andmeid hindamiseks ELi tasandil tsentraliseeritud viisil. Need on samuti seotud piiriülese koostalitlusega, kuna vahetatud andmed on tulevased prognoosid projekti arendamise kohta ja mitte olemasolevad andmevood süsteemi käitamise kohta (mida juba vahetatakse muude ülekandevõrguettevõtjate koostööplatvormide kaudu). Eeldatakse, et andmeid jagatakse ainult korra, s.o kas Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustikuga (mis jagab neid omakorda komisjoniga) või komisjoniga otse (kui Euroopa elektri põhivõrguettevõtjate võrgustik ei vaja identseid andmeid). Teavet vahetatakse andmefailide abil, mitte kahte platvormi üksteisega ühendades.

Nõue 3 ei eelda liikmesriikide piiride ülest ELi üksuste omavahelist või ELi üksuste ja avaliku sektori asutuste omavahelist suhtlust. See ei avalda samuti mõju piiriülesele koostalitlusele, kuna andmed on asjakohased riikliku ja mitte ELi tasandi otsustusprotsesside jaoks. On kaalutud kesktasandil kindlaksmääratud andmestruktuuri ja sellest on loobutud, kuna liikmesriigi loamenetlused on oma olemuselt valdavalt riiklikud ja loamenetlussüsteemid erinevad, mistõttu on loogiline, et tegelik otsus rakendamise vormi kohta jäetakse liikmesriigile, kes saab otsustada, mis on nende süsteemi ja nende loodava digiplatvormi jaoks kõige sobilikum. Kuigi üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitlev määrus nõuab, et loamenetluse eest vastutavad riiklikud pädevad asutused teeksid võimaluste piires koostööd piiriüleste projektide raames, annab see liikmesriikidele vabaduse teha otsus selle kõige sobilikuma viisi kohta. Kuna osa kõnealustest andmetest võidakse samuti vajada ja hinnata üleeuroopalisi energiavõrkusid (TEN-E) käsitleva määrusega mittehõlmatud projektide menetluste puhul, tehakse samuti ettepanek, et need platvormid loodaks mitmeotstarbeliste platvormidena, mis hõlmavad mitmesuguste

energiavarade (võrgud, torustikud, taastuenergia, salvestamine jne) loamenetlust.

Neist soovitud mõjutatud avalikud teenistused oleksid kõik riiklikud asutused, kes osalevad energiavarade loamenetluses, nt energeetikaministeriumid ja/või -ametid, kohalikud omavalitsused ning keskkonnaametid. Samuti avalduks mõju haldusasutustele või üksustele, kes vastutavad ruumiplaneerimist või kultuurimälestisi mõjutavate projektide kohta arvamuse esitamise või nende heakskiitmise eest.

4.5. Digimõõtmise rakendamist toetavad meetmed

Meetmed käsitlevad nõuet 2, s.o ühist huvi pakkuvate projektide uue juhtmeta ja digilahenduste kategooria loomist. Kõnealuse kategooria eesmärk on tagada paremad stiimulid võrku täiustava ja digitehnoloogia kasutamiseks ülekandevõrguettevõtjate poolt, et suurendada võrgu kasutamise tõhusust ning piiriülest ülekandevõimsust. Kui kõnealuse investeeringuga seotud projektile antakse ühist huvi pakkuva projekti staatus, siis kehtiks selle projekti puhul kiirendatud loamenetlus ja kui see vastab kõigile tingimustele, siis saab esitada taotluse Euroopa ühendamise rahastust rahastamise saamiseks. Kõnealused meetmed peaksid toetama digiplatvormide rakendamist ELi ülekande- ja jaotusvõrkudes.